

**TURİZM DİPLOMALI NİTELİKLİ PERSONELİN SEKTÖRE
KAZANDIRILMASINDA ORTAK AKIL**

Duran CANKÜL

(Doktora Tezi)

Eskişehir, 2016

**TURİZM DİPLOMALI NİTELİKLİ PERSONELİN SEKTÖRE
KAZANDIRILMASINDA ORTAK AKIL**

Duran CANKÜL

**T.C.
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı
DOKTORA TEZİ**

Eskişehir, 2016

T.C. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Duran CANKÜL tarafından hazırlanan “**Turizm Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Ortak Akıl**” başlıklı bu çalışma 01/12/2016 tarihinde Eskişehir Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Ali ERBAŞ

(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Orhan BATMAN

Üye: Doç. Dr. Rahman TEMİZKAN

Üye: Doç. Dr. Emrah ÖZKUL

Üye: Yrd. Doç. Dr. Özer ÖZAYDIN

ONAY

.../ .../ 2016

Prof. Dr. Hasan Hüseyin ADALIOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Duran CANKÜL

ÖZET

TURİZM DİPLOMALI NİTELİKLİ PERSONELİN SEKTÖRE KAZANDIRILMASINDA ORTAK AKIL

CANKÜL, Duran

Doktora-2016

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ali ERBAŞ

Bu araştırmanın amacı turizm diplomalı nitelikli insan kaynağının turizm sektöründe istihdam edilmesini sağlamak için yapılması gerekenleri tespit etmektir.

Bu araştırma özellikle turizm sektörü üzerinde otorite sahibi olan siyasi iradeye ve bürokrasiye yasal düzenlemeler önermektedir. Bu yasal düzenlemeler turizm akademisyenleri, turizm profesyonelleri ve turizm öğrencilerinin ortaya koyduğu ortak akıldır. Bu ortak aklı içeren bu araştırma turizm eğitimi için devlet tarafından yapılan yatırımların amacına ulaşmasını sağlayacağı ve turizm sektörünün önünü açacağı için çok önemlidir.

Bu çalışmada nitel yöntem ile elde edilen sonuçların ulusal çapta da ölçülüp test edilebilmesi ve nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birbirini tamamlaması açısından karma yöntem kullanılmıştır. Bu kapsamda nitel veriler doküman inceleme tekniği ile nicel veriler ise anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmanın evrenini tüm Türkiye'deki turizm akademisyenleri, profesyonelleri ve öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın sonucunda turizm akademisyenlerinin, profesyonellerinin ve öğrencilerinin turizm diplomalıların sektörde istihdam edilmesi için yapılması gerekenleri (turizm meslekleri kanunu çıkarılması, turizmle ilgili kamu kurumlarında eğitimci, memur, bürokrat olarak turizm mezunlarının istihdam edilmesi, turizm mesleklerine dayalı destinasyon yönetim teşkilatının kurulması, turizm eğitiminin

sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak revize edilmesi vs.) güçlü bir şekilde desteklediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Turizm Eğitimi, Turizm Diplomaları, İnsan Kaynakları, Kalite

ABSTRACT

COMMON SENSE ON BRINGING IN THE TOURISM DIPLOMAED AND QUALIFIED STAFF TO THE SECTOR

CANKÜL, Duran

Doctoral Degree-2016

Department of Tourism Management

Adviser: Prof. Dr. Ali ERBAŞ

This study aims to determine which regulations should be made in the matter of employment of diplomaed and qualified work force in tourism sector.

This study offers legislative regulations to the political will which has authorization over tourism sector. These regulations are common mind which presented by tourism academicians, tourism professionals and tourism students. This study which contains this common mind has crucial importance on the fruition of government's tourism education investments.

In this study, a mixture of qualitative and quantitative methods is used in order to measure the data. In this context, qualitative data gathered through document review method and quantitative data gathered through a survey form. Population of the study consists of all the tourism academicians, professionals and students in Turkey.

Results indicate that tourism academicians, professionals and students strongly support the legislative regulations which concern introducing tourism jobs legislations, employment of tourism diplomaed staff on teacher, officer, bureaucrat level at government institutions related to tourism, constituting destination management organizations based on tourism jobs, overhauling tourism education in accordance with the needs of tourism sector.

Key Words: Tourism, Tourism Education, Tourism Diplomas, Human Resources, Quality

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
EKLER LİSTESİ.....	xviii
ÖNSÖZ.....	xix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM TURİZM SİSTEMİ

1.1. TURİZMİN GELİŞİM SÜRECİ.....	5
1.1.1. Turizmin Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi.....	5
1.2. TURİZMDE İNSAN KAYNAKLARININ ÖNEMİ.....	12
1.3. TURİZM EĞİTİMİ.....	19
1.3.1. Dünyada ve Türkiye’de Turizm Eğitiminin Geçmişi.....	21
1.3.2. Turizm Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	26
1.4. SİSTEM YAKLAŞIMI TEORİSİNE GÖRE TURİZM SİSTEMİ.....	36
1.4.1. Sistem ve Sistem Yaklaşımı.....	36
1.4.2. Turizmde Sistem Yaklaşımı ve Turizm Sistemi.....	40

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	53
2.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	53
2.3. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	54
2.4. ARAŞTIRMANIN TASARIMI.....	59
2.5. NİTEL YÖNTEM.....	60
2.5.1. Doküman İnceleme.....	60
2.5.1.1. Prosedür.....	60
2.5.1.2. Katılımcı Profili.....	61
2.5.1.3. Veri Analizi.....	62
2.5.1.4. Doğrulama (Geçerlik ve Güvenirlik).....	62
2.5.1.5. Nitel Araştırmanın Bulguları.....	63
2.5.1.5.1. Turizm Akademisyenleri Çalıştayına İlişkin Bulgular.....	63
2.5.1.5.2. Turizm Öğrenci ve Mezunlarına Çalıştayına İlişkin Bulgular... 66	
2.5.1.5.3. Turizm Profesyonelleri Çalıştayına İlişkin Bulgular.....	73
2.6. NİCEL YÖNTEM.....	80
2.6.1. Anket Formunun Oluşturulması ve Verilerin Toplanması.....	80
2.6.2. Evren ve Örneklem.....	81
2.6.3. Geçerlilik ve Güvenilirlik.....	82
2.6.4. Verilerin Analizi.....	83
2.6.5. Araştırmanın Hipotezleri.....	83
2.6.6. Nicel Araştırmanın Analizleri ve Bulguları.....	86
2.6.6.1. Turizm Akademisyenlerine İlişkin Bulgular.....	86
2.6.6.1.1. Turizm Akademisyenlerinin Demografik Özellikleri.....	86

2.6.6.1.2. Turizm Akademisyenlerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	89
2.6.6.1.3. Turizm Akademisyenleriyle İlgili Hipotezlerin Test Edilmesi ile Elde Edilen Bilgiler.....	92
2.6.6.1.3.1. Bağımsız Örneklem t Testi Analizlerine İlişkin Bulgular... 92	
2.6.6.1.3.2. Tek Yönlü Varyans Analizine (Anova) ve Tukey Çoklu Karşılaştırmalar Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	96
2.6.6.2. Turizm Öğrencilerine İlişkin Bulgular.....	104
2.6.6.2.1. Turizm Öğrencilerinin Demografik Özellikleri.....	104
2.6.6.2.2. Turizm Öğrencilerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	104
2.6.6.2.3. Turizm Öğrencileriyle İlgili Hipotezlerin Test Edilmesi ile Elde Edilen Bilgiler.....	107
2.6.6.2.3.1. Bağımsız Örneklem t Testi Analizlerine İlişkin Bulgular. 107	
2.6.6.2.3.2. Tek Yönlü Varyans Analizine (Anova) ve Tukey Çoklu Karşılaştırmalar Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	110
2.6.6.3. Turizm Profesyonellerine İlişkin Bulgular.....	111
2.6.6.3.1. Turizm Profesyonellerinin Demografik Özellikleri.....	111
2.6.6.3.2. Turizm Profesyonellerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	113
2.6.6.3.3. Turizm Profesyonelleriyle İlgili Hipotezlerin Test Edilmesi ile Elde Edilen Bilgiler.....	115
2.6.6.3.3.1. Bağımsız Örneklem t Testi Analizlerine İlişkin Bulgular. 116	
2.6.6.3.3.2. Tek Yönlü Varyans Analizine (Anova) ve Tukey Çoklu Karşılaştırmalar Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	121

2.6.6.4. Turizm Akademisyenleri, Öğrencileri ve Profesyonelleriyle İlgili Ana Hipotezin Test Edilmesine İlişkin Bulgular 126

2.6.6.5. Araştırmanın İstatistik Hipotezlerinin Kabul ve Red Durumları 127

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ VE ÖNERİLER 130

KAYNAKÇA 138

EKLER 153

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Yıllara Göre Uluslararası Turist Varışları ve Turizm Gelirleri	9
Tablo 2: Türkiye Gelen Yabancı Ziyaretçi Sayısı ve Turizm Gelirleri	11
Tablo 3: Yıllara Göre Turizm Eğitim Kurumlarındaki Öğrenci Sayıları.....	57
Tablo 4: Araştırma Örneğine Uygulanan Ankete İlişkin Veriler	80
Tablo 5: Araştırmanın Evren ve Örneğine İlişkin Veriler.....	81
Tablo 6: Turizm Akademisyenlerinin Demografik Özellikleri (n: 325).....	88
Tablo 7: Turizm Akademisyenlerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	90
Tablo 8: Turizm Akademisyenlerinin Cinsiyetine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	93
Tablo 9: Turizm Akademisyenlerinin Mezun Oldukları Lise Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	93
Tablo 10: Turizm Akademisyenlerinin Mezun Oldukları Lisans Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	94
Tablo 11: Turizm Akademisyenlerinin Mezun Oldukları Yüksek Lisans Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	95
Tablo 12: Turizm Akademisyenlerinin Mezun Oldukları Doktora Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	96

Tablo 13: Turizm Akademisyenlerinin Yaşına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	97
Tablo 14: Turizm Akademisyenlerinin Mezuniyet Durumuna Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	98
Tablo 15: Turizm Akademisyenlerinin Akademik Ünvanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	99
Tablo 16: Turizm Akademisyenlerinin Çalıştıkları Kuruma Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	100
Tablo 17: Turizm Akademisyenlerinin Akademik Deneyimine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	101
Tablo 18: Turizm Akademisyenlerinin Sektör Deneyimine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	103
Tablo 19: Turizm Öğrencilerinin Demografik Özellikleri (n: 924).....	104
Tablo 20: Turizm Öğrencilerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	105
Tablo 21: Turizm Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	108
Tablo 22: Turizm Öğrencilerinin Mezun Oldukları Lise Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	108

Tablo 23: Turizm Öğrencilerinin Staj Durumlarına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	109
Tablo 24: Turizm Öğrencilerinin Eğitim Durumuna Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	110
Tablo 25: Turizm Profesyonellerinin Demografik Özellikleri (n: 521).....	112
Tablo 26: Turizm Profesyonellerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları	114
Tablo 27: Turizm Profesyonellerinin Cinsiyetine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	116
Tablo 28: Turizm Profesyonellerinin Mezun Oldukları Lise Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	117
Tablo 29: Turizm Profesyonellerinin Mezun Oldukları Önlisans Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	118
Tablo 30: Turizm Profesyonellerinin Mezun Oldukları Lisans Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	119
Tablo 31: Turizm Profesyonellerinin Mezun Oldukları Yüksek Lisans Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	120
Tablo 32: Turizm Profesyonellerinin Turizm Diploması Olup Olmamasına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	121

Tablo 33: Turizm Profesyonellerinin Yaşına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	122
Tablo 34: Turizm Profesyonellerinin Mezuniyet Durumuna Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	123
Tablo 35: Turizm Profesyonellerinin Sektördeki Ünvanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar.....	124
Tablo 36: Turizm Profesyonellerinin Sektör Deneyimine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	125
Tablo 37: Turizm Akademisyenleri, Öğrencileri ve Profesyonellerine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar	126
Tablo 38: Araştırmanın İstatistik Hipotezlerinin Kabul ve Red Durumları.....	128

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Turizm ve Gelişim Arasındaki İlişki	8
Şekil 2: Turizm Sisteminde Muhtemel Yapılandırmalar	45
Şekil 3: Coğrafi Etkileşim Açısından Turizm Sistemi	47
Şekil 4: Çevresel Turizm Sistemi	48
Şekil 5: Ekonomik Bileşenler Açısından Turizm Sistemi	48
Şekil 6: İşlevsel Turizm Sistemi	49
Şekil 7: Bölgesel Turizm Sistemi	50
Şekil 8: Turizm Olgusu: Turizm ve Turizm İşletmeciliğini Oluşturan Parçalar	51
Şekil 9: Keşfedici Sıralı Karma Tasarım	60

EKLER LİSTESİ

EK-1: Araştırmada kullanılan anket formu (Akademisyenler için).....	153
EK-2: Araştırmada kullanılan anket formu (Profesyoneller için).....	154
EK-3: Araştırmada kullanılan anket formu (Öğrenciler için).....	155

ÖNSÖZ

“Turizm Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Ortak Akıl” adlı tez çalışmasında pek çok kişinin emeği geçmiştir.

Tez çalışmamın her aşamasında, büyük bir anlayış ve ilgi ile bana yol gösteren ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Ali ERBAŞ’ a

Lisans eğitimimden bu yana hep yanımda olan, akademik yaşamım boyunca hem akademik hem de insani anlamda yetişmemi sağlayan, yoğun çalışma zamanlarında bile benden ilgisini eksik etmeyip değerli görüşlerinden yararlanmamı sağlayan, kendilerinden çok şey öğrendiğim hiçbir zaman desteklerini ve dostluklarını esirgemeyen Doç. Dr. Rahman TEMİZKAN’ a ve Yrd. Doç. Dr. Saadet Pınar TEMİZKAN’ a;

Tezin savunma jürisinde yer alarak beni onurlandıran, değerli öneri ve eleştirileri ile çalışmanın şekillenmesine yardımcı olan Prof. Dr. Orhan BATMAN’a, Doç. Dr. Emrah ÖZKUL’a ve Yrd. Doç. Dr. Özer ÖZAYDIN’a

Literatürle ilgili yabancı kaynakların Türkçe’ye çevrilmesinde yardımlarını esirgemeyen Okt. Nejet DURCEYLAN’a, Okt. Derya EKER’e, Okt. Nurcan PARLAKYILDIZ’a, Öğr. Gör. Cüneyt ÇAKMAKLISOY’a, Arş. Gör. Beybala TİMUR’a ve çalışmanın istatistiksel analizler kısmında yardımını esirgemeyen Arş. Gör. Barış DEMİRCİ’ye,

Tüm eğitim hayatım boyunca beni her konuda destekleyen ve her zaman yanımda olan sevgili AİLEM’ e sonsuz minnet ve saygılarımı sunarım.

Duran CANKÜL

GİRİŞ

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren turizm sektörü hem sosyal hem de ekonomik bir aktivite olarak büyümesi ve gelişmesi dikkat çekici olmuştur (Sharpley, 2009: 1). Turizm sektörü yerel ve ulusal ekonomiler içinde ilgili göstergeleri harekete geçiren (Tesone, 2004: 209; Baum ve Szivas, 2007: 2) en büyük ekonomik güç olarak diğer endüstrilerden daha hızlı büyüyen (Lipman, 1997: 90) küresel bir iştir (Winberg, 2002: 34; Mayaka, 2011: 161). Turizm sektörünün dünyanın gelişen ve gelişmiş birçok ülkesinde ekonomik faaliyet alanı (Baum ve Szivas, 2007: 2) olarak önemli bir sektör haline gelmiştir ve küreselleşme ile birlikte dünyanın en büyük ve gelişim süreci en hızlı olan alanlardan biridir (Veijola, 2010: 84) Turizm sektörü ekonomik gerekçelerin yanında, toplumlar arası diyalogun gerçekleştiği, medeniyetlerin birbirini tanımalarına, yabancıların ülke ve ülke insanı hakkında imajlarını geliştirmesine ve daha doğru imajlar kazanmasına, diğer sektörlerin ürettiği mal ve hizmetlerin yabancı ülke insanları tarafından tanınmasına ve uluslararası barışın devamına katkı sağlayan bir olgudur (Temizkan, 2005).

Diğer taraftan turizm sektörü sürekli bir büyüme ve gelişme eğilimi içindedir. Bu büyüme ve gelişme ile beraber turizm sektörü aynı zamanda küresel ekonominin bir anahtarı olarak resmi ve gayri resmi olarak milyonlarca kişiye istihdam olanağı oluşturmaktadır (Odabaşı, 2002: 471; Lohmann ve Jafari, 1996: 491; Lipman, 1997: 89; Gee, 1997: 180b; Winberg, 2002: 33; Sharpley ve Telfer, 2002: 167; Wall ve Mathieson, 2006: 136; Baum ve Szivas, 2007: 1; Ross ve Pryce, 2010; Pizam ve Shanı, 2011: 76).

Dünya turizm ve seyahat konseyine göre, dünyada her 11 kişiden 1'i turizm sektöründe istihdam edilmektedir (Wwtc, 2015: 4). Turizm sektörü aynı zamanda dolaylı olarak diğer sektörlerdeki istihdamı da teşvik etmektedir (Gallego, 2002; Szivas ve Riley, 1999: 768). Türkiye'de de istihdam rakamları Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği (AKTOB) tarafından açıklanan 2013 yılı verilerine göre, turizmde kayıt altında çalışan sayısı 1 milyon 298 bin'dir (Aktob, 2014).

Turizm gelişim sürecindeki en önemli ve asıl faktörlerden biri nitelikli iş gücü arzıdır (Szivas, Riley ve Airey, 2003: 64). Turizm sektörünün emek yoğun özelliği (Haven-Tang ve Jones, 2008: 353; Hayes ve Ninemeier, 2009: 5) insan faktörünü ön

plana çıkarmaktadır (Timur, 1992: 47). Turizmde sağlanan hizmetlerin kalitesi doğrudan insanla ilgilidir ve öznesini insan oluşturmaktadır (Ross ve Pryce, 2010; Erbaş, Cankül ve Temizkan, 2013: 1151). Bu kapsamda turizm alanındaki gelişmeler fiziksel ve teknolojik altyapı yatırımlarını beraberinde getirmiştir. Ancak tüm bu yatırımlara değer katan ve turizm sektörünün gerçekleşmesinin vazgeçilmezi olan insan kaynaklarıdır.

Turizm sektörü tüm dünyada hızlı bir şekilde büyüdüğü ve gelişim gösterdiği gibi Türkiye’de de benzer şekilde sürekli büyüyen ve gelişim gösteren bir sektör olma özelliği taşımaktadır. Özellikle 2634 sayılı turizm teşvik kanunu ile turizm işletmelerinin sayıları artmış ve pek çok bölge ile birlikte turizm kavramı da gelişmiştir (Durgunay, 1997: 61). Bu kanunla beraber turizm planlamasına gereken önem verilmiş, getirilen teşvik politikaları ile turizm yatırımları önemli ölçüde desteklenmiş, gerek turizm tesisi kapasitesinde, gerekse gelen turist sayısı ve elde edilen turizm gelirlerinde büyük artışlar yaşanmıştır ve ülke ekonomisi açısından çok önemli bir sektör haline gelmiştir (Sürücü, 1997: 49).

Turizmde kalitenin en önemli belirleyicisi çalışanlardır (Haven-Tang ve Jones, 2008: 353; Jafari ve Solà, 1996: 229; Kusluvan ve Kusluvan, 2000: 251; Kızıloğlu ve Macit, 2002: 477; İçöz, 1991: 15; Erbaş vd. 2013: 1151). Dolayısı ile turizm sektörünün sağlıklı bir şekilde işleminin sektörde istihdam edilen işgücünün niteliği ile ilgili olduğu açıktır (Kelley, 1992; MacVicar ve Rodger, 1996; Lohman ve Jafari, 1996; Jafari ve Solà, 1996; Jenkins, 1997; Singh, 1997; Leslie ve Richardson, 2000; Mattila ve Enz, 2002; Gee, 2002; Hawkins, 2002; Mayoka ve King, 2002; Conlin ve Baum, 2003; Baum, 2007; Baum ve Szivas, 2007; Solnet, 2007; Singh, Hu ve Roehl, 2007; Haven-Tang ve Jones, 2008; Ross ve Pryce, 2010; Erbaş vd. 2013; Temizkan, Erbaş ve Cankül, 2014; Erbaş, Temizkan ve Cankül, 2014; Erbaş, Temizkan ve Cankül, 2015; Baum, 2015; Temizkan, 2015; Erbaş, Temizkan ve Cankül, 2016). Ancak Türkiye’deki turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin nitelikleriyle ilgili yaşanan sıkıntıların başında işgücünün niteliğinin düşük olması gelmektedir (Turizm Gazetesi, 2015). Nitelikli işgücünü elde etmenin yolu da ancak turizm eğitimi ile mümkün görünmektedir (Yaşaroğlu, 1992; Jafari ve Solà, 1996; Aymankuy ve Aymankuy, 2002; Mayoka ve King, 2002: 112-113; Gökdeniz, Çeken, Erdem, 2002; Korkmaz, Gürol ve Avcıkurt, 2012).

Türkiye’de her düzeyde turizm eğitimi verilmekte ve her yıl 20 bin civarında mezun verilmektedir (Erbaş vd. 2015). Aynı zamanda, sektörün büyümesi devam ettiği için turizm işletmelerinde istihdam edilecek nitelikli insan kaynağının turizm eğitimi ile yetiştirilmesi için turizm eğitimi veren çok sayıda okul açılmakta ve öğrenci sayısı sürekli artmaktadır. 2012-2013 eğitim yılında turizm alanında lisans eğitimi veren turizm fakülte veya yüksekokul sayısı 45 eğitim gören öğrenci sayısı 39.555’dir. İki yıllık turizm programlarında öğrenim gören öğrenci sayısı da 56.481’dir (Temizkan vd. 2014). 2015-2016 eğitim yılında turizm alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokul sayısı 65’e öğrenci sayısı 78.477’e iki yıllık turizm programlarında öğrenim gören öğrenci sayısı ise 73.706’ya yükselmiştir (Aydın, 2016). Toplamda turizm alanında eğitim gören iki yıllık ve dört yıllık öğrenci sayısı 2012-2013 eğitim yılında 96.036 iken bu sayı 2015-2016 eğitim yılında yaklaşık % 63 artarak 152.183’e ulaşmıştır. Diğer taraftan 2016-2017 eğitim yılı itibariyle de merkezi yerleştirme sonuçlarına göre, 77 ayrı üniversitede 196 adet turizm lisans programı öğrenci kabul etmiştir. Bu 196 programın, 119’u fakülteler, 77’si yüksekokullar altında bulunmaktadır. Bu programlar kapsamında açılan 11.045 kişilik kontenjanın, 10.418’ine (%94,32) öğrenci yerleştirilmiştir (Bayraktaroğlu, 2016).

2015-2016 eğitim yılı itibarıyla turizm eğitimi alan öğrenci sayısı önceki yıllara oranla ciddi bir artış göstererek 152.183 kişiye ulaşmıştır. Turizm eğitiminde okul ve öğrenci sayılarında ciddi bir artış söz konusudur. Ancak yapılan araştırmalar turizm sektöründe çalışan büyük çoğunluğun turizm eğitimi almamış kişiler olduğunu göstermektedir (Kozak, 1992; Ağaoğlu, 1992a; Kızılırmak, 2000; Yeşiltaş, Öztürk ve Hemmington, 2010; Yanardağ ve Avcı, 2012). Bu durumu tetikleyen en önemli etkenlerden biri de her hangi bir yasa ile korunamamalarıdır (Mısırlı, 2002: 454b; Erbaş vd. 2013). Bu durumun sonucu olarak da turizm eğitimi almış mezunların sektörde çalışmak istemedikleri ve sektörü terk ettikleri yapılan araştırmalarda görülmektedir (Hacıoğlu, 1985; Pavesic ve Brymer 1990; Aydos, 1992; Kuslvan ve Kuslvan, 2000; Birdir, 2002: 495; Üngüren ve Ehtiyar, 2009).

Devletin eğitim dönemleri boyunca çocuklarını ekonomik olarak destekleyen ailelerin kaynakları, umutları, emekleri, hayatlarının bir dönemi, öğrencilerin gençlik yılları, devletin eğitim kurumlarının inşası, içinin tefrişatı ve eğitimcilere ödediği maaşlar için harcadığı kaynaklar ve bu eğitimin her düzeyde devam edebilmesi için

harcanan enerji, finansal kaynaklar ve zaman (Temizkan vd. 2014; Erbaş vd. 2014) sonucunda yetişen diplomalı nitelikli insan kaynağının sektöre giremediği görülmektedir. Turizm diplomalı nitelikli insan kaynağının sektöre kazandırılmamasının sonucunda tüm turizm yatırımları ve emekler amacına ulaşmamaktadır.

Bu araştırma bu yatırımların ve emeklerin zayi olmaması ve amacına ulaşması için yapılması gerekenleri tespit etmeyi ve devletin karar mekanizmalarına öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Bu kapsamda araştırmanın birinci bölümünde geniş bir literatür taraması sonucunda konuyla ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde kullanılan yöntem ve bulgulara yer verilmiştir. Karma yöntemin benimsendiği ve keşfedici sıralı karma tasarımın kullanıldığı araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Nitel veri döküman inceleme tekniği ile nicel veriler ise anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünü ise araştırma sonucunda ulaşılan bulguların birbirleri ile karşılaştırılması ve ilişkilendirilmesi neticesinde ortaya çıkan sonuç ve öneriler oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM SİSTEMİ

1.1. TURİZMİN GELİŞİM SÜRECİ

1.1.1. Turizmin Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi

Gelişim hem anlamsal açıdan hemde doğal süreçleri ve çıktıları bakımından belirsiz (Sharpley ve Telfer 2002: 83) çok boyutlu ve karmaşık bir kavramdır (Telfer ve Sharpley, 2008: 5-6). Geleneksel anlamda gelişim ekonomik büyüme olarak tanımlanmaktadır (Sharpley ve Telfer 2002: 24; Knowles, Diamantis ve Elmourhabi, 2004: 138). Genel anlamda gelişim, sosyo ekonomik değişiklikler ve gelişmeler, kişi başına düşen milli gelirin artması, kitleler arasındaki yoksulluk farkının azalması, toplumsal değişimler açısından modernleşme, okur-yazar oranının ve istihdamın yükselmesi, sağlık imkânlarının gelişimi ve kolay erişim, toplumsal adalet, kendini geliştirmek için daha fazla fırsatlara sahip daha iyi bir yaşam gibi durumları kapsayan bir süreci ifade etmektedir (Gartner, 1996: 6; Sharpley ve Telfer 2002: 83). Özetle, ilerleme ile eşanlamlı pozitif bir dönüşüm ya da iyi bir değişikliği işaret etmektedir (Telfer ve Sharpley, 2008: 5-6). Bu değişim sosyal, kültürel, politik, ekonomik ve tüm yaşam boyutlarında gerçekleşebilmektedir. Gelişim bir süreç olarak görülürken, turizm gelişimi ise sıklıkla fiziksel değişim süreci olarak görülmektedir (Gartner, 1996).

Turizm eski bir olgudur (Lundberg, 1990; Swarbrooke ve Horner, 2001: 13; Weaver ve Lawton, 2006: 84; Page, 2009: 37). Dolayısı ile turizmin gelişimi insanlık tarihi kadar eskidir (Gartner, 1996: 32; Nickerson, 1996: 9; Gee, 1997: 8a). Turizmin tarihsel gelişim süreci literatürde farklı dönemler şeklinde ele alınmıştır. Tarih öncesi, modern çağ öncesi, erken dönem, ulaşım, grand tur, modern çağ başlangıcı, turizmin yükselişi, modern kitle turizmi, modern turizm, popüler turizm dönemlerine ayrılarak incelenmiştir (Lundberg, 1990; Gartner, 1996; Lickorish ve Jenkins, 1997; Gee, 1997a; Swarbrooke ve Horner, 2001; Weaver ve Lawton, 2006; Holloway ve Humphreys: 2012).

İlk aşaması tarih öncesi dönemlerde turizm, orta çağ ve on yedinci yüzyılın başlarına girerken endüstriyel büyümenin ilk işaretleri ile birlikte yüzyıllardır

kurulmuş olan yaşam biçimlerinin etkilenmeye başladığı dönemdir. Aşamalı olarak artan zenginlik, meslek sınıflarının artması, eğitimdeki reformların etkisi farklı ülkeleri teşvik etmiş ve bir eğitim gücü olarak seyahatlere yöneltmiştir. Buharlı trenler ve buharlı gemiler ile seyahat imkânı başladığı zaman ikinci aşama ulaşım yani demiryolu dönemi olarak temsil edilmektedir. Zenginliğin ve nüfusun hızlı bir şekilde artması ile kısa zamanda büyük yeni pazarlar oluşmuştur. Bu dönem aynı zamanda toplu seyahatlerin başladığı dönemdir. Ulaşımdaki büyüme önemli bir faktör olmasına rağmen bu dönemde temel gereksinimlerin eksikliği ve bazı problemler olduğu için turizm politikaları ve projeleri sınırlı ve yetersizdir. Üçüncü aşama ise dünya savaşlarının olduğu 1918-1945 arası dönemdir (Lickorish ve Jenkins, 1997: 11-12).

Turizmin yükselişi, modern turizm gibi isimlerle anılan dördüncü dönem ise ikinci dünya savaşı sonrasında günümüze kadar, uluslararası ve iç turizmin hızlı bir şekilde genişlediği (Weaver ve Lawton, 2006: 86) ve turizmin dünya çapında dikkat çekici bir şekilde büyüdüğü dönemdir (Swarbrooke ve Horner, 2001: 17). İkinci dünya savaşından sonra siyasi engeller ve finansal sıkıntılara rağmen uzun ve mahrumiyet dolu yıllar farklı bölgelere seyahat etme arzusunu doğurmuştur (Holloway ve Humphreys: 2012: 50). Deniz aşırı seyahatler ve yeni ülkeler, yeni kıtalar, yeni dostluklar ve farklı kültürlerle etkileşim artmıştır. İş seyahatlerinde köklü değişiklik olmuştur. Uçak teknolojisinin gelişimi ile havacılık endüstrisi faaliyetlerine başlamıştır. Bu değişim potansiyel pazarlara daha güvenli daha hızlı ve rahat bir şekilde seyahat edilmesini sağlamıştır (Holloway, 1994). Yeniliklerin ve girişimcilerin etkisi turizmin tarihini bu dönemde önemli ölçüde değiştirmiş ve köklü değişimler gerçekleşmiştir. Kitle turizminin ortaya çıkışı ile birlikte dünya seyahatlerinin uluslararası genişlemesinin baskın bir özelliği olarak ortaya çıkmıştır (Page, 2009: 77). Kitle seyahatlerinin gelişimi ise erişebilirlik, ekonomiklik ve hareketliliğin arzu edilen kombinasyonu ile gerçekleşmiştir (Gee, 1997: 12a). Yaşanan bu değişim ve gelişmeler ile birlikte turizm endüstrisi gelişen ve gelişmekte olan ülkelerde dünyanın önemli bir sosyo ekonomik aktivitesi olarak büyümeye başlamıştır (Lewis, 2011: 133). Bu süreci etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar (Inskeep, 1991: 8-9; Lickorish ve Jenkins, 1997: 12; Gee, 1997: 12a; Weaver ve Lawton, 2006: 86; Wall ve Mathieson: 2006) ;

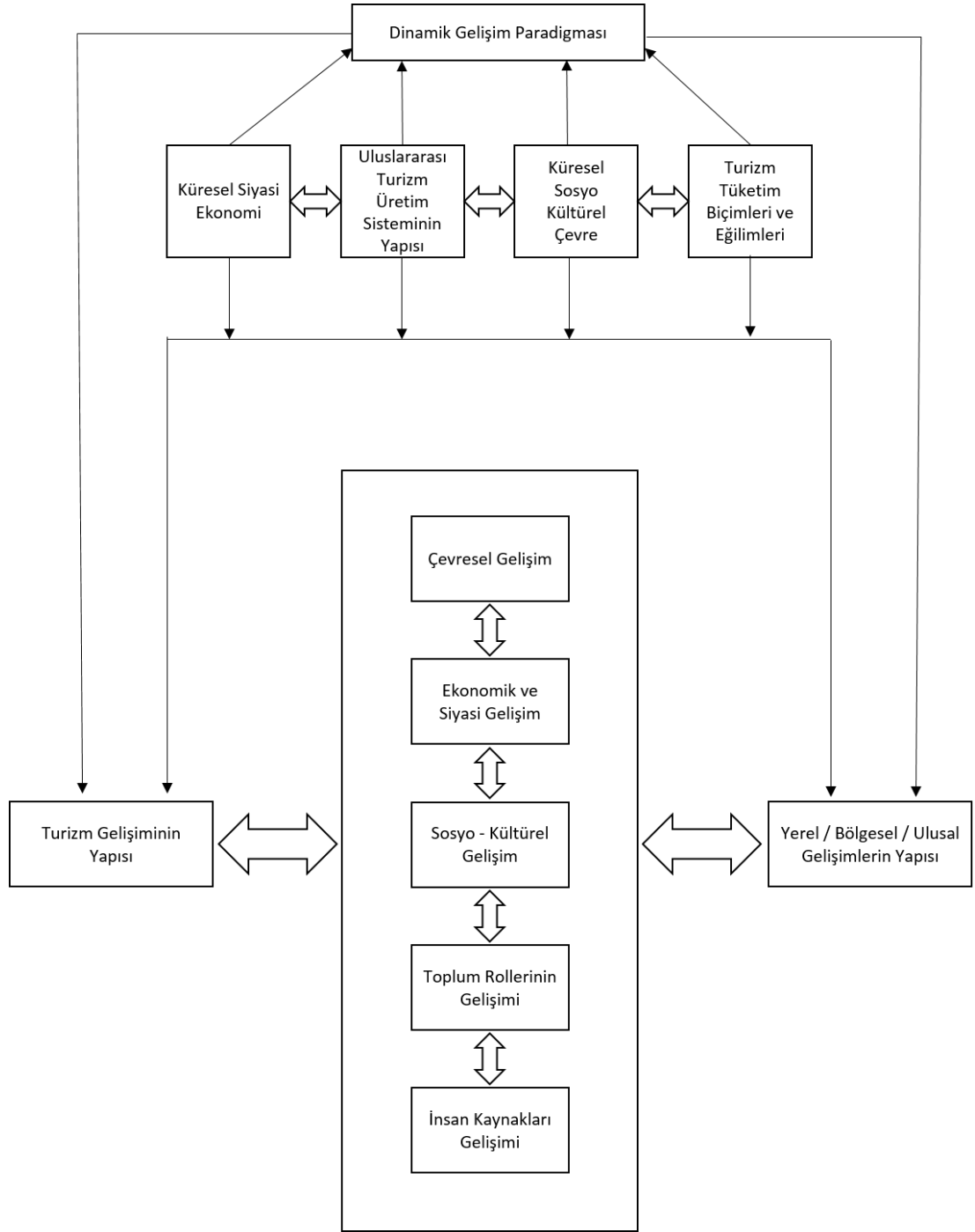
- Seyahat için daha fazla harcanabilir gelire ulaşılması,

- Daha az çalışma saatleri ve çok sayıda çalışanın ücretli ve yıllık tatil hakkının olması ve böylece seyahat için oluşan boş zamanın artması,
- Dünyanın birçok bölgesinde yüksek eğitim farkındalığının ve düzeyinin artması ve daha fazla kişinin seyahat etmeyi arzulaması,
- Hızlı ve dağılmış ekonomik gelişme ile birlikte iş seyahatlerinin büyük oranda artması,
- Karayolu bağlantıları, hava seyahat hizmetleri gibi ulaşımda yaşanan önemli gelişmelerdir.

Swarbrooke ve Horner (2001: 17-19) ise, ikinci dünya savaşından sonra turizmin önemli ölçüde büyümesini iki farklı nedene bağlamaktadır. Birincisi talepteki artışın neden olduğu faktörler; dünya çapında nüfus artışıdaki büyüme, gelişmiş ve gelişen ülkelerin ekonomisinde yaşanan iyileşmeler, ticaret serbestliği, uluslararası şirketlerin artışı, farklı dilleri konuşabilme, bilgi teknolojileri gibi yeni endüstrilerin artışı, dünya barışı ile birlikte seyahat etme isteğinin artması, meslek örgütlerinin artması, ikincisi ise; bölgedeki sağlık imkânlarının gelişmesi, havayolu taşımacılığının gelişmesi, demiryolu hizmetlerinin artışı, özel araç sahiplerinin artmasından dolayı hareketliliğin artması, kongre ve sergi merkezleri gibi uzman tesislerin artması, bölgedeki kongre büro vb. yerlerin pazarlama aktiviteleri gibi turizmdeki artışın arzda meydana getirdiği pozitif değişimlerdir.

Turizm tarihi, turizm aktivitelerinin kapsamı ve doğası gereği yapısında yaşanan değişiklik ve süreklilik şeklinde nitelendirilebilir (Page, 2009). Dolayısı ile turizm tarihi ekonomik, teknolojik ve toplumsal tarih ile ayrılmaz bir şekilde bağlıdır (Lundberg, 1990: 15). Bu kapsamda turizm gelişim sürecindeki değişim ve gelişim, sosyal, kültürel, politik, ekonomik ve tüm yaşam boyutlarında gerçekleşebilmektedir.

Sharpley ve Telfer (2002: 5), turizm ve gelişim arasındaki ilişkiyi ve hedeflenen alanların gelişiminde turizmin potansiyel katkısını anlamak için model geliştirmiştir (Bkz, Şekil 1). Bu modelde turizmin hem sosyo kültürel, siyasi ve ekonomik çevre ile hem de gelişim ile sonuçlanan turizmin çeşitli çıktıları arasında sıkı bir bağı olduğunu göstermektedir. Yani turizm gelişimini yapısını etkileyen dış faktörler, ona özgü sonuçları ve her bir faktör dinamik turizm gelişimi sistemi içerisinde diğer unsurlar ile etkileşim içerisinde ve ilişkilidir.

Şekil 1: Turizm ve Gelişim Arasındaki İlişki

Kaynak: Sharpley ve Telfer, 2002: 4

Son yarım yüzyılda uluslararası turizmin hem sosyal hem de ekonomik bir aktivite olarak büyümesi ve gelişmesi dikkat çekici olmuştur (Sharpley, 2009: 1). Tablo 1’de görüldüğü üzere bu çarpıcı değişim turizm istatistiklerine yansımıştır.

Tablo 1: Yıllara Göre Uluslararası Turist Varışları ve Turizm Gelirleri

Yıl	Turist Varışları (Milyon)	Turizm Gelirleri (\$) Milyar	Yıl	Turist Varışları (Milyon)	Turizm Gelirleri (\$) Milyar
1950	25.3	2.1	2009	880	852
1960	69.3	6.9	2010	940	919
1970	165.8	17.9	2011	982	1030
1980	286.5	105.4	2012	1035	1075
1990	455.9	264.1	2013	1087	1197
2000	687.3	473.4	2014	1133	1245
2005	808	680	2015	1184	

Kaynak: Telfer ve Sharpley, 2008: 22; World Tourism Organization, 2016

Uluslararası turizm hareketleri 2015 yılı itibari ile hem turist varışları açısından hem de turizm gelirleri açısından hızlı bir büyüme göstermiştir. 1950 yılında 25,3 milyon olan uluslararası turist sayısı 1980 yılında 286,5 milyona çıkmıştır. 2000 yılına gelindiğinde dünyadaki toplam turist sayısı 687,3 milyona, 2010 yılında 940 milyona ve 2014 yılında ise uluslararası turist sayısı 1 milyar 133 milyon’a ulaşmıştır. Aynı dönemlerde uluslararası turizm faaliyetlerinden sağlanan gelirler de her yıl katlanarak hızlı bir artış göstermiştir. 1950 yılında 2,1 milyar dolar olan dünya turizm gelirleri, 2000 yılında 473,5 milyar dolara, 2010 yılında 919 milyar dolara, 2014 yılında ise bu rakam 1 trilyon 245 milyar dolara ulaşmıştır.

Turizm sektörünün uluslararası istihdama da katkısı oldukça önemlidir. Dünya turizm ve seyahat konseyine göre, 2014 yılında turizm sektörü uluslararası arenada 105 milyon 408 bin kişi doğrudan olmak üzere toplamda 276 milyon 845 bin kişiye istihdam sağlamıştır ve dünyada her 11 kişiden 1’i turizm sektöründe istihdam edilmektedir. 2015 yılında ise dünyada 283 milyon 983 bin kişinin doğrudan ve dolaylı olarak turizm sektöründe istihdam edileceği tahmin edilmektedir (World Travel Tourism Council, 2015: 4).

Turizm sektörü tüm dünyada hızlı bir şekilde büyüdüğü ve gelişim gösterdiği gibi Türkiye’de de benzer şekilde sürekli büyüyen ve gelişim gösteren bir sektör olma özelliği taşımaktadır.

Tosun (1999), bütün turizm destinasyonlarının farklı gelişim düzeylerine sahip olduğunu (Tosun, 1999: 125) ve Türkiye’de turizm gelişimine yönelik yaklaşımların siyasi ekonomik ve kültürel değişimleri yansıtan gelişim sürecinden geçtiğini dile getirmektedir (Tosun, Fletcher ve Fyall, 2006: 270). Literatürde ise genellikle Türkiye’de turizmin tarihsel gelişim sürecinin planlı dönem öncesi (1923-1960) ve planlı dönem (1960’lardan günümüze kadar gelen süreç) şeklinde iki farklı dönem olarak ele alındığı görülmektedir (Avcıkurt, Köroğlu ve Sarioğlu, 2009: 5; Soyak, 2013: 10; Kalkınma Bakanlığı, 2014: 9). Türkiye’de planlı dönem öncesinde turizm ile ilgili bazı öncü hareketler yapılmış olsa da (Coşkun, 2010: 20) gelişmeler sınırlıdır. 1953’te uygulamaya sokulan turizm endüstrisi kanunu ile yerli ve yabancı yatırımcılar için vergi indirimleri ve bazı teşvik unsurlarını içeren uygulamalar yer almıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 9). Dolayısı ile planlı döneme kadar önemli bir gelişme yaşanmadığını söylemek mümkündür (Avcıkurt vd. 2009: 6; Soyak, 2013: 10). Bunun nedenleri arasında 1923-1950 yılları arasında siyasi açıdan yaşanan çalkantılı dönemler ve dünya üzerinde yaşanan savaşların etkisi ile turizm hareketliliğinin azlığı, diğer taraftan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin hem içeride hem de dışarıda yaşadığı ekonomik, siyasi ve sosyal sorunlarının olması Türkiye’de turizm sektörüne eğilimi kısıtlaması (Coşkun, 2010: 20), ayrıca 1950 ve 1960’larda kitle turizminin dünyada gelişmesi ve etkili olması da planlı dönem öncesinde ki gelişmelerin önündeki engeller olarak gösterilebilir (Soyak, 2013: 10).

Türkiye, turizm sektörünü geliştirmek ve ülke ekonomisini kalkındırmak amacı ile 1960’lı yıllarda turizm sektörü ile ilgili oldukça önemli düzenlemelere başvurmuştur (Aksü, 1997: 22). Planlı dönem olarak adlandırılan bu süreç planlı kalkınma 1961 anayasası ile başlamış (Avcıkurt vd. 2009: 6) ve kalkınma planlamasının kurumsal bir kimlik kazanması, turizm faaliyetinin de bir sektör olarak tanımlanıp, kalkınma planlarında yer bulmasını beraberinde getirmiştir (Soyak, 2013: 10). Diğer taraftan 1961 yılında yaşanan önemli bir gelişme de Türkiye’de ilk defa turizmin örgün turizm eğitiminde yer almaya başlamasıdır (Kozak, Kozak ve Kozak, 2008: 112). 1960’larda özellikle memur ve özel sektör ücretlileri gibi belli dönemlerde tatil yapma hakkına sahip olanların sayısının artması ve ulaşım imkânlarının gelişmesi ile hızlanmıştır. Ancak 1980’lere kadar turizm bilincinin yerleştiğinden söz etmek mümkün değildir. Özellikle 2634 sayılı turizm teşvik kanunu ile turizm işletmelerinin sayıları artmış ve pek çok bölge ile birlikte turizm kavramıda gelişmiştir (Durgunay,

1997: 61). 1980 sonrası yürürlüğe konulan ve benimsenen ekonomik tedbirler ve buna paralel olarak gelişen dışa açılma politikalarının sonucunda sektörler de önemli bir değişim sürecine girmiş ve bu değişim hızla gelişmekte olan dünya turizm hareketinin de etkisiyle turizm sektöründe daha belirgin olmuştur (Atakan, 1997: 63). Bu dönemle beraber turizm planlamasına gereken önem verilmiş, getirilen teşvik politikaları ile turizm yatırımları önemli ölçüde desteklenmiş, gerek turizm tesisi kapasitesinde, gerekse gelen turist sayısı ve elde edilen turizm gelirlerinde büyük artışlar yaşanmıştır ve ülke ekonomisi açısından çok önemli bir sektör haline gelmiştir (Sürücü, 1997: 49).

Türkiye'nin turizm ile ilgili verileri turizm alanında hızlı bir gelişim gösterdiğinin kanıtıdır. Tablo 2'de görüldüğü üzere, 1990 yılında 5,3 milyon olan turist sayısı 1995 yılında 7,7 milyona çıkmıştır. 2000 yılına gelindiğinde turist sayısı 10,4 milyona, 2010 yılında 28,5 milyona ve 2014 yılında ise toplam turist sayısı 36,8 milyona ulaşmıştır. Ancak 2015 yılı turist sayısı bir önceki yıla göre düşüş yaşayarak 36,2 milyona gerilemiştir. Aynı dönemlerde turizm faaliyetlerinden sağlanan gelirler de her yıl katlanarak hızlı bir artış göstermiştir. 1990 yılında 3,2 milyon dolar olan turizm geliri, 2000 yılında 7,6 milyon dolara, 2010 yılında 24,9 milyon dolara, 2014 yılında ise bu rakam 34,3 milyon dolara ulaşmıştır. 2015 yılı turist sayısında olduğu gibi gelirlerde düşüş yaşanmıştır.

Tablo 2: Türkiye Gelen Yabancı Ziyaretçi Sayısı ve Turizm Gelirleri

Yıl	Turist Varışları (Milyon)	Turizm Gelirleri (\$ Milyon)	Yıl	Turist Varışları (Milyon)	Turizm Gelirleri (\$ Milyon)
1990	5.3	3.2	2011	31.3	28.1
1995	7.7	4.9	2012	31.7	29.0
2000	10.4	7.6	2013	34.9	32.3
2005	20.5	20.3	2014	36.8	34.3
2009	27.3	25.0	2015	36.2	31.4
2010	28.5	24.9			

Kaynak: Tyd, 2014; Ktb, 2015

2011 yılı itibari ile Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısı 30 milyonu geçmiştir. 2014 yılı dünya geneli uluslararası turist varışları sıralamasında Türkiye 6. sırada yer almıştır. Bu durum artık Türkiye'nin tercih edilen bir turizm destinasyonu olduğunun göstergesidir.

Türkiye’de turizm sektörünün hızlı gelişimi istihdam rakamlarına da yansımıştır. Turizm sektöründe istihdamın artmasıyla birlikte sektörün istihdam içerisindeki payı da artmaya devam etmiştir. Türkiye’de de istihdam rakamları Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği (AKTOB) tarafından açıklanan 2013 yılı verilerine göre, turizmde kayıt altında çalışan sayısı 1 milyon 298 bin’dir (Aktob, 2014) ve turizmin ülke istihdamı içindeki payı da yaklaşık %6,8’e yükselmiştir (Tuyed, 2013).

Turizm sektörünün dünyanın gelişen ve gelişmiş birçok ülkesinde ekonomik faaliyet alanı (Baum ve Szivas, 2007: 2) olarak önemli bir sektör haline geldiği ve küreselleşme ile birlikte dünyanın en büyük ve gelişim süreci en hızlı olan alanlardan biri olduğunu söylemek mümkündür (Veijola, 2010: 84). Turizm gelişim sürecindeki en önemli ve asıl faktörlerden biri iş gücü arzıdır. Yani insan kaynakları, işgücünün niteliği ve sürekliliğidir (Szivas vd. 2003: 64). Turizm sektörünün emek yoğun özelliği (Haven-Tang ve Jones, 2008: 353; Hayes ve Ninemeier, 2009: 5) insan faktörünü ön plana çıkarmaktadır (Timur, 1992: 47). Turizmde sağlanan hizmetlerin kalitesi doğrudan insanla ilgilidir ve öznesini insan oluşturmaktadır (Ross ve Pryce, 2010; Erbaş vd. 2013: 1151). Bu kapsamda turizm alanındaki gelişmeler fiziksel ve teknolojik altyapı yatırımlarını beraberinde getirmiştir. Ancak tüm bu yatırımlara değer katan ve turizm sektörünün gerçekleşmesinin vazgeçilmezi olan işgücü yani insan faktörüdür.

1.2. TURİZMDE İNSAN KAYNAKLARININ ÖNEMİ

İnsanların gerek yerel gerekse uluslararası alandaki hareketliliğinde meydana gelen hızlı gelişim, turizmin büyük oranlarda ve çeşitlilikte bir sektör olmasını sağlamıştır (Goeldner, Ritchie ve McIntosh, 2000: 35). Turizm sektörü çoğu insanın düşündüğü gibi sadece oteller ve restoranlardan ibaret değildir. Ulaşım hizmetleri, destinasyonlardaki işletmeler ve konaklama işletmeleri başlığında birçok kuruluşun ve organizasyondan oluşmaktadır (Career View, 2006: 2; Hayes ve Ninemeier, 2009: 4). Dolayısı ile turizm sektörü yerel ve ulusal ekonomiler içinde ilgili göstergeleri harekete geçiren (Tesone, 2004: 209; Baum ve Szivas, 2007: 2) en büyük ekonomik güç olarak diğer endüstrilerden daha hızlı büyüyen (Lipman, 1997: 90) küresel bir iştir (Winberg, 2002: 34; Mayaka, 2011: 161) ve sürekli bir büyüme ve gelişme eğilimi

içindedir. Bu büyüme ve gelişme ile beraber turizm sektörü aynı zamanda küresel ekonominin bir anahtarı olarak resmi ve gayri resmi olarak milyonlarca kişiye istihdam olanağı oluşturmaktadır (Odabaşı, 2002: 471; Lohmann ve Jafari, 1996: 491; Lipman, 1997: 89; Gee, 1997: 180b; Winberg, 2002: 33; Sharpley ve Telfer, 2002: 167; Wall ve Mathieson, 2006: 136; Baum ve Szivas, 2007: 1; Ross ve Pryce, 2010; Pizam ve Shanı, 2011: 76).

Baum (2015: 206), yerel ve ulusal düzeyde siyasi, ekonomik ve toplumsal açıdan turizm sektörün öneminin arttığını, çok fazla kişinin turizm sektöründe çalıştığını ve büyük bir istihdam alanı oluşturduğunu belirtmektedir. Dünya turizm ve seyahat konseyine göre, 2014 yılında turizm sektörü uluslararası arenada 276 milyon 845 bin kişiye istihdam sağlamıştır ve dünyada her 11 kişiden 1'i turizm sektöründe istihdam edilmektedir. 2015 yılında ise dünyada 283 milyon 983 bin kişinin doğrudan ve dolaylı olarak turizm sektöründe istihdam edileceği tahmin edilmektedir (Wwtc, 2015: 4). Turizm sektörü aynı zamanda dolaylı olarak diğer sektörlerdeki istihdamı da teşvik etmektedir (Gallego, 2002; Szivas ve Riley, 1999: 768). 1998'de Madrid'te yapılan turizmde insan kaynakları konulu konferansın sonuç bildirisinde de turizm sektörünün önümüzdeki yıllarda büyük miktarlarda istihdam alanı oluşturacağı (Solà, 2002: 227) belirtilmiştir. Dolayısı ile konferansın sonuç bildirisinde turizm sektörünün günümüzde sağladığı istihdam rakamlarını kanıtlar niteliktedir.

Turizm dünya çapında potansiyel olarak istihdam fırsatı sunan önemli bir sektör olarak gözükmektedir (Winberg, 2002: 35; Mihalič, 2011: 248). Bu konuda istisnai bir şekilde siyasetçiler, sektör temsilcileri, uluslararası birliklerin temsilcileri, eğitimciler ve araştırmacılar turizmin dünya çapında en önemli istihdam alanlarından biri olduğu noktasında hem fikirdir (Lohmann ve Jafari, 1996: 491). Küresel ve ulusal boyutta yaşanan olaylara rağmen turizm sektörü daha önce görülmemiş bir düzeyde ve dirençli bir şekilde büyümeye devam etmektedir. Bu büyüme özelliği gelecekteki belirsizliklere karşı, turizm sektörünün gelişmiş ve gelişen ekonomilerde küresel ve ulusal zenginliğe katkı sağlamada önemli bir istihdam alanı olarak görülmektedir (Ross ve Pryce, 2010). Dolayısı ile turizm sektörünün kendisi kadar oluşturduğu istihdam boyutu da ekonomik bir faaliyet olarak çağın hatta milenyumun yeniden gözden geçirilmesi gereken bir konudur ve oldukça önemlidir (Solà, 2002: 223). Baum (2015: 207), turizm sektöründeki işlerin geçmişe nazaran günümüzde niteliksel

anlamda değişiklik gösterdiğini belirtmektedir. Bu noktada turizm sektörünün böylesi büyük miktarlarda istihdam fırsatı sunması, yapılan işlerin niteliğinin artması beraberinde istihdamı oluşturan insan faktörünün diğeri bir ifade ile hizmeti ulaştıran işgücünün ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Urry (2009: 138) turizmle ilgili hizmetlerin zaman içerisinde üretilecek en zor ürünler arasında olduğunu belirtmektedir. Bunun sebebinin ise turizm deneyimine ve dolayısı ile bu tür hizmetlerin sunumuna ilişkin kültürel beklentilerin değişiklik göstermesine bağlamaktadır.

Turizm sektöründe insan kaynağı, turizm hizmetlerinin başarılı bir şekilde ulaştırılmasında ve işlerin başarılı bir biçimde gerçekleştirilmesinde önemli bir boyut olarak geniş biçimde ele alınmaktadır (Baum, 2007: 1383; Baum ve Szivas, 2007: 1; Ross ve Pryce, 2010). Turizm emek yoğunudur ve misafir çalışan ilişkileri yüz yüze iletişimi gerektirdiğinden kalitenin en önemli belirleyicisi çalışanlardır (Haven-Tang ve Jones, 2008: 353). Neredeyse sunulan hizmetlerin tamamına yakını insanlar tarafından sunulmaktadır (Ağaoğlu, 1992: 2b). Hizmeti üreten de insan olduğu için, turizm sektörünün sahip olduğu insan gücü hayati önem arz etmektedir (Temizkan, 2015). İnsan faktörünün yani işgücünün turizm sektörü için hayati bir işlevi olduğu konusunda tüm sektör paydaşları, uluslararası birliklerin temsilcileri, eğitimciler, araştırmacılar ve siyasetçiler hemfikirdir (Lohmann ve Jafari, 1996: 491).

Turizm sektörü diğeri üretim sektörlerinden farklıdır. Her şeyin başında ortaya çıkan ürün soyuttur. Çalışan-müşteri ilişkilerinin etkisi tanımlanamaz veya maddi terimlerle ölçülemez. İlk karşılaşmada, çalışanın misafirleri hoş karşılama performansı çok büyük öneme sahiptir. Burada çalışanın diyalog yeteneği ve süreci doğru sürdürme başarısı öne çıkar. Ayrıca, turizm sektöründe sunulan ürün ve hizmetin aynı noktada üretildiği ve tüketildiği unutulmamalıdır. Son olarak, sunulan ürünlerin raf ömrü sınırlıdır yani hemen yok olup gidebilir. Sunulan bir yemeği yeniden sunmak mümkündür. Ancak ilk defa gelene “hoşgeldiniz” demezseniz bunun telafisi mümkün olmayacaktır. Sayılan bu sebepler nedeniyle, turizm diğeri sektörlerden ayrılır. Bir kurumun sunduğu ürünler ne kadar soyut ise, bu hizmeti sunanların hizmet sunumlarındaki bilgi ve becerileri de bir o kadar hayati önem göstermektedir (Ross ve Pryce, 2010: 6).

Turizm sektöründe misafir çalışan ilişkisi hizmet karşılaşmaları sırasındaki etkileşim ile ilgilidir (Hartline ve Ferrell, 1996: 52). Hizmet karşılaşmaları olarak bilinen misafir çalışan etkileşiminin kalitesi stratejik rekabet avantajı sağlamada önemli bir araç olarak tanımlanmaktadır (Kelley, 1992; Mattila ve Enz, 2002: 268; Solnet, 2007: 129). Özellikle, turizm sektöründe ön tarafta yer alan yani misafir ile doğrudan iletişime geçen çalışanların büyük ölçüde diğer aktörler arasındaki rolü çok daha fazladır. Turizm sektöründe ön tarafta yer alan yani misafir ile doğrudan iletişime geçen çalışanların işleri karmaşıktır ve çok daha fazla beceri ve çaba gerektirir. Bu nedenle, bu çalışanların durumu şansa bırakılmayacak kadar değerlidir. Çünkü hizmetin bir parçası olan algılanan kalite, çalışan ile tüketici arasında gerçekleşen başarılı diyaloga bağlıdır. İnsan kaynaklarının rolü de işte burada ortaya çıkmaktadır. Çünkü tüketici ile her bir karşılaşma kendine hastır ve yöneticinin direk kontrolü dışında bulunmaktadır. Kısaca, çalışanlar; yönetici, örgüt, örgütün stratejileri ve hedefleri arasında bir ara yüz gibi işlev yapmaktadır (Ross ve Pryce, 2010: 7).

Jafari ve Solà (1996: 228), hem akademik kurumların hem de sektörde yer alan işletmelerin turizmde insan kaynaklarının gelişimi için yoğun çaba harcadıklarını belirtmektedir. Bu durumu iki faktöre bağlamaktadır. Birinci olarak, ulusal ve uluslararası anlamda, turizmde toplumların kültürel bileşenlerinin ve konuşma dilindeki çeşitliliğinin işgücü ihtiyacını ortaya çıkardığını ve başarının sağlanabilmesi içinde bu işgücünün eğitiminin ve sürekliliğinin önemli olduğunu ifade etmektedir. İkincisi ise turizmin özünde kalite ile karakterize olmuş bir hizmet sektörü olduğu ve başarı için çözümün işgücüne bağlı olduğunu hatırlaması olarak dile getirmektedir.

Jenkins (1997: 216) ve Gee (2002: 71), dünyanın herhangi bir ülkesinde, turizm sektöründe rekabet edebilmek için turizm işletmelerinin son derece kalifiye yöneticilere ve çalışanlara yani işgücüne ihtiyacı olduğunu belirtmektedir.

MacVicar ve Rodger (1996: 331), turizm sektöründe devrim niteliğinde birçok teknolojik gelişme yaşanmasına rağmen yetmiş ve bilgili çalışanlar olmadan misafirlerini memnun etmelerinin imkânsız olduğunu söylemektedir.

Hawkins (2002: 82), turizm endüstrisinde teknolojik gelişmeler ile birlikte bilgi teknolojileri ve bilgisayarların kullanımında bilgili, becerikli ve kalifiye personelin gerekli olduğunu ifade etmektedir.

Leslie ve Richardson (2000: 489), turizm sektörü ile ilgili işletmelerin en önemli ve birinci kaynağının insan olduğunu belirtmekte ve ulusal sınırlara bakılmaksızın turizm işletmelerinin başarı ve kalitesini çalışanların başarısına ve kalitesine bağlamaktadır.

Kusluvan ve Kusluvan (2000: 251), turizm sektöründe hizmet kalitesini ve mükemmelliği sağlamanın, misafirleri memnun etmenin ve sadakati oluşumunun büyük ölçüde çalışanların davranışlarına, tutumlarına ve performansına bağlı olduğunu ifade etmektedir.

Mayoka ve King (2002: 112-113), insan kaynaklarının, turizm gelişim planlarının bir bileşeni olarak belirgin bir şekilde turizm işlerinin en önemli parçası olduğunu ve turizm sektöründe kalifiye işgücünün, destinasyonlarda rekabet avantajı sağladığını ve sürdürülebilir gelişimi desteklediğini dile getirmektedir.

Conlin ve Baum (2003: 117-124), işgücünün turizm sektörünün gelişimi için gerekli olduğunu ve özellikle emek yoğun özelliğe sahip olan turizm sektörünün başarısı için insan kaynakları gelişiminin oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca kamu ve özel sektörün turizmin gelişimi özellikle sürdürülebilirliği için insan kaynaklarına olan gereksinimin farkına varmaları gerektiğini ifade etmektedir.

Baum ve Szivas (2007: 1-2), turizm sektörünün, bölgenin ve işletmenin başarısının aynı zamanda turistlerin yaşadığı deneyimlerin şekillenmesinin; bölgenin sahip olduğu doğal güzellikler, kültürel çekicilikler, bölgede ve işletmede yapılan faaliyetler ve altyapının kalitesi ile değil turizm işletmelerinde istihdam edilen insanların yani çalışanların başarısına bağlı olduğunu söylemektedir. Ayrıca turizmde çalışanların başarısının, misafir deneyimlerini olumlu ya da olumsuz şekilde etkilediği sürecin ya memnuniyetle karşılandığını ya da misafir memnuniyetsizliğine ve misafirin vazgeçmesine neden olduğunu belirtmektedir.

Solnet (2007: 130-131), turizm sektöründe hizmet organizasyonlarını genellikle misafir çalışan karşılaşmaları olarak nitelendirmektedir ve çalışanların hizmet esnasındaki etkileşimlerini, misafirlerin verilen hizmeti en iyi şekilde hatırlamalarına ya da hafızalarında kötü bir deneyim olarak hatırlamalarına sebep olacağını ifade etmektedir.

Singh vd. (2007: 143), emek yoğun bir sektör olan turizm de yer alan ürünlerin aynı anda tüketilmesi, soyut olması, stoklanamaması gibi özelliklerinden dolayı kaliteli insan kaynaklarının turizm işletmelerine rekabet avantajı kazandırabileceğini ve insan kaynakları yönetimini kolaylaştıracağını dile getirmektedir.

Ross ve Pryce (2010: 1-2), turizm örgütlerinde en büyük rolü insanların oynadığını dile getirmektedir. Yoğun bir rekabetin yaşandığı ve benzer ürünlerin yer aldığı pazarda, işletmelere rekabet avantajı kazandıracak ve farklılaştırma sağlayacak tek şeyin çalışanlar olduğunu söylemektedir. Çünkü hizmeti yerine getirenler, hizmetin merkezinde olanlar yine aynı kişiler yani çalışanlardır. Ayrıca, hizmet kalitesinin rekabet avantajı sağlama ile ayrılmaz bir bütün oluşturmuş olduğunu da ifade etmektedir.

Freyer, Hammer ve Piermeier (2011: 173) ise turizmin disiplinler arası bir konu olarak ekonomi, toplum bilimi, çevre bilimi, siyaset gibi çok sayıda alt sistemden etkilendiğini bu yüzden turizmin disiplinler arası yönünün turizmde işgücünü gittikçe daha önemli hale getirdiğini belirtmektedir.

Misafirlerin kalite değerlendirmeleri genellikle hizmetin karşılandığı anda belirlenmektedir ve güçlü bir hizmet kültürü geliştirmek için personelin eğitimi, gelişimi, motivasyonu ve güçlendirilmesi önemlidir (Enz ve Siguaw, 2000: 20). Bu yüzden turizm sektöründe başarı, büyük oranda çalışanların nasıl işe alındıklarına nasıl yönetildiklerine, nasıl eğitildiklerine, nasıl değer gördüklerine, nasıl ödüllendirildiklerine ve sürekli öğrenme süreci ve kariyer geliştirme aracılığı ile nasıl desteklendiklerine bağlıdır (Baum, 2007: 1383; Baum ve Szivas, 2007: 1). Ayrıca çalışanların eğitimi ve gelişimi küresel alanda rekabet avantajı sağlamak için oldukça önemlidir (Singh, 1997: 299).

Birçok platformda turizm işgücü pazarının önemi ele alınmaktadır (Lohmann ve Jafari, 1996: 490). Ancak turizm işletmeleri, kendileri açısından önemli bir boyut olarak gördükleri insan kaynakları gelişimini dolayısıyla eğitimini göz ardı etmektedir (Singh, 1997: 299). Turizm sektörünün niceliksel olarak hızla gelişmesine rağmen niteliksel olarak sorunların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durumu çözebilmek için turizm alanında eğitim görmüş işgücüne ihtiyaç duyulmaktadır (Career View, 2006: 2). Bir destinasyonu diğerlerinden ayıran insan unsurudur. Kaliteli turizm ürünleri ve hizmetlerinin üretimi verilen görevler için eğitilmiş doğru personel ile mümkündür

(Jafari ve Solà, 1996: 229). Turizm sektöründe eğitimli, yetenekli ve istekli işgücü turizm işletmelerinin başarısında oldukça önemlidir. Ayrıca eğitimli, motivasyonu yüksek işgücünün hem sektöre ve işletmeye bağlılığı hem de işletmelerin rekabet avantajı sağlaması açısından hayati bir araç olarak görülmektedir (Kusluvan ve Kusluvan, 2000: 251; Kızıloğlu ve Macit, 2002: 477). Turizm sektöründeki işletmelerin gelişmesi, verimlilik ve performansı, işletmelerde çalışan üst düzeydeki yöneticiden, alt kademedeki iş görene kadar, gerekli niteliklere sahip olan işgücüne bağlıdır (İçöz, 1991: 15). Dolayısı ile turizm sektöründeki işletmelerin fiziksel, teknolojik altyapı yatırımları nitelik ne nicelik açısından ne kadar yeterli olursa olsun eğitimli insan kaynakları ile desteklenmedikçe fayda sağlamamakta ve önem arz etmemektedir (Erbaş vd. 2013: 1151). Bu kapsamda eğitimli, becerikli, motivasyonu ve performansı yüksek nitelikli işgücü stratejik olarak insan kaynakları açısından turizm işletmeleri hatta turizm sektörü için rekabet avantajı sağlayabilir ve yüksek kalitede hizmet verebilirler.

Jafari ve Solà (1996: 229), turizmde insan kaynaklarının gelişimi ile başa çıkmak için turizm kuruluşlarının, eğitim kurumlarının, devlet kurumlarının ve sektör temsilcilerinin işbirliği yapmaları ve yeni yollar bulmaları gerektiğini belirtmektedir.

Turizm, aynı yapıdan oluşmayan ve karmaşık ancak yine de birbiri ile bağlantılı bir sektördür. Bu bağlamda alt sektörde yer alan kurumlar için stratejik avantaj elde etmek çok daha zor hale gelmektedir. Bu nedenle de turizm işletmelerinin kalite ve akredite ile sertifika programları uygulamaya başladıkları görülmektedir. Stratejik avantaj elde etmek için savaştan işletmelerin, uyguladıkları bu akredite ve sertifika programları maalesef benzer ürünlerin sunulmasına neden olmaktadır. Yani farklılaştırma ve kendine has ürün satışı yerini standart ürünlerin sunulmasına terk etmiştir (Ross ve Pryce, 2010: 1). Turizm işletmelerinin stratejik avantaj elde etmek amacıyla uyguladıkları akreditasyon ve sertifika programlarını benzer şekilde turizm sektöründe işgücünü karşılama yoluna gittikleri de bilinmektedir (Jenkins, 1997: 217-218; Mayaka ve Akama, 2007: 299). Ancak bu durum turizm sektöründe hizmet sağlayıcıların niteliklerini fazlaca göz önünde bulundurmamasından dolayı birçok problemi beraberinde getirdiği söylenebilir. Literatürden hareketle misafir memnuniyetinin, hizmet sağlayıcıların eğitimi, bilgi ve beceri düzeyleri ile ilişkili

olduğu aşıkârdır. Dolayısı ile başarılı bir insan kaynağına ulaşmanın yolu uzun dönemde alınan turizm eğitimine bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

1.3. TURİZM EĞİTİMİ

Eđitim ve öğretim sosyal ve ekonomik gelişimler açısından bir ülkenin başarı şansını değiştirebilen önemli girdilere sahiptir. Bu yüzden eğitim ve öğretim rekabeti gerçekteştirebilmek için 21. yüzyılda stratejik bir öneme sahiptir. Turizmde eğitim ve öğretim 21. Yüzyılda değişimi yönetebilmek özellikle de teknolojik değişimleri yönetebilmek için esastır (Brackenbury, 2002: 53). Kaliteli turizm eğitim ve öğretili istikrarlı bir turizm gelişimi için başlangıç noktasıdır (Lohmann ve Jafari, 1996: 491). Kaliteli eğitim verebilmek ve bunu sürdürebilmek hayati önem taşımaktadır (Mihalič, 2011: 241). Kalite, turizm eğitiminin bütün yönleri için gerekli olan bir durumdur (Tribe, 2011: 36a). Dolayısı ile turizm hizmetlerinde ve konaklama sektöründe kaliteli standartlara ulaşmak için turizm eğitim programlarının gelişimi önemlidir (Bédard, 2002: 105).

Ekonomik öneme sahip olan (Lohmann ve Jafari, 1996: 491) ve küresel sosyo-ekonomik bir olgu olarak ortaya çıkan turizm sektörünün yapısı gereği bölgesel gelişimin sağlanması ve yoksulluğun azaltılmasında potansiyel bir araç olarak algılanmaktadır (Mayaka ve Akama, 2007: 299). Turizm alanı ticari, araştırma ve büyüme anlamında heyecan verici bir yapıya sahiptir (Career View, 2006: 2). Turizm sektörünün büyüyen ve çok yönlü yapısı, profesyonelliğin ve çalışan niteliğin giderek artan önemi, eğitim ihtiyacının bir baskı unsuru olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu baskı en alt kademe yöneticiden en üst yöneticiye kadar bütün seviyelerde kendini göstermiştir (Ritchie, 2000: 166-167). Turizmde işgücü gerekleri hızlı bir şekilde değişmektedir. Kaliteli ürün ve hizmet sunmak için nitelikli personele ihtiyaç duyulmaktadır (Jafari ve Solà, 1996: 230). Dolayısı ile bu zorlukların üstesinden gelebilmek için daha geniş bir yelpazede eğitim ve öğretim programları kurulmuştur (Ritchie, 2000: 166-167). Aynı zamanda her düzeyde turizm eğitiminin verilmesi sektör için gereken yetenekli işgücünün karşılanabilmesi anlamına gelmektedir (Leal, 2004: 75). Özellikle dünyanın marjinal bölgelerinde her düzeydeki turizm eğitim ve öğretimin programlarının geliştirilmesi ve tasarlanması uygun koordinasyonun sağlanmasını gerekli kılmaktadır (Mayaka ve Akama, 2007: 299).

Turizm, bütün alanlarda insan becerisi ve teknik bilgi barındırmasından dolayı bileşik bir yapıya sahip bulunmaktadır. Eğitim bu alanlarda zorlu bir boyut olarak görünmesinin yanı sıra kalitenin ortaya çıkmasında en temel konular arasında yer almaktadır. Turizmin tüm bu kapsayıcı çeşitliliğinden ötürü farklı yönleri ile ele alınması gerekmektedir (Singh ve Singh, 2000:178). Turizm eğitiminin, sektörün bütününe doğrudan ve dolaylı olarak etkilemesi, turizm eğitimini sektörün çok yönlülüğünün başlıca boyutlarından biri olarak görülmesini sağlamaktadır (Ayikoru, Tribe ve Airey, 2009: 191).

Turizm eğitimi geleneksel önceliklerin öngörülebilirlik ve denge konusundan çok daha fazla özellikle küresel bağlamda esneklik, uyum sağlayabilme yeteneği ve ülkeler arası ve sektörler arası becerilerin transferine olan ihtiyacı daha çok önemsemektedir (Mayaka, 2011: 161) ve kamu ve özel sektör kapsamında uygulanabilen sektörle ilgili bir bilgi birikimi ve aktarılabilir beceriler sağlamaktadır (Career View, 2006: 2).

Ayres (2006: 25), turizm işletmelerinin, yetenekli çalışanlarını sektörde kalıcılığını ve sürekliliğini korumak istiyorsa mesleki ve bireysel gelişim konularında çalışanlarını desteklemek zorunda olduğunu belirtmektedir. Eğitim, turizm sektöründe çalışanlar için gittikçe daha önemli hale gelmektedir. Ayrıca eğitimin çok değerli olduğunu çalışanlar için ancak tek bir alanda çalışma ya da uzmanlaşma yerine daha fazla genelleştirilmiş bilgi ve becerinin kazanılmasının önemli olduğunu belirtmiştir.

Solà (2002), turizm sektöründe insan kaynaklarının eğitim ve öğretimi, bilgi yaratıcılık ve uygulayabilme becerisinin değer yaratmanın en önemli kaynağı olarak görüldüğü dünyada hayati bir öneme sahip olduğunu, özellikle turizm yükseköğretiminde doğru bir turizm eğitimi verilirse potansiyel olarak işletmenin, bölgenin rekabetçiliğini artıracak ve misafir tatmininin sağlanacağını ifade etmektedir.

Wahab, Hammam ve Jafari (1998: 527) ve Leal ve Padilha (2011: 123), turizm eğitim ve öğretiminin dünya çapında popülerliğini devam ettirdiğini ve birçok kongre ve benzeri platformlarda sektörün, üniversitelerin ve devlet kurumlarının katılımı ile turizm eğitimine çok çeşitli ve farklı bakış açıları ile odaklanıldığını belirtmektedir.

Küresel ortamda başarılı ve rekabetçi olmak istiyorsak seyahat ve turizmin gelişmesine yardımcı olacak önemli eğilimlerini ve diğer destinasyonlardan kendini farklı kılan ve rekabette başarı sağlayacak avantajlarını belirlemek zorundadır. Dolayısı ile eğitim ve öğretim turizmde stratejik bir konudur (Brackenbury, 2002: 53-55). Turizm sektöründe hangi şekilde olursa olsun eğitime olan ihtiyaç kaçınılmazdır (Blanton, 1981: 130). Lohmann ve Jafari (1996: 491), turizmde istihdam edilenlerden çok yönlü uzmanlık ve çok daha fazla yeterlilik ve nitelik gereksinimlerine ihtiyaç duyulacağını belirtmektedir. Bu niteliklerin sağlanabilmesi için de eğitim gereklidir. Eğitim yüksek kalitede hizmet sağlamak için çok önemlidir (Bédard, 2002: 110). Bu bağlamda turistlere yüksek kalitede hizmet verilebilmesi ve tatilde iyi bir deneyim yaşamaları ancak turizm eğitimi ile mümkündür (Jafari ve Solà, 1996: 230; Mayaka ve King, 2002: 112-113).

Turizmde küreselleşme devam ettikçe özellikle gelişmekte olan ülkelerde çok fazla ve farklı destinasyonların ortaya çıkması muhtemeldir. Bu ülkelerde turizm talebini karşılayabilmek için altyapı yatırımlarına daha fazla çaba gösterecektir. Ancak tatmin edilebilir hizmet düzeyi sadece yapılan bu altyapı yatırımları ile mümkün görünmemektedir. Dolayısı ile sınırlı kaynaklara ve gelişmemiş eğitim imkânlarına sahip olan bu ülkeler için gerekli olan turizm eğitimi ve öğretimi önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu sorunu çözmek için turizm eğitimi dikkate alınması gerekmektedir (Jenkins, 1997: 219-220). Bütün destinasyonlar uluslararası ziyaretçilerinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek personel istihdamına ve eğitimine duyarlı olmalıdır. Hem özel sektör hem de kamu insan kaynakları gelişim stratejilerinin tasarlanması için özellikle eğitim ve öğretime önem vermelidir (Jafari ve Solà, 1996: 229).

1.3.1. Dünyada ve Türkiye’de Turizm Eğitiminin Geçmişi

Turizmin gelişimi ikinci dünya savaşından sonra dikkat çekici bir şekilde büyümüş (Freyer, Hammer ve Piermeier, 2011: 173) ve dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olarak hızla gelişmeye devam etmiştir (Gee, 1997: 180b; Saayman, 2011: 257). Dünyanın en önemli ekonomik, sosyal ve çevresel güçlerinden biri olarak turizmin öneminin giderek daha fazla benimsenmesinden dolayı turizm

eğitim ve ğretimi de hızla yayılmaya başlamış ve zorunlu hale gelmiştir (Cooper, Shepherd ve Westlake, 1996: 4; Mayaka ve King, 2002: 114; Hudson, 2011: 224).

Turizm eğitimi ve sektörün yapısında önemli değişiklikler ve gelişmeler 1960'lara kadar yaşanmamıştır (Fidgeon, 2010: 700). Ancak turizm sektöründe 1960'larda yaşanan gelişmeler ve değişiklikler turizm eğitiminde önemli gelişmelerin ve değişikliklerin yaşanmasına yol açmıştır (Airey, 2004: 9; Airey, 2008: 27; Airey, 2011: 13). Hem eğitim anlamında lise ve niversite düzeyinde hem de araştırma anlamında başlı başına bir çalışma alanı olarak gelişme göstermiştir (Airey, 2004: 9; Airey, 2008: 27; Airey, 2011: 13).

Turizm eğitimi ilk başlarda ağırlama, otel yönetimi ve iş becerileri ile ilişkili temel yetkinlikler üzerine teknik ve mesleki okullar bünyesinde verilmeye başlanmıştır (Inui, Wheeler ve Lankford, 2006: 26; Airey, 2008: 4). Ayrıca birkaç nc üniversitede turizmde akademik yayınlara açısından yetersiz olduğu dönemde turizm eğitim programları açılmış ve eğitim verilmeye başlanmıştır (Jenkins, 1997: 215-216). Turizm eğitiminin gittikçe artan nemi (Tribe, 2011: 25a) ve sektördeki hızlı gelişimin devam etmesi (Lewis, 2011: 136) ile birlikte özel sektör tarafından oluşan talep ve fırsatlar (Airey, 2011: 14) ve kamu tarafından gösterilen yoğun ilgi ve talebinin etkisi turizm eğitim kurumlarını harekete geçirmiş, teknik ve mesleki okullara ek olarak yükseköğretim kurumlarında turizm eğitimi ile ilgili ayrı bölümlerin kurulmasını sağlamış (Inui, Wheeler ve Lankford, 2006: 26; Airey, 2008: 4) ve her kademedede turizm eğitimi verilmeye başlanmıştır (Hudson, 2011: 224).

Turizmin uluslararası önemi anlaşıldıktan sonra turizmde daha fazla akademik turizm programları açılmıştır. İlk olarak Avrupa'da daha sonra Kuzey Amerika, sonrasında Avustralya ve yeni Zelanda'da açılan turizm programlarında daha fazla kurum akademik müfredatlarında turizm çalışmalarına yer vermiştir (Jenkins, 1997: 216). Turizm eğitiminin başlangıç tarihi ile ilgili kesin bir tarih belirtmek zordur (Airey, 2011: 13). Ancak gelişmiş ve gelişen birçok ülkede turizm eğitiminin başlangıç yıllarına bakıldığında;

Almanya'da 1960 yılında (Freyer, Hammer ve Piermeier, 2011: 173), İngiltere'de turizm eğitimi 1960'ların ortasında (Airey, 2011: 15), Amerika'da 1963 yılında (Hudson, 2011: 224), Brezilyada 1970'lerin başlarında (Leal, 2004: 71; Leal ve Padilha, 2011: 125), Çin'de 1978 yılında (Xiao, 2000: 1052; Zhang ve Fan, 2011:

149), Taivan'da 1971 yılında (Chang ve Hsu, 2010: 102), Avustralya'da 1960'larda (King ve Craig-Smith, 2011: 113-115), Batı Afrika ülkeleri olan Kenya'da 1975 yılında (Mayaka ve King, 2002: 113), Tanzanya ve Uganda'da 1970'lerin başlarında (Mayaka, 2011: 165-168), Karayipler'de 1966'da (Lewis, 2011: 136), Hindistan'da 1962 yılında (Singh, 2011: 301), Hollanda'da 1966 yılında (Venema, 2011: 214), Slovenya'da 1961 yılında (Mihalič, 2011: 248), Güney Afrika'da ise 1980 yılında (Saayman, 2011: 258) turizm eğitiminin başladığı görülmektedir. Dolayısı ile turizm sektöründe 1960'larda yaşanan önemli gelişmelerin, turizm eğitiminin başlangıç ve gelişim süreçlerinde etkili olduğu ve özellikle turizm eğitiminin 1960'lardan itibaren verilmeye başlandığı söylenebilir.

Turizm eğitimi yirminci yüzyılın ortasından sonra özellikle eğitim kurumları anlamında niceliksel açıdan hızla dünya çapında büyümeye devam etmiştir (Cooper, 2002: 19-20; Mihalič, 2011: 242). Hem kamu hem de özel sektör tarafından turizm eğitimine olan ilginin artması ile beraber orta öğretimden lisansüstü düzeye kadar her düzeyde turizm eğitimi veren kurumların sayısı artmıştır (Mayaka ve Akama, 2007: 299). Bu değişimin çıktıları da olağanüstü bir büyüme ile kendini göstermiştir (Airey, 2004: 9). Bu büyüme sadece öğrenciler ve sektörden gelen talepler tarafından değil aynı zamanda kamu tarafından sağlanan destekler de süreci hızlandırmıştır (Cooper, 2002: 19-20).

Turizmin gelişim sürecinin başlarında sektör, devlet ve akademisyenler tarafından ekonomik etkisi baskın bir konu olarak ön plan çıkmıştır. İlk çalışmalarda turizmin ekonomik etkileri üzerine odaklanılırken 1970'lerden sonra turizmde toplumsal, kültürel, siyasi ve çevresel etkileri de baskın bir şekilde görülmeye başlanmıştır (Inui, Wheeler ve Lankford, 2006: 25-26). 1985 yılından sonra turizm eğitimi özellikle turizmin önemli bir toplumsal ve ekonomik olgu olarak ortaya çıktığı ülkelerde çeşitli düzeylerde mevcut turizm eğitim programları hız kazanmıştır. Genel olarak turizm eğitimindeki bu hızlı büyüme, kamu ve özel sektörün turizm endüstrisinin sosyo-ekonomik etkisini kabullenmesi beraberinde profesyonel ve iyi eğitilmiş işgücünün bütün hizmet dağıtımını geliştirmede ve kaliteli hizmet karşılamada gerekli olduğunun farkına varmasını sağlamıştır (Mayaka ve Akama, 2007: 299).

Multidisipliner yani birden çok akademik alanı ilgilendiren yaklaşımlardaki önemli gelişmeler turizm eğitimi açısından 1981 ve 1996 yılları arasında meydana

gelmiştir (Leiper, 2000: 180a). Turizm eğitim programları ve müfredat programları ile ilgili düşünceler ise 1990'ların başlarında turizm eğitiminin en önemli konularından biri olarak görülemeye başlanmış (Richards, 1998: 1; Airey, 2004: 9; Airey, 2011: 18) ve turizm eğitimi ve gelişimi ile ilgili bir takım nitelikli yayınların yapılması ile beraber 1990'ların ortasından itibaren gittikçe dikkat çeken bir konu haline gelmiştir (Fidgeon, 2010: 699).

Türkiye'de ise ilk kez turizm eğitimi 1953 yılında milli eğitim gençlik ve spor bakanlığı ile kültür ve turizm bakanlığının işbirliği ile turizm meslek kurslarının açılması ile başlamıştır. Ayrıca bazı turizm dernekleri de tercüman rehberlik kursları düzenlemiştir (Timur, 1992: 49; Demirkol ve Çetin, 2014: 90; Ünlüönen ve Boylu, 2005: 13; Ünlüönen ve Boylu, 2009). İlk otelcilik okulu 1961 yılında Ankara da (Ağaoğlu, 1992: 295; İnce, 2002: 177; Özdoğan ve Çavuş, 2009: 239) daha sonra ikincisi ise 1967-1968 yılında İstanbul da açılmıştır (İnce, 2002: 177; Özdoğan ve Çavuş, 2009: 239). Yükseköğretim düzeyinde ilk kez turizm eğitimi 1965-1966 eğitim ve öğretim yılında Ankara'da ticaret ve turizm yüksek öğretmen okulunda (Ünlüönen ve Boylu, 2005: 18; Ünlüönen ve Boylu, 2009), ön lisans düzeyinde turizm eğitimi 1970'li yıllarda ara kademe insan gücü yetiştirmek amacı ile meslek yüksekokulları bünyesinde (Doğan, 1992: 133; Özdoğan ve Çavuş, 2009: 242; Boylu ve Arslan, 2013: 543) ve son olarak da lisansüstü düzeyde turizm eğitimi ise 1964 yılında İzmir'de kurulan turizm enstitüsünde başlamıştır (Ünlüönen ve Boylu, 2005: 20; Ünlüönen ve Boylu, 2009).

1980 sonrası dönemde geniş çapta verilen teşvikler ve yabancı yatırımların ülkede faaliyete başlaması sonucu turizm sektöründeki hızlı gelişme ile beraber (Kocaoğlu, 1992; Tuna, 2002: 43; Küçükaltan, 2002: 311) 1980'lerden sonra turizm işletmelerinin sayısının artması, nitelikli insan gücüne olan talebi artırmış (Gürdal, 2002: 391) verilen teşviklerle turizm eğitim kurumlarında artış görünmüş (Kozak, 1992: 191) ve tüm düzeylerde eğitim hız kazanmıştır (Gündüzalp, 1992: 61). Otuz yıllık bir dönem içinde de kademeli olarak gelişme göstermiştir (Demirkol ve Çetin, 2014: 90).

Türkiye'de turizm sektörüne eğitilmiş işgücü yetiştirmeyi amaçlayan mesleki turizm eğitimi yükseköğretim, ortaöğretim ve kurslar seviyelerinde örgün ve yaygın eğitim şeklinde verilmektedir (Aymankey ve Aymankey, 2002: 32; Gökdeniz vd.

2002: 343; Avcıkurt ve Karaman, 2002: 53). Örgün turizm eğitim kurumları milli eğitim bakanlığına bağlı okullar ve üniversitelerde, ortaöğretim, ön lisans, lisans ve lisansüstü şeklinde verilmektedir. Yaygın turizm eğitim kurumları ise turizm bakanlığı bünyesinde kurulan ve 1960 yılların sonundan beri faaliyet gösteren turizm eğitim merkezleridir (Aktaş, 1992: 325) ve yaygın turizm eğitimi turem ve tugev gibi turizm eğitim ve geliştirme merkezlerinde başarılı öğrencilere sertifika verilmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir (Gürdal, 2002:393; Çetin, 2002: 486-487; Hacıoğlu vd. 2008: 26). Yeşiltaş vd. (2010: 59) ise turizm eğitimi veren kurumları resmi turizm eğitimi (Meb'e bağlı Anadolu turizm lisesi, Anadolu meslek lisesi, Anadolu ticaret meslek lisesi, özel meslek liseleri, Yök'e bağlı Ön lisans, lisans ve lisansüstü programlar) ve resmi olmayan turizm eğitimi (iş bulma merkezleri, mesleki okullar, toplumsal organizasyonlar, özel eğitim enstitüleri, halk eğitim merkezleri, yerel kuruluşlar, turizm örgütleri ve diğerleri) şeklinde sınıflandırmıştır. Turizm eğitiminin son durumuna bakıldığında Türkiye'de mesleki turizm eğitiminin örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Örgün turizm eğitimi veren eğitim kurumları, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde mesleki turizm eğitim veren okullardan oluşmaktadır. Yaygın turizm eğitimi ise gerek resmi gerekse özel kurumlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslardır (Hacıoğlu vd. 2008: 18). Turizme nitelikli personel yetiştirmek üzere kurulmuş birçok eğitim kurumu faaliyet göstermektedir. Örgün ve yaygın eğitim şeklinde olan bu kurumlar farklı düzeylerde personel yetiştirilmesini amaçlamaktadır (Tuna, 2002: 43). Ortaöğretim kurumları sektöre alt kademe insan gücünü, ön lisans öğretim kurumları orta kademe ve lisans programları ise üst kademe personel, yönetici araştırma ve planlamacı yetiştirmek üzere kurulmuştur (Tuna, 2002: 43; Avcıkurt ve Karaman, 2002: 53).

Planlı kalkınma döneminde ekonomik ve toplumsal sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de politika ve hedefler belirlenmiştir (Karakütük ve Tural, 1997: 73). Türkiye'de turizm eğitimi ile ilgili ilk düzenleme planlı kalkınma döneminin başladığı 1963-1967 yılları arasındaki ilk beş yıllık kalkınma planında yer almıştır. Bu düzenleme değişen ve gelişen turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu becerili insan gücünün yetiştirilmesi ile ilgilidir. 1968-1973 tarihlerindeki ikinci beş yıllık kalkınma planı ise turizm eğitimi çalışmalarının koordinasyonu ile ilgilidir. Bir önceki planda düzeltilemeyen konular ve turizm personelinin teoriyi beceriye dönüştürülmesi üzerinde durmaktadır. Üçüncü ve dördüncü beş yıllık kalkınma planlarında daha

önceki planda yer alan turizm eğitimi çalışmaları gözden geçirilmesi ve ülke gerçeklerine uygun turizm eğitimi gerçekleştirilmesi ile alakalıdır (Güneş, 1997: 18). Beşinci beş yıllık kalkınma planında da mevcut turizm potansiyelinin değerlendirilmesi şeklinde yer almıştır (Karakütük ve Tural, 1997: 74). 1963 yılında turizm ve tanıtma bakanlığının kurulması ve turizm eğitimi ile ilgili olarak beş yıllık kalkınma planı döneminden itibaren turizm personeli yetiştirilmesi konusuna odaklanılmıştır. Ancak çeşitli nedenler ve imkânsızlıklar sonucu, yeterli ve soruna köklü çözüm getirebilecek bir turizm eğitim politikası uygulanamamıştır (Timur, 1992: 49). Aydos (1992: 177) ise planlı dönemler itibariyle birikmiş sorunlar içinde bulunan dönem dâhil geçmiş dönemlerde turizm eğitimi veren kuruluşlar ve sektör arasında işbirliği ve koordinasyon olmadığı ve planlamalar yetersiz kaldığı için ve bazı başka nedenlerle iyi sonuçlar alınmadığını ifade etmiştir. Daha sonra özellikle beşinci ve altıncı beş yıllık kalkınma planlarında başta kitle turizmi olmak üzere diğer turizm çeşitleri de gündeme gelmiş, turizmin önemi anlaşılmış, turistik yatırımlara kredi teşvik olanakları çoğaltılmış ve turizm eğitimi çok daha ciddi bir yaklaşımla ele alınmıştır (Pınar, 1992: 409). Mevcut kalkınma planları ve devamında gerçekleştirilen planlarda turizm eğitiminin gelişimi için Avrupa birliğine üye ülkelerin eğitim sistemleri de dikkate alınarak çeşitli tedbirler alınmıştır. Son olarak 2007-2013 Türkiye turizm stratejisi eylem planı ve 2023 Türkiye turizm stratejisinde turizm eğitiminin gelişimi ile ilgili önemli kararlar yer almaktadır (Çiftçi, Çakır ve Çakır, 2012: 476-477).

Dolayısı ile turizm sektöründeki hızlı gelişmelerin turizm eğitim sürecinin gelişiminde de oldukça etkili olduğu söylenebilir. Türkiye'deki turizm eğitimi konusundaki gelişmelerin dünyadaki turizmin gelişme süreci ile paralellik gösterdiği ve Türkiye'deki turizm eğitiminin dünyadaki turizm eğitiminin gelişim tarihleri ile benzer olduğu görülmektedir.

1.3.2. Turizm Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Turizm eğitimindeki hızlı gelişim bazı önemli zorlukları ve belirsizlikleri de beraberinde getirmiştir (Airey ve Johnson, 1999: 234; Xiao, 2000: 1052). Turizm müfredatının oluşumunun nasıl olması gerektiği konusundaki fikir ayrılıklarının olması (Cooper, 2002: 89; Richards, 1998: 1; Airey ve Johnson, 1999: 229-230; Xiao,

2000: 1052; Mayaka ve King, 2002: 114) verilen turizm eğitimlerinde öğretilenlerin içeriği ve programların bir standardının olmaması (Jenkins, 1997: 217; Richards, 1998: 1; Airey ve Johnson, 1999: 229-230; Xiao, 2000: 1053) hem turizm eğitimi alan mezunlar açısından (Richards, 1998: 1; Airey ve Johnson, 1999: 230; Petrova ve Mason, 2004: 105) hem de sektör açısından sıkıntı oluşturmaktadır. Turizm işletmeleri yöneticileri, işverenleri verilen eğitimlerin bir standardının olmamasından dolayı turizm eğitimi alan mezunlar arasında herhangi bir yargıya varamamaktadır ve hangisinin diğerinden daha kaliteli olduğunun belirleyememektedir (Jenkins, 1997: 217). Diğer taraftan Avrupa'daki öncü kurumlar turizm hizmeti sunan işletmelerin ihtiyaçlarını çok fazla dikkate almamışlardır. Bu durum üniversitelerde verilen turizm eğitiminin sektörün beklentilerini karşılayamamasına neden olmuştur (Jenkins, 1997: 216).

Turizm sektörü çok parçalı bir sektördür. Bu yüzden turizmin tam olarak ne içerdiğini ve sınırlarının ne olduğunu kavramak zor olabilmektedir. Turizm sektörünü oluşturan şeylerin ne olduğu ile ilgili hükümet, sektör ve akademisyenler arasında fikir birliği bulunmamaktadır. Dolayısı ile bir sektörün gerçekten tam olarak neyi kapsadığı ve neyin turizm eğitimi için gerekli olduğu konusu belirlenmedikçe sektörün eğitim konusundaki ihtiyaçlarını kapsamlı bir şekilde tanımlanması imkânsız olmaktadır (Cooper, Shepherd ve Westlake, 1996: 5-6).

Airey (2011: 19), de turizm gelişimindeki hızlı büyümenin doğal olarak bir takım problemlerin meydana gelmesine sebep olduğunu dile getirmiştir. Turizm eğitim programlarının yeni olması ve hızlı bir şekilde genişlemesinin sonucu olarak çok fazla anlamadığını ve özellikle programların ciddi bir şekilde akademik disiplinden veya içerikten yoksun olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Ayrıca bu durumun sektöre yeterli niteliklere sahip personel kazandırılmamasına ve istihdamı karşılayamamasına neden olduğunu ifade etmiştir.

Lohmann ve Jafari (1996: 490-492), turizm işletmeleri, kamu ve özel sektörün turizmde eğitimin önemini kavrayamadığını, dahası turizm eğitiminde, kesin olarak gereklilikleri belirme noktasında birçok problem bulunduğunu ve eğitim için oluşan talebi kısmen karşılayabildiğini belirtmektedir.

Richardson (2009: 382)'da çalışmasında turizm endüstrisinin nitelikli çalışanları bulma, işletmeye çekme ve sürekliliğini sağlama noktasında birçok

problemlerle karşı karşıya kaldığını bu durumu tetikleyen en önemli etkenlerden birinin de nitelikli personel kıtlığı olduğunu vurgulamaktadır.

Mayaka ve Akama (2007: 299), kamu veya özel sektörün turizm eğitime uzun vadede yatırımlarının yeterli olmadığını, diğer taraftan turizm eğitimi alan, sektörün ihtiyaç duyduğu becerikli ve yeterli işgücünün özellikle yönetsel düzeyde ilerlemesine sınırlı sayıda fırsat verdiğini belirtmektedir.

Mayaka ve King (2002: 112-113), ise turizm sektörü ve eğitim kurumları arasında ciddi bir boşluk olduğunu ve eğitim programlarının yetersizliği, çalışanların kendilerini yetiştirme ve geliştirmede yaşadıkları kısıtlar bulunduğunu söylemektedir.

Turizm programlarının uluslararası kapsamının giderek genişlemesi, turizm eğitiminin yapısı özellikle müfredat içeriği hakkında çok yaygın bir müzakere ihtiyacı oluşturmaktadır (Richards, 1998: 1). Turizmde müfredat tasarımı diğer alanlardakilere benzerdir. Belirli amaçlara yönelik öğrenci yararına çalışmaların kapsamlı bir şekilde hazırlanmasını içermektedir. Bir müfredat genellikle fakülte ve yöneticiler tarafından ortaklaşa düzenlenir ve zamanla gelişir. Turizm kompleks bir olgu olduğu için müfredat kurumlar arasında büyük farklılıklar göstermektedir (Gunn, 2000: 131). Dolayısıyla ile turizm müfredatlarının içeriği konusunda fikir birliğinin bulunmamaktadır (Cervera-Taulet ve Ruiz-Molina, 2008: 61). Müfredat hakkında belirsizlik neredeyse turizm eğitiminin başlangıcından itibaren turizm eğitiminde sürekli bir tartışma konusu olmuştur. 1974'ten 2001'e kadar turizm eğitimi ile ilgili 301 çalışmanın %86'sı müfredat konusuna odaklanmıştır (Airey, 2008: 6).

Turizm göreceli olarak mesleki eğitimden ortaya çıkmıştır (Inui vd. 2006: 26-33). Turizm eğitimi ile ilgili programlar üniversitelerde uzun yıllar boyunca meslek odaklı olarak verilmiştir (Gee, 1997: 185b). Turizm eğitimi verilen programlar turizm eğitim ihtiyacını karşılamalarına rağmen bu tarz programların doğru konumlandırılıp konumlandırılmadığı konusunda tartışılmaktadır. Turizm eğitimcilerinin ve turizm müfredatını hazırlayanların mesleki ve akademik odaklanma arasında bir denge sağlamaya yönelik tartışma ve arayışları devam etmektedir. Bu tartışmalar genellikle turizmin soyutluk gibi özelliklerini ve öğrenme değerini göz ardı ederek sadece okul müfredatının günlük faaliyetlere yeterli ve verimli bir şekilde transfer edilebilirliği üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu yüzden istihdam edilebilirliğe odaklanmış olma ve

eleştirel düşünme yeteneğine sahip mezunlar yetiştirememeye mücadelesi içindedir (Inui vd. 2006: 26-33).

Lohmann ve Jafari (1996: 492), turizme özgü nitelikleri düzenlemenin sektör ve turizm eğitim sistemi için gerekli olduğunu ve turizm eğitim ve öğretiminin bütün seviyelerinde hizmet sektörünün sınırsız yapısının farkına varılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca kendi ülkelerinin dışında küresel toplumun üyelerine en iyi hizmeti sunabilmek için müfredatlarında farklı dilleri ve kültürel bileşenleri içermesinin oldukça önemli olduğunu dile getirmiştir.

Gunn (2000: 132)'a göre işbirliğine dayalı bir eğitim müfredatı daha kapsamlı yapılandırılmış bir iş deneyim programıdır. Ancak çeşitli eğitim seviyeleri arasında bütünlük ve işbirliği eksikliği görünmektedir. Ayrıca müfredat tasarımının istihdam için ihtiyaç duyulan doğrudan özel becerilere yönelik olduğunu bu durumda sertifikasyon ve benzeri durumlara yol açtığını dile getirmektedir.

Airey (2004), ise öğrencilerin aldıkları turizm eğitimi ile sektördeki beklentilerin arasında güçlü bir bağ olduğunu söylemektedir. Turizm eğitim kurumlarının, öğrencilerinin sektörde farklılık yaratabilmesi için kesinlikle sektörle uyumlu derslerin verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Petrova ve Mason (2004: 99), yaptıkları çalışmada, görüşülen kişilerin turizm eğitim standartlarının düşük olduğunu, verilen turizm eğitiminin yeteri kadar mesleki ve sektör odaklı olmadığını düşünmektedir.

Zagonari (2009: 7) yaptığı çalışmada, turizm sektöründe misafir beklentilerinin karşılanabilmesi için teorik olarak alınan turizm eğitiminin tek başına yetersiz olduğunu özellikle uygulamalı olarak alınması gereken derslerin çok daha fazla olması gerektiğini belirtmiştir.

Cooper, Shepherd ve Westlake, (1996) turizm eğitimi ile ilgili hem turizm eğitimcileri hem de öğrencileri anlamında nitelik ve niceliğin dengelenemediğini, turizm eğitimi için teorik temelin, odağın ve çerçevenin eksik olduğunu, turizm eğitiminin kolay görüldüğünü, sektörün eğitilmiş personel konusundaki vurdumduymaz olduğunu ve turizm sektörünü, eğitimini destekleyecek turizm liderlerinin eksik olduğunu belirtmektedir.

Turizm eğitimindeki hızlı büyüme çok çeşitli ve farklı disiplinlerden akademisyenlerin turizme giriş yapmasına neden olmuştur (Airey, 2004: 13). Turizm eğitimi birçok disipline beslenmektedir. Ancak turizm eğitimi veren kişilerin çoğunluğunun turizm kökenli olmaması daha çok istatistik, pazarlama ve coğrafya gibi farklı disiplinlerden olması turizm eğitiminde niteliksel problemleri de beraberinde getirmektedir (Leiper, 2000: 805-809b; Leiper, 2000: 180-181a). Bu kapsamda bilimsel katılımı ve akademik söylemi uzun bir geçmişi olan köklü geleneksel disiplinlerle karşılaştırıldığında turizm programları ve eğitim müfredatının gelişimini uzun vadede planlamak oldukça zordur. Birçok ülkede özellikle gelişmekte olan ülkelerde turizm eğitimindeki gelişme ve büyümeye rağmen, stratejik plan ve politikardan yoksundur (Mayaka ve Akama, 2007: 299). Ayrıca ulusal ve bölgesel anlamda hatta eğitim kurumlarında bile turizm eğitim ve öğretim programları farklılık göstermektedir (Jenkins, 1997: 217; Baum, 2002: 356). Dolayısı ile turizm hala eğitimsel anlaşmazlıklar ile çevrilmiş durumdadır ve eğitimsel anlaşmazlıklar devam etmektedir (Mayaka ve Akama, 2007: 299).

Yapılan çalışmalarda turizm eğitimi ile ilgili yukarıda birçok sorun ve engel dile getirilmiştir. Bu sorunları ve engelleri aşağıdaki temel konular çerçevesinde toplamak mümkündür;

- Turizm müfredatının oluşumunun nasıl olması gerektiği konusunda fikir birliğinin olmaması,
- Turizm eğitimlerinde öğretilenlerin içeriği ve programların bir standardının olmaması,
- Nitelikli eğitimcilerin eksikliği,
- Verilen turizm eğitiminin sektörün beklentilerini karşılayamaması,
- Turizm eğitim programlarının akademik disipline ve içerikten yoksun olması,
- Kamu ve özel sektörün turizmde eğitimin önemini yeterince kavrayamaması,
- Turizm eğitimi almış kişilerin sektöre kazandırılmaması veya sektörde tutulamaması,
- Kamu ve özel sektörün turizm eğitimine uzun vadede yatırımlarının yeterli olmaması,

- Turizm eğitimi alan, sektörün ihtiyaç duyduğu becerikli ve yeterli işgücünün özellikle yönetsel düzeyde ilerleme kısıtlılığı,
- Turizm sektörü ve eğitim kurumları arasındaki işbirliği ve koordinasyon eksikliği,
- Turizm eğitim müfredatı hakkındaki belirsizlik,
- Mesleki ve akademik odaklanma arasında dengenin olmaması,
- Farklı eğitim seviyeleri arasında bütünlük ve işbirliği eksikliği,
- Sektörün turizm eğitimi yerine sertifikasyon ve benzeri durumlarla ikame edilmesi,
- Verilen turizm eğitiminin yeteri kadar mesleki ve sektör odaklı olmaması,
- Turizm eğitimi veren kişilerin çoğunluğunun turizm kökenli olmaması,
- Turizm eğitimindeki stratejik plan ve politikaların eksikliği,
- Ulusal, bölgesel ve kurumsal anlamda turizm eğitim ve öğretim programlarının farklılık göstermesi,
- Uygulamalı eğitim olanaklarının sınırlı olması,
- Hem turizm eğitimcileri hem de öğrencileri anlamında nitelik ve niceliğin dengelenememesi,
- Turizm eğitimi için teorik temelin, odağın ve çerçevenin eksikliği,
- Turizm eğitiminin kolay görülmesi,
- Sektörün eğitimi personel konusundaki vurdumduymazlığı,
- Turizm sektörünü, eğitimini destekleyecek turizm liderlerine duyulan ihtiyaçtır.

Turizm eğitimi ile ilgili yukarıda birçok sorun ve engel dile getirilmiştir. Bu sorunlara ve engellere çözüm önerisi noktasında literatürde birçok çalışma mevcuttur.

Busby (2003: 496)'e göre turizm eğitiminde birinci olarak disiplinler arası bilginin ön plana çıkartılması gerekmektedir. İkinci olarak ise turizm bilgisi temel alınarak mesleki boyutta geniş bir bakış açısı ile hazırlanmalıdır. Bunlar hem içsel zorluklar hem de bu sürecin kilit oyuncularını en önemli araç olarak görülen paydaşları yani öğrenciler, işverenler, eğitimciler dikkate alınarak tamamlanmalıdır. Yani mesleki yeterlilikleri karşılayacak bir turizm eğitimi ve aynı zamanda disiplinler arası, tüm akademik konuları kapsayan bilgiyi vermek zorundadır.

Lohmann ve Jafari (1996: 492) göre ise, turizm eğitim ve öğretimin sürecinde gerekli olan en doğru ve uygun hamle oteller, restoranlar, seyahat acenteleri, ulaşım gibi birçok sektörden oluşan bu endüstrinin farkına varmaktır. İhtiyaç duyulan şey, turizm sektöründe yer alan devlet kurumları, eğitim kurumları ve sektör temsilcileri dâhil tüm paydaşların arasında daha fazla iletişim ve işbirliğidir.

Jafari ve Solà (1996: 228), turizm eğitimi ve öğretiminin kaliteli ürün ve hizmetin sunumu ve gelişimini etkileyen koşulların ve birçok faktörün ortaya çıkardığı turizm paradigmalarına cevap vermek zorunda olduğunu, sektör ve eğitim sistemi arasında etkili bir ortaklık kurulması ve eğitimcilerin işverenlerin ihtiyaçlarına odaklanmaları ve cevap vermeleri gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca turizm beşeri sermayenin arz ve talep tarafı arasında iki yönlü etkileşim kurma araçları keşfetmek için çabalamak zorunda olduğunu, sektör ve devlet işverenlerin değişen ihtiyaçlarını turizm eğitiminin insan yönünün yönetimi hakkında daha çok ağırlık verilmesi gerektiğinin anlaşılmağa olduğunu dile getirmektedir.

Mayoka ve Akama (2007: 299), önemli bir küresel olgu olarak turizmle ilgili çeşitli faaliyetlerin uygun şekilde anlaşılması ancak sektörün alanına giren ve sektörü ilgilendiren konuları kapsayan müfredatın ve ders içeriklerinin sistematik bir şekilde planlanması ve geliştirilmesi ile mümkün olacağını belirtmektedir.

Turizm eğitiminde uzmanlaşma eğitim kurumları ve sektör arasında yakın ilişki ile mümkündür. Esnek, verimli, yeterli ve paydaşların ihtiyaçlarına cevap verebilir bir turizm müfredat planlaması yapılmalıdır (Cervera-Taulet ve Ruiz-Molina, 2008: 61). Dolayısı ile bir eğitim müfredatı öğrencilere yönelik tasarlanmalıdır. Profesyoneller teorinin uygulama ile birlikte daha geniş kapsamda eğitim verilmesi gerektiğini düşünmektedir (Gunn, 2000: 131-132; Mihalic, 2011:241). Eğitim becerilerden ziyade insanlar için daha uzun soluklu hedefleri kapsamaktadır. Ayrıca turizm müfredatlarının içeriği, ilişkili programlar ile işbirliği içerisindedir. Bunun amacı öğrencilerin turizm ve ilgili alanlar arasındaki ilişkileri anlamalarını sağlamaktır (Gunn, 2000: 131-132). Mesleki becerilere sahip olan bireyler, sektörün ihtiyaç duyduğu kişilerdir. Derin düşünebilen mezunlar ise turizm kalkınması bağlamında ortak uygulamalar geliştiren ve sorunla ilgili anlayış ve kavrayışa sahip olan kişilerdir. Teorik turizm eğitimi almış, derin düşünebilen mezunların istihdam edilmesi mesleki turizm eğitimi ve turizm öğretimi arasındaki dengenin sağlanmasına, mesleki turizm

eğitimi almış mezunlara istihdamının kapısını açarak sektörun ihtiyaçlarının karşılanmasına, sürdürülebilir turizm kalkınmasının sağlanmasına da optimal düzeyde katkıda bulunacaktır (Gharamaleki, 2011). Bu doğrultuda ideal program teori ve uygulamanın dengeli ve doğru bir şekilde sağlandığı, öğrencilere yeterli akademik kazanımları sunan, mesleki açıdan uygun ve iyi tasarlanmış olanıdır (Airey, 2011: 19).

Turizmde hem profesyoneller hem de akademik uzmanlar, eğitim programlarını, eğitimcilerin kalitesini ve eğitim materyallerinin kalitesini tanımlamaladırlar. Turizm eğitim sisteminin başarısında en önemli belirleyicilerdir (Ritchie, 2000: 168; Leal ve Padilha, 2011: 25). Eğitim ve öğretim programları farklı ölkelerdeki programlar ile entegre edilerek kapsamlı bir turizm eğitim modeli oluşturulmalıdır. Kariyer gelişimi için farklı seviyelerde müfredat tasarlanmalıdır. Öğrencilerin ve stajyerlerin bilgi ve beceri gereklilikleri eğitim uygulamaları için gerekli ekipmanlar, eğiticilerin nitelikleri, müfredat tasarımındaki, eğitim basamaklarındaki farklılıklar ve fonksiyonel ayrımları kapsamaktadır. Turizm eğitim ve öğretimi birçok açıdan yeniden düzenlenmeli ve standartları oluşturulmalıdır (Xiao, 2000: 1053-1054).

Üniversite düzeyinde turizm müfredat gelişimlerinde toplumsal ve felsefi perspektiflere de yer verilmelidir. Yükseköğretimde turizm eğitiminin mesleki olmayan bir tarafının varlığı da görölmektedir. Mesleki ve akademik eğitim ayrımlarının ötesinde turizm sosyolojisi ve felsefi temelleri önemlidir. Sunulan turizm örneğinde sosyoloji gözden geçirildiğinde, epistemolojik sorunlar ortaya koymaktadır. Turizmin önemli etkilerinden biri de toplumsal etkisidir. Toplumsal bir olgu olarak turizm toplumsal ideolojiler oluşturur ve üretir. Turizmin ekonomik etkileri vardır, ancak sadece bu etkiden bahsetmek gerçeğin basite indirgenmiş bir şekilde sunulması anlamına gelir. Turizm eğitiminin gelecekte rolünün ne olduğu ve ne olması gerektiği tartışmaları mesleki becerilere sahip olan ama aynı zamanda da epistemoloji (bilimsel kuram) bilen derin düşünebilen mezunlar vermek gerektiğini göstermektedir (Inui vd. 2006: 33).

Paydaşlar arasında, kaliteli eğitim ve öğretim ve insan kaynakları ihtiyacını geliştirme konusunda işbirliğini yapılması (Mayoka ve King, 2002: 130) ve paydaşların bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Leal, 2004: 75). Paydaşların ihtiyaçlarına gösterilecek hassasiyet özellikle kaynakların kıt olduğu az gelişmiş

ülkelerde turizm eğitiminin koşulları ve eğitim programının tasarımı oldukça önemlidir (Mayaka ve King, 2002: 114).

Ernawati (2003: 256-257) üniversitedeki turizm eğitimi ile ilgili paydaşlar üzerine yaptığı araştırmasında katılanların yarısından fazlası multidisipliner bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini belirtmektedir. Gee (1997: 178-179b)'de 21. Yüzyılda turizm sektörü için profesyonelliğin hayati önem taşıdığını ve turizmde mesleki alanla ilgili profesyonellik amaçlarını başarmak için eğitim öğretimde multidisipliner bir yaklaşım gerekliliğini dile getirmektedir. Yüksek standartlarda turizm eğitim ve öğretiminin, küresel ortamda turizm sektöründe rekabet avantajı ve yüksek kalitede hizmet standartlarına sahip personel sağladığını ve profesyonel yani işinde uzman personel yetiştirmek için oldukça önemli olduğunu söylemektedir.

Turizm eğitim yöntemleri sürekli gelişmekte ve değişmektedir. Bu yüzden ideal bir yöntem tanımlamak zordur. Şimdiye kadar bütün kurumlar turizmin üzerine eğilmektedir. Hem sektör hem de akademi ciddi şekilde kalite konusu hakkında endişelenmektedir. Bu problem doğrudan işgücü gelişimini ve eğitim uygulamalarını ilgilidir. Dolayısı ile turizm eğitim yöntemleri öğrencilerin, işverenlerin, çalışanların, devletin ve toplumun ihtiyaçlarına yönelik hazırlanmalıdır. Eğitimde başarı ve kaliteyi sağlamak için uygun yöntemler sektör ve turizm eğitim sistemi arasında etkili iletişim ve ortaklık kurulmalıdır (Singh ve Singh, 2000: 179). Turizmde eğitim sadece eğitim kurumlarının sorumluluğu olarak görülmektedir (Bédard, 2002: 110). Ancak turizm eğitim aktiviteleri turizmle ilgili çok sayıda insan etkileşimlerinin bir parçasıdır (Munar, 2007: 68-69). Dolayısı ile turizm eğitim ve öğretim programlarının tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulanma süreçlerinde tüm paydaşların (turizm işletmeleri, öğrenciler, eğitim kurumları ve devlet kurumları) birlikte olması gerekmektedir. Özellikle devlet kurumları ve eğitim kurumlarının uygulamalı eğitim ve teorik eğitim süreçlerinin belirlenmesinde yer almalıdır (Mayaka ve King, 2002: 115; Zagonari, 2009: 2-3).

Turizmin disiplinler arası yönünün dikkate alınması gerekmektedir (Lohmann ve Jafari, 1996: 492). Çoğu uygulama alanlarında eğitim programları birden fazla akademik disipline bağlıdır. Turizm eğitiminde de öğrencilere birçok disiplin ile ilişkili bir şekilde daha geniş bir bakış açısı, çok yönlü ve kapsamlı bir turizm eğitimi kazandırılmaktadır. Tek başına bir disiplin, bir noktaya kadar düzenlenmiş belirli

alanlara odaklanan çalışmalar için bilgiyi bir bütün olarak düşünebilir. Disiplinler arası ise bir çalışmada odaklanılan çeşitli akademik disiplinlerin getirdiği uygulamaları içermektedir (Leiper, 2000: 179-180a). Dolayısı ile hiçbir disiplin tek başına turizmin konularını ve turizmin karışık yapısını anlamaya yeterli olamaz. Bu yüzden bütün üniversitelerde turizm eğitimi ve gelişimi birçok disiplinden beslenmektedir ve devam etmesi gerekmektedir (Leiper, 2000:179-180a; Freyer, Hammer ve Piermeier, 2011: 178-179).

Singh ve Singh, (2000: 178-179) eğitim yöntemlerini anlamak için turizm müfredatı üç önemli var olan yaklaşım altında sınıflandırıldığını belirtmektedir. Birincisi disiplinler arası yaklaşım eğitim, öğrenme ve araştırma sürecini içeren bir akademik yapıdadır. İkincisi mesleki yaklaşım turizm sektörü için gerekli olan çalışma becerilerini geliştirmeye yardımcı olan uygulamaları içerir. Üçüncüsü ise girişimcilik yaklaşımı genelde yerel ve bölgesel turizm işletmeleri için gelişmekte olan girişimcileri desteklemek amaçlanmaktadır. Turizm eğitim ve araştırmaları birbirine bağlı olan ve her iki tarafın uzmanlığından kaynaklanan karşılıklı yarar sağlar. Böylece bütün bu yaklaşımlar yoğun bir şekilde birbirini etkilemektedir. (Singh ve Singh, 2000: 178-179).

Turizm eğitim sisteminde yaşanan problemlerin çözümü için birçok strateji uygulanmaktadır. Ancak ortak sorun eğitim sistemindeki seçeneklerde meydana gelen ani ve hızlı artışlar olarak görülebilir. Bu durumun çözümü noktasında çare sistem teorisinde görülmektedir. Sistem karmaşıklıklarındaki gereklilikleri azaltmak için ilk adım sistemik modellerdir. Bu modeller yapısal ve dinamik özellikle sahip olmalı ve çok disiplinli yaklaşımların devamını sağlamak için yeterince geniş ve kapsamlı olmalı ayrıca turizm çalışmalarının tutarlı ve kapsamlı bir şekilde sistemik bağlantılarını ve temel konuları göstermek için yeterli özgünlüğe sahip olmalıdır (Leiper, 2000: 181a). Dolayısı ile turizm eğitim ve öğretiminde sistem yaklaşımının uygulanması küresel turizm pazarında rekabet avantajı kazanma ve kalite standartlarını yükseltilmesinde anahtar rolü olan canlı ve dirençli işgücünün gelişimi açısından çok önemlidir (Mayaka ve Akama, 2007).

Diğer taraftan turizm eğitiminde olduğu gibi turizm de sistem yaklaşımı ile incelenebilecek bir yapıya sahiptir ve turizmde sistem yaklaşımı, turizmin anlaşılması için mükemmel fırsatlar sağlamaktadır (Hall, 2008: 101). Sistem yaklaşımı ile

turizmde, gerçek yaşamdaki karmaşıklığı, sistem içerisinde bulunan bileşenler arasındaki ilişkiler kolayca açıklanabilir (Holden, 2005: 12-14). Bu yüzden sistem yaklaşımı sosyal ve çevresel süreçleri barındırdığı için ve turizm araştırmalarında problemleri çözmede en iyi uygulama olarak görülmektedir (Carlsen, 1999: 322). Capone, (2006: 10-11) sistem yaklaşımının turizm alanlarında yaygın bir şekilde kabul edildiğini ve arz tarafına odaklanarak sektörel örgütlenme açısından sistem yaklaşımları ile analiz etmek gerektiğini belirtmiştir. Inskeep (1991: 27-29)'de turizmin, sistem yaklaşımı kullanılarak ayrıntılı olarak planlanması ve birbiriyle ilişkili bir sistem olarak görülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Serra (2006: 139) bir destinasyon için destinasyonda yer alan aktörlerin sayısı, çeşitliliği ve farklılaşması açısından mutlaka sistem yaklaşımının gerekli olduğunu dile getirmiştir. Lazzeretti ve Petrillo (2006) ise turizm işletmelerinin her şeyden önce kaynaklar ve ilişkileri yönetmek ve rekabetçi çevreyi analiz etmek açısından sistem yaklaşımını benimsenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bu kapsamda turizm sektöründe ve turizm eğitiminde sistem yaklaşımının uygulanması hem turizm sektöründe yaşanan sıkıntıların hem de turizm eğitiminde yaşanan sorunların ve engellerin çözümü noktasında oldukça önemlidir.

1.4. SİSTEM YAKLAŞIMI TEORİSİNE GÖRE TURİZM SİSTEMİ

1.4.1. Sistem ve Sistem Yaklaşımı

Sistem kullanıldığı duruma göre (Tosun ve Jenkins, 1998: 103), yöntem ve içeriğe bağlı olarak çeşitli anlamlara sahiptir. Bertalanffy (1968) ve Chadwick (1978) 'a göre sistem, birbiriyle bağlantılı olan bir unsur olarak adlandırılmaktadır. Küresel bakış açısı ile sistem teorisine dayanarak sistem, organizasyonun etkileşimin amacı doğrultusunda belirli bir hedefe ulaşmak için süreçler ve insanlar dâhil her bir parçasının birbirleri ile etkileşim içerisinde olduğu bir grup olarak ifade edilmektedir (Anuar, Ahmad, Jusoh ve Hussain, 2012: 147). Goeldner, Ritchie ve McIntosh (2000: 24)'de sistemi, bir takım hedefleri başarmak için organize edilmiş ve birleşik bir bütünü oluşturacak şekilde koordine olan birbirleri ile ilişki içerisinde bulunan bir dizi grup olarak tanımlamaktadır.

Genellikle sistem, karşılıklı ilişkiler içerisinde bulunan bir dizi unsur olarak tanımlanmaktadır (Tosun ve Jenkins, 1998: 103). Birbiriyle karşılıklı bağımlı ve etkileşim içerisinde olan unsurlar, sistem içerisinde birlikte tek bir fonksiyonel yapıyı oluşturan ve bu unsurları içeren bir gruptur (Sharpley, 2009: 13). Sistem belirli ve birbiri ile uyumlu parçalardan, alt birimlerden ve alt sistemlerden oluşmaktadır (Sharpley, 2009: 13; Koçel, 2011: 248) ve bu alt sistemler kendilerinden daha büyük bir yapının bir parçasıdır (Sharpley, 2009: 13). Burada önemli olan bütünü oluşturan her parçanın kendine has işleyiş özelliği olması fakat her birinin etkinliğinin de birbirlerine bağlı olmasıdır (Hall, 2008: 71). Sistem hiyerarşik bir eğilim içerisindedirler. Dolayısı ile sistemin birinde meydana gelen bir değişiklik sistemin diğer tüm parçalarını etkilemektedir (Sharpley, 2009: 13).

Sistem bakış açısında, bir grup veya o gruptaki bireylerin görüşlerinin empoze edilmediği karmaşık inovasyon durumlarında aktörler arasında koordinasyonun nasıl sağlanması ve başarılması gerektiği üzerine odaklanılmaktadır (Mayaka ve Akama, 2007: 301). Sistem olarak bir olgunun incelenmesi, özünde herhangi bir disiplini aşan konuya tümleşik veya bütünsel bir yaklaşımın benimsenmesidir (Weaver ve Lawton, 2010: 20). Sistem, hem makro hem de mikro konuları kapsamlı bir yöntem ile ele alabilmekte ve diğer yaklaşımlarla bütünleştirebilmektedir (Goeldner vd. 2000: 25). Sistem kavramı oldukça güçlü bir analitik araçtır. Bir sistemin en basit seviyesi onu oluşturan parçaların arasındaki ilişkilerden meydana gelen temel özelliklerin tamamının bütünleşmiş bir halidir. Bundan dolayı daha büyük bir bütün kapsamında algılanabilen şeylerin anlaşılması sistem yaklaşımını gerektirmektedir (Hall, 2008: 69).

Sistem yaklaşımı karmaşık durumlarla başa çıkmak için geliştirilmiş bir yoldur. Bir bütünün parçası olarak ortak bir amacı gerçekleştirmek için her aktör ya da paydaşın üzerine düşen görevlerini yerine getirilmesini ve amaca ulaşmayı hedeflemektedir (Mayaka ve Akama, 2007: 301). Sistem yaklaşımı, mevcut sosyal, ekonomik, ekolojik ve politik sorunların altında yatan zihinsel modeller, karmaşıklık ve belirsizlikle başa çıkmak için bir dizi ilke ve araçlardan oluşan bilimsel bir metodoloji ya da bir yaklaşımdır. Yaklaşımın temel amaçları (Mai ve Bosch, 2010: 1-2) ;

- Tüm sistemi ve sistemi oluşturan parçalara aynı zamanda onların etkileşimlerine odaklanmak,
- Kompleks sistemlerde bütünleşik dinamik geri bildirim anlayışı ile değişim ve karmaşıklığı yönetmek için bir çerçeve sağlamak,
- Karar vericilerin kendi kararları ve eylemlerinin sonuçları ile istenmeyen politikalarının ve stratejilerinin istenmeyen sonuçlarını uzun vadeli değerlendirmelerine imkân vermek,
- Derin diyalog ve uzlaşma oluşturulması amacı ile farklı paydaşlar için ortak bir dil sağlamaktır.

Prideaux (2001: 91-92), sistem yaklaşımını birçok bileşenin arasındaki karmaşık ilişki ağını tanımlayabilen, aynı zamanda bir grup olarak ya da bireysel olarak çalışabilen bir dizi bileşenin arasındaki bağlantıları daha akılcı ve basite indirgeyebilmesi mümkün olan bir araştırma yöntemi olarak tanımlamaktadır.

Koçel (2011: 247), ise sistem yaklaşımını tek başına yeni bir bilimsel disiplin olmaktan çok, belirli olayların, durumların ve gelişmelerin incelenmesinde kullanılan bir düşünce tarzı, bakış açısı, metot ve yaklaşım olarak ifade etmektedir. Sistem yaklaşımı bütünü oluşturan bu parçaları, bunların birbirleri ile olan ilişkilerini ve çevre ile olan ilişkilerini bir arada incelemektedir (Hall, 2008: 71). Sistem yaklaşımını diğer yaklaşımlardan ayıran özellik de budur (Koçel, 2011: 248).

Sistem yaklaşımı, bir sistem içindeki tüm unsurların karşılıklı bağımlılık ve ilişkilerini tanımlamaktadır. Sistem yaklaşımı, 1950'li ve 1960'lı yıllarda biyoloji bilimlerinde ortaya çıkmıştır ve gerçek dünya olaylarını anlamak için bir yöntem olarak sosyal bilimlere uyarlanmıştır. Biyolog Ludwig von Bertalanffy genel sistem teorisinin kurucusu olarak kabul edilmektedir ve ilk defa kapalı ve açık sistemler arasındaki ayrımı yapmıştır. Eğer bir sistem kapalı ise hiçbir unsur giremez veya ayrılamaz buna karşın açık bir sistem değişen çevresel koşullara yanıt verebilmekte, uyum sağlamaktadır ve çevresi ile etkileşim içerisindedir (Carlsen, 1999: 324).

Sistemler yaklaşımının getirdiği en önemli yeniliklerden birisi organizasyonları çevreleri ile ilişkili bir açık sistem olarak ele almasıdır. Sistemin parçaları alt sistemler arasındaki karşılıklı ilişki ve karşılıklı bağımlılığın vurgulanmış olmasıdır. Yani bir organizasyonun başarısı da en zayıf birimin başarısına bağlıdır.

Sistemler yaklaşımının organizasyonu etkileyen bütün değişkenleri ve parametreleri bir arada görmeyi sağlamış olmasıdır. Sistemler yaklaşımı organizasyonda neler olduğunun açıklanmasına ek olarak bunların nasıl ve niçin olduklarının açıklanmasını da sağlamıştır (Koçel, 2011: 264-265).

Geleneksel yaklaşımlar günümüzde karşı karşıya kalınan birçok karmaşık sorunlar karşısında etkisiz kalmıştır. Buna karşılık, sistem yaklaşımı parçaların kendilerini değil, bir sistemin parçaları arasındaki ilişkileri vurgulayan gerçeği anlamak isteyen yeni bir yoldur. Bu yaklaşım, karmaşıklığı ve değişim anlaşılması için ortaya çıkan bir disiplin olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, güçlü bir yeni paradigma, bir uzman dil ve metodoloji sunmaktadır. Bu durum aşağıdaki gibi özetlenmektedir (Mai ve Bosch, 2010: 7) ;

- Paradigma: Sistem düşüncesi, dünya ve ilişkiler hakkında düşüncenin bir yoludur. Bu paradigma karmaşık sistemlerin davranışını etkileyen dinamik ilişkiler ile ilgilidir.
- Dil: Sistem düşüncesi dinamik değişimi ve karmaşıklığını anlamak için bir araç sağlar. Sistem düşünme dili birbirinden farklı zihinsel modelleri anlaşılır kılar, ilişkileri, etkilerini ve altında yatan nedenleri ortaya çıkarmaktadır.
- Metodoloji: Sistem düşüncesi grup etkileşimi ve öğrenme için bunlarla ilgili öğrenme ortamları ve gelişmiş bir bilgisayar modellemesi teknolojisi sağlamaktadır.

Sistem yaklaşımının avantajı yapıyı geniş bir bakış açısı ile değerlendirmesidir. Bu durumda faaliyetlerin genel bir bakış açısı ile ele alınarak farklı bakış açılarından sentezlenmesini, tanımlanmasını ve incelenmesini sağlamaktadır. Sistem yaklaşımının avantajını oluşturan en önemli tarafı bütüncül, süreç odaklı, disiplinler arası, analitik ve faydacı düşünceleri içeren bir yaklaşım olmasıdır. Aynı zamanda gerçek yaşam konularını kavrama noktasında da yararlı olduğu söylenebilmektedir (Tosun ve Jenkins, 1998: 104).

Mayaka ve Akama (2007: 301) sistem yaklaşımının, birbiri ile ilişkili karmaşık konulara ve olaylara bütüncül bir bakış açısından baktığını ve bu yaklaşımın doğası gereği çeşitli katılımcılar arasında kritik konular üzerinde tartışma ve kendini yansıtma açısından teşvik etmekte ve böylece ilgili paydaşlar arasında bilgi paylaşımı için ideal bir fırsat sunduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda ortak bir ilgi alanında birbiriyle

ilişkili aktörlerin bireysel yetkinliklerinin sinerjik etkileşimi için fırsat sağladığını, sistem yaklaşımının yararlı girişimleri daha basite indirgemeye ve süreci kolaylaştırmaya odaklandığını ve sistem içerisinde yer alan birbirinden farklı paydaşlara aynı derecede önemli dünya görüşlerini sunma fırsatı tanıdığını ifade etmektedir.

Diğer taraftan 1960'ların sonlarında genel sistem yaklaşımının esasları diğer disiplinlerle ve özellikle yönetim bilimlerinde sistem yönteminin teori ve uygulamalarının ortaya çıkmasından bu yana literatürün büyük bir kısmı sistem teorisini uygulanabilir olarak kabul etmiştir (Carlsen, 1999: 324). Son yıllarda da sistem yaklaşımı yaygın bir şekilde kalkınma ve gelişim planlama süreçlerinde akademisyenler, bilim adamları, yöneticiler, planlamacılar ve politika yapıcılar tarafından uygulanmaktadır (Mai ve Bosch, 2010: 1).

1.4.2. Turizmde Sistem Yaklaşımı ve Turizm Sistemi

Sistem ve sistem yaklaşımı büyük ölçüde biyoloji, ekoloji, fizik gibi bir çok çalışma alanını etkilemiştir. Sistem anlayışı yirminci yüzyılın başlarından beri turizm çalışmaları dâhil birçok çalışma alanında ele alınmaktadır (Hall, 2008: 69). Sistem yaklaşımından turizmi analiz etmek için 1960 yılından beri de girişimler yapılmaktadır (Weaver ve Lawton, 2010: 20).

Turizmde sistem yaklaşımı, turizmin anlaşılması için mükemmel fırsatlar sağlamaktadır (Hall, 2008: 101). Yaklaşım bir ülkede veya bölgede turizm işletmelerinin rekabetçi çevresini, pazarı, çıktıları, diğer işletmelerle olan bağlantıları, tüketici ve tüketici ile işletmelerin etkileşimini, yasal, siyasi, ekonomik ve sosyal faktörler gibi çevresini oluşturan elemanları kısaca tüm turizm sistemini makro bakış açısı ile ele almasına ve incelenmesine fırsat vermektedir (Goeldner vd. 2000: 25). Turizm, tanımlanabilen analiz edilebilen, planlanan ve organize edilebilir bir bütünleştirici sistem olarak ele alınmaktadır (Inskeep, 1991: 22). Turizm ekonomik bir faaliyet olarak diğer endüstrilerdeki doğal çevre ile olan sistemik ilişkiler bakımından benzersizdir. Turistler için ziyaret ettikleri turizm destinasyonlarında turizm deneyiminin temel bileşenleri olarak temiz su, hava ve yerel ürünler başta gelmektedir. Ancak sadece temel bileşenler değil bazı turizm sistemleri, turizm ile ilişkili

aktiviteleri oluşturan doğal yerleşimler, dalış, manzara gibi estetik açıdan memnuniyet sağlayan çevreye de bağlıdır. Bu bağımlılık gelişim sürecini takiben ekonomik ve çevresel kaynakların yönetiminde sistem yaklaşımı ihtiyacını gerekli kılmaktadır. Sistem yaklaşımı sosyal ve çevresel süreçleri barındırdığı için ve turizm araştırmalarında problemleri çözmeye en iyi uygulama olarak görülmektedir. Ayrıca turizm sistemi, sosyal, doğal ve ekonomik değişikliklere cevap veren açık bir sistemdir (Carlsen, 1999: 322). Dahası bu yaklaşım sayesinde alınan her kararın uzun dönemdeki etkilerini ve olumsuzluklarını belirlemek için paydaşlarına olanak tanıyacaktır (Anuar, Ahmad, Jusoh ve Hussain, 2012: 147).

Turizmi anlamak için kullanılacak yaklaşımın, farklı bileşenleri kapsayan bir sistem olarak düşünmesi gerekmektedir. Turizm dinamik, değişikliğe açık ve süreklilik gösteren bir sistemdir. Sistem içerisindeki bir bileşende meydana gelen değişiklik sistemin diğer bütün bileşenlerini etkilemektedir. Dolayısı ile sistem yaklaşımı ile turizmde, gerçek yaşamdaki karmaşıklığı, sistem içerisinde bulunan bileşenler arasındaki ilişkiler kolayca açıklanabilir. Turizm sisteminde turist gönderen bölge, turist kabul eden bölge ve insanlar (turistler) sistemin en önemli anahtar parçalarıdır. Turizm sistemini anlamak için öncelikle insanların davranışlarını anlamak gerekir. Bu yüzden tüketicilerin, kamu ve özel sektör yöneticilerinin, girişimcilerin, işletmecilerin davranışlarının anlaşılması için psikoloji ve sosyoloji gibi çeşitli sosyal bilimler disiplininden yararlanılmasını gerektirmektedir. Bununla beraber ekonomik ve siyasi faktörler ve diğer dış faktörlerde sistemin anlaşılması noktasında önem taşımaktadır (Holden, 2005: 12-14).

Sistem yaklaşımı ile potansiyel karar verme merkezlerinin, araçların ve süreçlerin belirlenmesi amacıyla turizmde faaliyetlerini gerçekleştirerek bireysel aktörler tarafından uygulanan strateji ve eylemlere ortak bir boyut kazandırma amaçlanmaktadır. Sistem yaklaşımı turizm alanlarında yaygın bir şekilde kabul edilmektedir. Arz tarafında odaklanarak sektörel örgütlenme açısından sistem yaklaşımları ile analiz etmek gereklidir (Capone, 2006: 10-11). En geleneksel kalite yönetim yaklaşımlarının odağı bireysel girişimlerdir. Ancak bir destinasyon için destinasyonda yer alan aktörlerin sayısı, çeşitliliği ve farklılaşması açısından mutlaka sistem yaklaşımı gereklidir. Turizm soyut, kırılgan, dayanıksız, oldukça çeşitli ve parçalı bir üründür. Turizm, bir destinasyonda yolcu taşımacılığı, seyahat acenteleri,

oteller, diğ er servis sağlayıcılar, destinasyon dışındaki seyahat acenteleri ve tur operatörlerinden oluşan bir kalite zinciri gerektirmektedir. Misafirler kendileri için çok özel olmasa bile güvenlik, yolların durumu, her türden kirlilik, yerel servisler ve telefon hizmetleri gibi pek çok uyararla karşı karşıya kalırlar. Misafirler için destinasyon tarafından sağlanan hizmetin sisteminin tüm boyutları arasındaki çok sık ve çeşitli etkileşimleri ile şekillenen küresel bir deneyim oluşturur. Bu nedenle misafirlerin tatillerini planlama aşamasından eve dönüş aşamasına kadar destinasyonlardaki turizm sisteminin bir bütün olarak ele alınması ve sistem yaklaşımı ile açıklanması mümkün olacaktır (Serra, 2006: 139-140).

Inskeep (1991: 27-29) turizmin, sistem yaklaşımı kullanılarak ayrıntılı olarak planlanması ve birbiriyle ilişkili bir sistem olarak görülmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca sistem yaklaşımının kentsel, bölgesel, ulusal ve sektör kalkınma planları dâhil olmak üzere birçok planlama durumlarında uygulanabildiğini ifade etmiştir.

Carlsen (1999: 323-324) sistem yaklaşımının sadece turizmde sektörel ilişkileri anlamak için değil, aynı zamanda turizm gelişimi ile ilişkili zamansal süreçleri anlamak içinde yararlı olduğunu, turizmin etkileri ile çevresel bozulma, aşırı kalabalık, bina yoğunluğu gibi sorunların biriktiğini bu yüzden zaman içerisinde turizm gelişimi ile ilişkili değişim süreçleri anlamak için bu yaklaşıma ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Tisdell (1995)'göre çeşitli zaman aralıkları boyunca turizm planlaması için sistem yaklaşımı kullanılmaktadır. Sistem yaklaşımı sayesinde, sistemi içinde kendi kendini organize eden mekanizmalar yoluyla planlama ve uygulama sırasında meydana gelebilecek değişikliklere cevap vermektedir (Carlsen, 1999: 324).

Leiper (2004) açık sistem yaklaşımının turizm yöneticilerinin kendi iç süreçlerini anlaması ve dış çevresel faktörlerle ilgili değişim ve uyum sağlama açısından gerekli olduğunu savunmaktadır

Lazzeretti ve Petrillo (2006), turizm işletmelerinin her şeyden önce kaynaklar ve ilişkileri yönetmek ve rekabetçi çevreyi analiz etmek açısından sistem yaklaşımını benimsenmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca turizm işletmelerinin rekabet avantajını koruması ve devam ettirmesi, farklılaşmış ve eşsiz turizm deneyimi sunması, paydaşlarla güvenilir bir işbirliği sağlaması, yerel alan içinde ürünlerinin,

hizmetlerinin tanımlanması dâhil kesinlikle turizm işletmelerinin kabiliyetine bağlamaktadır.

Mayoka ve Akama (2007) ise ulusal turizm eğitim stratejisinin tasarımında ve geliştirilmesinde sistem yaklaşımının kullanılmasının gerektiğini vurgulamıştır. Bu durumun gerekçeleri olarak;

- Turizmde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin entegre ve bütüncül bir şekilde ele alınması gerekliliği,
- Turizmin çok fazla değişkeni, faaliyeti ve ilgi grubunu içeren çok yönlü bir olgu olması,
- Turizm günümüzde son derece rekabetçi ve giderek daha karmaşık hale gelen bir ortamda faaliyetlerin gerçekleştiği küresel bir endüstri olması,
- Küresel ekonomilerde, bilgi ve bilgi akışının girişimlerin uygun bir biçimde başlatılması, planlanması ve karar verme süreçleri açısından oldukça önemli olması gerçeğinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Bundan dolayı hem turizm sektöründe hem de turizm eğitim ve öğretiminde sistem yaklaşımının uygulanması küresel turizm pazarında rekabet avantajı kazanma ve kalite standartlarını yükseltilmesinde anahtar rolü olan canlı ve dirençli işgücünün gelişimi açısından çok önemlidir (Mayaka ve Akama, 2007).

Turizm sistemi düşüncesi 1970'lerin başından beri uluslararası turizm literatüründe yaygın bir şekilde kullanılmaktadır ve popülerliğini devam ettirmektedir. Turizm genellikle bir destinasyondan diğerine seyahate ve eğlenceye imkân veren çeşitli sektörler arasındaki karşılıklı ilişkileri tanımlayan bir sistem olarak ifade edilmektedir (Hall, 2008: 76). Turizm sistemi, hem tedarikçiler hem de alıcıların bakış açısından turizm hareketlerindeki genel süreci anlamak için geniş bir çerçeve sağlamaktadır. Aynı zamanda sistem destinasyondaki arz kaynakları (havayolu, ulaşım vb) ve seyahat sağlayıcılar (seyahat acentesi, aracı kuruluşlar vb.) gibi farklı unsurlar arasındaki etkileşimi ve bağlantılarında anlaşılmasına fırsat verir. Bu yaklaşım aynı zamanda turizm deneyimi oluşturmak için turizm sektörü tarafından kaç tane unsurun bir araya getirildiğini anlamada konusunda da faydalı olmaktadır (Page, 2003: 10).

Turizm sistemi, çeşitli biçimlerde, belirli pazar bölümleri için değer yaratma yeteneğine sahip seçenekler oluşturur. Turizm sistemi bir bütün olarak bir destinasyon ve destinasyondaki bireysel paydaşlar tarafından karşılıklı olarak sürekli artan bir değer ile güçlendirilen bölgesel bir boyut olarak ifade edilebilir (Bonetti, Petrillo ve Simoni, 2006: 111-112).

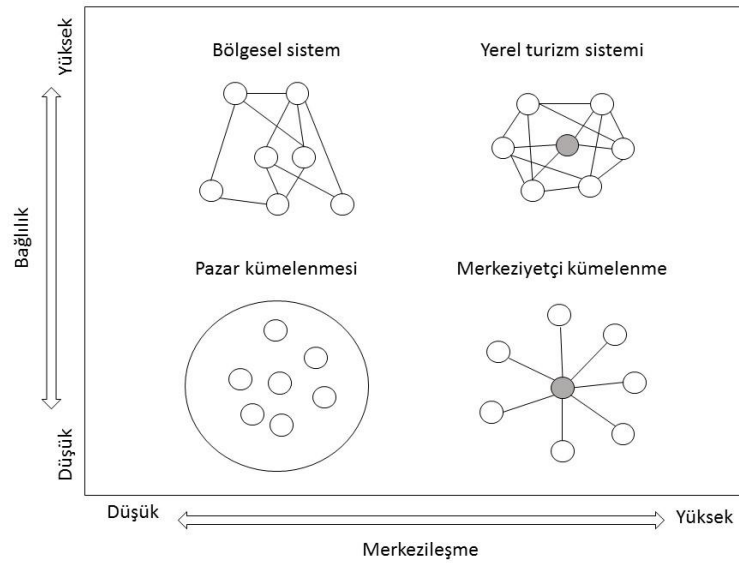
Turizm diğer sistemlerle birbirine bağımlı, etkileşimleri ve enerji akışları içeren karışık bir olgudur. Turizmin karmaşıklığı, konuya bir sistem bakış açısı uygulanarak analitik ve yönetim amaçlı organize edilebilir (Weaver ve Lawton, 2010). Turizm sistemi merkezde turizmin öznesi olan turist (insan) faktöründen turizmin objesi olan, ülke, bölge, turistik istasyon gibi geniş veya dar boyutlu turizm yörelerinden, bu yörelerin turistik verilerinden, turistik girişimlerinden ve turistik organizasyonları dâhil olmak üzere bir dizi birbirine bağlı bileşenleri içeren bir sistemdir. Aynı zamanda bu sistem çevrede ise ekonomik, sosyal, ekolojik, siyasi, teknolojik ve diğer elemanlardan oluşan (Demirkol ve Çetin, 2014: 22) dış çevreyi etkilemekte ve etkilenmektedir (Weaver ve Lawton, 2010: 42).

Turizm sistemi birbirine bağlı beş ana unsurdan oluşmaktadır (Weaver ve Lawton, 2010: 20) ;

- En az bir turist
- En az bir turist gönderen bölge
- En az bir geçiş güzergâhı
- En az bir turist destinasyonu
- Sistem içerisinde etkileşimde bulunulan ve dolaşımı kolaylaştıran bir seyahat ve turizm endüstrisi

Turizm sisteminin merkezinde turist (insan) yer alır ve turizmle ilgili her faaliyetin son amacını oluşturur. Turistik yöreler, turistik veriler, girişimler ve örgütler turizmin objeleridir ve hepsinin hedefi bir tüketici olan turist (insanın) ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Amaç bu ihtiyaçların arzu edilen nitelikte ve koşullar içinde karşılanmasıdır (Demirkol ve Çetin, 2014: 22). Turizm sisteminin parçaları arasındaki karşılıklı ilişki, parçalardan birinde meydana gelen bir değişiklik sistemin gerisinde kalan diğer bütün parçaları etkilemektedir (Tosun ve Jenkins, 1998: 103). Turizm sisteminin başarısı da turizm sistemini oluşturan her bir parçanın başarısına bağlıdır. Sistem içerisinde yaşanan en ufak bir durum tüm sistemi etkileyebilmektedir.

Murphy (1985) turizm sisteminin kullanımının esnek olduğu vurgulamıştır (Anuar, Ahmad, Jusoh ve Hussain, 2012: 147). Genel olarak, bir sistem, bir yapı ve çevreye sahiptir. Turizm sisteminin yapısı farklı açılardan kavramsallaştırılmıştır (Mai ve Bosch, 2010: 2-3). Belirli bir destinasyonun ve destinasyonda bulunan turizm işletmelerinin sunduğu seçeneklerin birbirinden farklı olabilmektedir (Capone, 2006: 9-10). Leiper (2004) turizm sisteminin turizm destinasyonları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla Bonetti, Petrillo ve Simoni, (2006: 121-122) turizmde farklı sistem yapılarının olduğunu ve bu sistem yapılarının aşağıda şekil 2’de görüldüğü gibi dört farklı şekilde tanımlanabileceğini belirtmektedir;

Şekil 2: Turizm Sisteminde Muhtemel Yapılandırmalar

Kaynak: Bonetti, Petrillo ve Simoni, 2006: 122

Pazar Kümelenmesi: Turizm ile ilgili paydaşların aynı turizm bölgesinde bulunmalarına rağmen, aralarında işbirliği ve ilişkilerin olmadığı, bütüncül bir yönetim anlayışının tanınmadığı bir sistemdir. Sistem, temelde rekabetçi bir anlayış içinde karşılıklı düzenlemeler sonucunda yapılan bireysel seçimler ve Pazar dinamikleri gibi dış faktörler tarafından belirlenen süreçlerle gelişmektedir.

Bölgesel Sistem: Pazar kümelenmesindeki gibi bütüncül bir yönetim anlayışının olmadığı bir sistemdir. Ancak farklı paydaşlar arasında ilişkiler denetlenmekte ve uzun ömürlü işbirliği, ilişkiler kurma ve ortaklaşa karar verme süreçleri uygulanmaktadır. Çeşitli paydaşlar arasındaki ilişkiler ortaklık gibi çok taraflı uyuma dayanmaktadır.

Yerel Turizm Sistemi: Gelişim yollarını yönlendirme yeteneğine sahip bir yönetim organının varlığı ve paydaşlar arasındaki yakın ilişkiler ile karakterize edilen bir sistemdir. Karar verme süreçleri içinde bulunulan organizasyonlar arasındaki yakın ilişki ile belirlenen seçeneklerde anahtar görevi olan paydaş tarafından yönlendirilir.

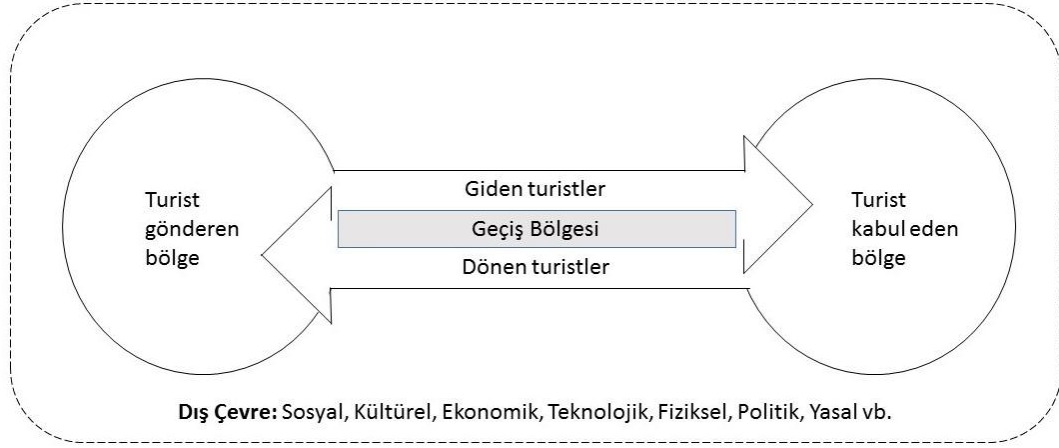
Merkeziyetçi Kümelenme: Yalnızca Pazar bağı bulunan çeşitli paydaşlar arasındaki bağlantı ve anahtar rolü bulunan paydaş ile hiyerarşik olarak tanımlanabilecek bir ilişki içerisinde olmasına rağmen, gücü elinde tutan bir yönetim yapısı ve ilişki ağının merkezi olarak hareket ettiği bir sistemdir.

Bonetti, Petrillo ve Simoni (2006: 122), yukarıda adı geçen dört farklı turizm sisteminin pazarda rekabet avantajı sağlayabileceğini, bu sürecin ise sistemin yalnızca fonksiyonlarına bağlı olmadığını aynı zamanda sistemin kendisi, çevresi ve rekabetçi sistem arasındaki uyumun da oldukça önemli olduğunu belirtmektedir.

Capone (2006), belirli bir destinasyonun ve destinasyonda bulunan turizm işletmelerinin sunduğu seçeneklerin birbirinden farklı olabileceğini ifade etmektedir. Dolayısı ile belirli bir alanda iş fırsatı yaratma, zenginlik üretme ve sağlam bir yerel gelişim ağı oluşturmanın ve bu alanın kapasitesinin değerlendirebilmesini, sistem içerisinde yer alantüm paydaşların katılımını ve koordinasyonunu gerektiren bölgedeki entegre aktivitelerin toplamına, yerel cazibeyi ifade eden, temel ve kendine özgü özelliklerini belirleyen, belirli bir talebin olduğu yere, turizm ürünlerinin geniş bir yelpazede turistlere sunulan seçeneklere ve dış dünya ile yani çevre ile olan ilişkilere dayandırmaktadır (Capone, 2006: 9-10). Bu nedenle her turizm destinasyonu birbirileri ile yakından ilişkili olan turizm sistemi içerisindeki her bir eleman tarafından etkilenmektedir (Anuar, Ahmad, Jusoh ve Hussain, 2012: 147).

Turizm basit şekilde bir endüstri değil aynı zamanda açık, dinamik ve karmaşık bir sistemdir ve bu konuda literatürde bir fikir birliği vardır. Sistem birçok bileşenin etkileşimini içerir ve çok farklı paydaşları kapsamaktadır (Mai ve Bosch, 2010: 1). Dünyanın birçok bölgesinde turizm gelişiminin baskınlığı ve büyük ölçekli olması gerçekleşen siyasi ve ekonomik karar alma süreçlerini etkilemiştir. Dolayısı ile turizm sistemi, çevresi ve uygulamalar arasındaki ilişkileri daha fazla anlaşılması ihtiyacını doğurmuştur (Carlsen, 1999: 322-323). Bu nedenle farklı türde ve şekillerde birçok turizm çalışmalarında sistem modelleri kullanılmıştır ve turizmi bir sistem olarak ele alan ve farklı şekillerde değerlendiren çalışmalar bulunmaktadır (Hall, 2008: 76). Bu

modellerden en yaygın olanı ve en çok bilineni Leiper (2004) tarafından geliştirilen şekil 3'te yer alan coğrafi etkileşim açısından turizm sistem modelidir (Page, 2003: 10-11; Mason, 2008: 13-14; Holden, 2005: 12-14; Hall, 2008: 76-77; Sharlper, 2009: 12; Leiper, 2004: 53; Carlsen, 1999: 322).

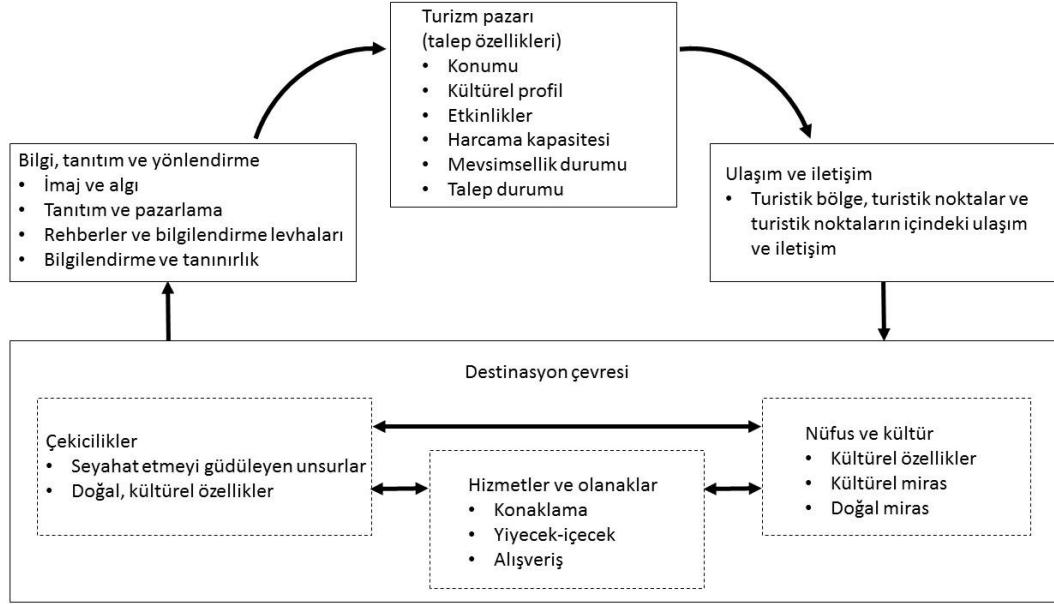

Şekil 3: Coğrafi Etkileşim Açısından Turizm Sistemi

Kaynak: Leiper, 2004: 53

Bu modelde leiper coğrafi bir görüş noktası ele alarak turistlerin kendi ülkelerinden başka destinasyonlara yaptıkları seyahatleri bir bütün olarak bakmaktadır. Sistemi oluşturan bileşenlerden birincisi turist gönderen bölgeler, ikincisi turistik çekiciliklere sahip ve farklı hizmetler sunabilen turist kabul eden bölgeler üçüncüsü sistem aracılığı ile turistlerin gidiş ve dönüşüne imkân veren geçiş yolları (Mai ve Bosch, 2010: 3) ve dördüncüsü ise seyahat boyunca etkileşim içerisinde bulunan çevredir. Bu model turist gönderen bölgeler ile turist kabul eden bölgeler arasındaki karşılıklı etkileşimi ve bağımlılığı göstermesi açısından faydalıdır. Diğer taraftan seyahat deneyimlerinin farklı aşamalarında turistlerin, turizm sisteminin sahip olduğu psikolojik ve endüstriyel boyutlarını da tanımlamaktadır (Hall, 2008: 76). Ayrıca turizm olayını mekânsal olarak ele aldığından turizm planlamacıları için turist akımlarının mekânsal olarak dağılımlarından hareketle turizm bölgelerinin belirlenmesi, turist pazarlarının tanımlanması ve bunlar arasındaki ulaşımın geliştirilmesi konusunda bir çerçeve oluşturduğu için önem taşımaktadır. Ek olarak turizm sistemine etki eden dış çevre faktörlerine de dikkat çekmektedir (İçöz, Var ve İlhan, 2009: 28).

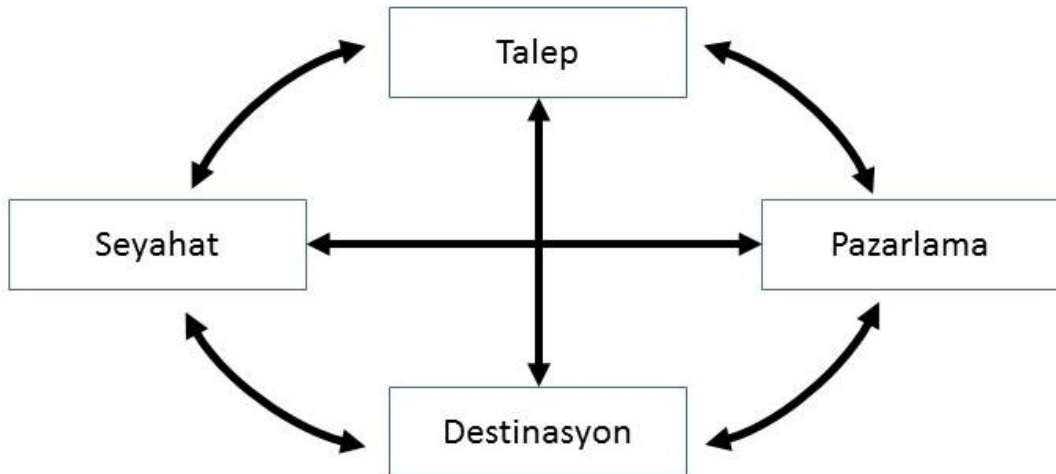
Ancak Leiper (2004)'ün modeli basit olduğu için eleştirilmiştir. Prosser (1998) şekil 4'te daha detaylı bir model önermiştir ve bu modelin turizm çevresindeki iç karmaşıklığı daha etkili bir şekilde gösterdiğini ve daha detaylı bir model olduğunu savunmaktadır (Mason, 2008: 13-15).

Şekil 4: Çevresel Turizm Sistemi

Kaynak: Mason, 2008: 15

Diğer bir model ise şekil 5'te yer alan ve Mill ve Morrison (1992) tarafından geliştirilen ekonomik bileşenler açısından turizm sistemidir.

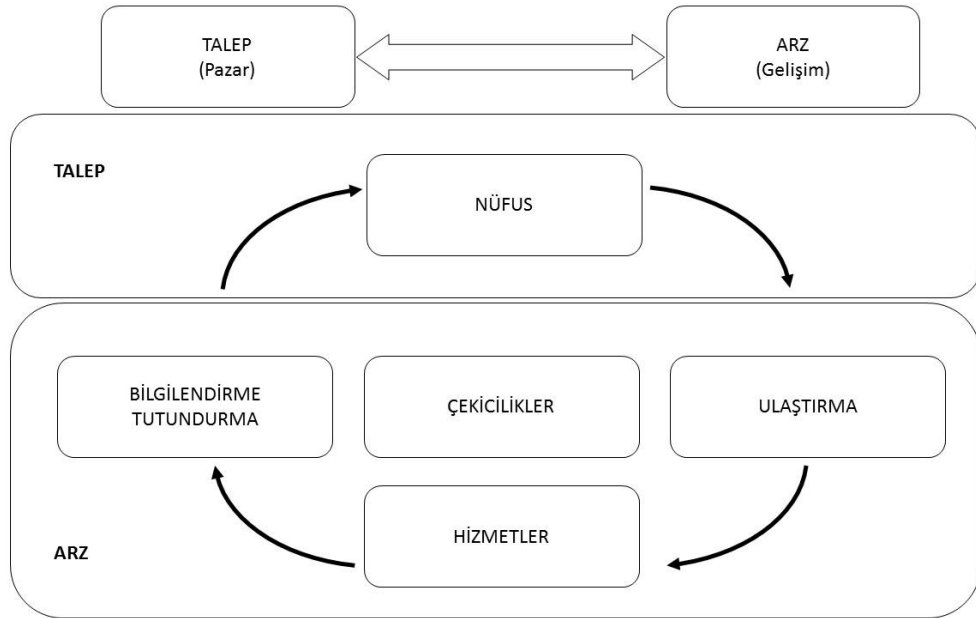

Şekil 5: Ekonomik Bileşenler Açısından Turizm Sistemi

Kaynak: Mill ve Morrison, 1992

Mill ve Morrison (1992) tarafından geliştirilen bu modelde yer alan dört bileşen turizm sisteminin ekonomik bileşenlerinin kavramlaştırılmış halidir. Bu süreçte seyahat ulaştırma araçları vasıtası ile destinasyonlara ulaşmak için Pazar imkân sağlarken esasen pazarlama doğrudan iletişim programları veya tutundurma araçları ile destinasyonlardaki pazara ulaşmaktadır. Ayrıca, turizm sisteminin çevresi siyasi ve hukuki, sosyo-kültürel, ekonomik, çevre, kurum ve kuruluşlar, altyapı, fiziksel ve ekolojik faktörleri de içermektedir (Mai ve Bosch, 2010: 4). Hall, (2008: 76)'de Mill ve Morrison (1992) tarafından geliştirilen ve bu modelde yer alan dört bileşenin turizm sistemini oluşturduğunu ifade etmektedir.

Turizm karmaşık ve parçalı bir sektör olmasına rağmen birbirine bağlı parçalardan oluşan bütün bir sistem olarak görülmelidir. Turizm sistemi arz ve talebin ekonomik anlamda tanımlanması olarak ifade edilebilir. Turizm sisteminin bileşenleri arz ve talep faktörlerine bağlıdır ve ilişkilidir (Inskeep, 1991: 22). Gunn (1994)'da turizm sistemini şekil 6'daki gibi bir destinasyondaki temel bileşenlerin ulaşım, çekicilikler, hizmetler, tutundurma ve bilgi olduğu ve bunları arz kaynaklarını oluşturan işlevsel sistem olarak tanımlamıştır.

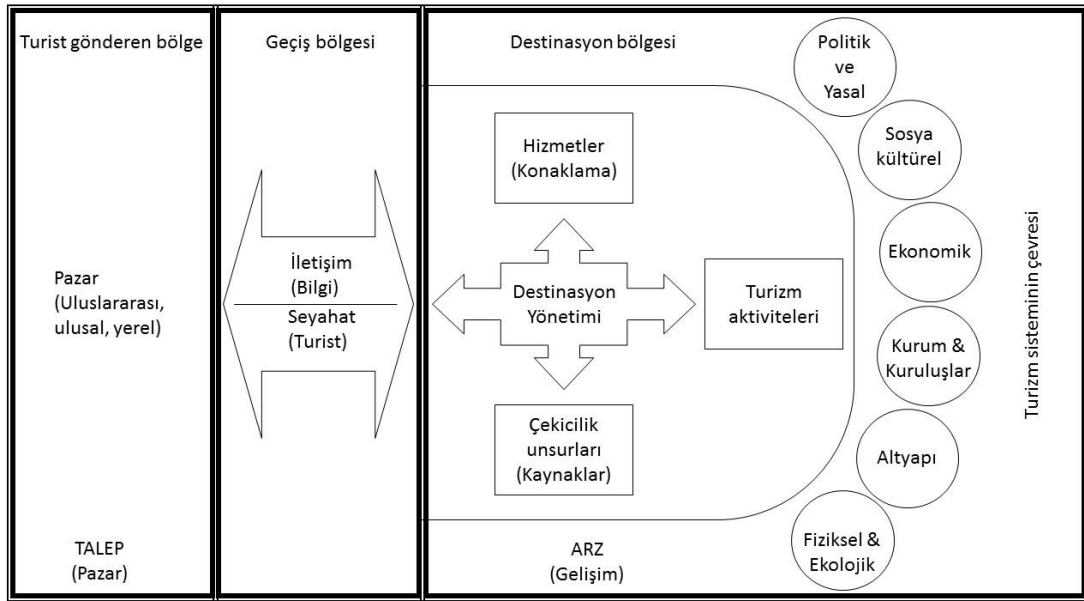

Şekil 6: İşlevsel Turizm Sistemi

Kaynak: Gunn, 1994

Bir ürün olarak turizm göz önüne alındığında, sistem arz ve talep tarafı arasında ayrımla ilgili olarak yapılandırılmıştır. Model bölgesel turizm gelişimini artırmak için

arz ve talep arasındaki etkileşimin nasıl olması gerektiğini göstermektedir. Arz tarafı birbirine bağlı olan çekicilikler, ulaştırma, bilgilendirme, tutundurma ve hizmetlerden oluşan beş bileşen tarafından temsil edilmektedir. Bir bileşende meydana gelen bir değişimin sistemin gerisinde kalan diğer tüm bileşenleri etkilemektedir (Mai ve Bosch, 2010: 3). Örneğin, bir destinasyondaki hava ulaşımında meydana gelen bir değişiklik tanıtım ve bilgi ihtiyacının yanı sıra turistlerin hizmetler ve çekiciliklere olan talebi üzerinde etkisi olacaktır. İşleyen bir sistem olarak turizmin bu özelliği, kamu ve özel sektör turizm planlamacıları ve destinasyon yöneticileri için önemli etkileri sahiptir (Carlsen, 1999: 322). Her bileşenin işleyiş seviyesi büyük ölçüde doğal ve kültürel kaynaklar, organizasyon, liderlik, finans, emek, girişimcilik, toplum, rekabet ve hükümet politikaları dâhil birçok dış faktöre bağlıdır. Her bir bileşen içindeki geliştiriciler, uygulayıcılar ve yöneticiler ticari işletmeler, kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve kamu sektöründen oluşmaktadır (Mai ve Bosch, 2010: 3).

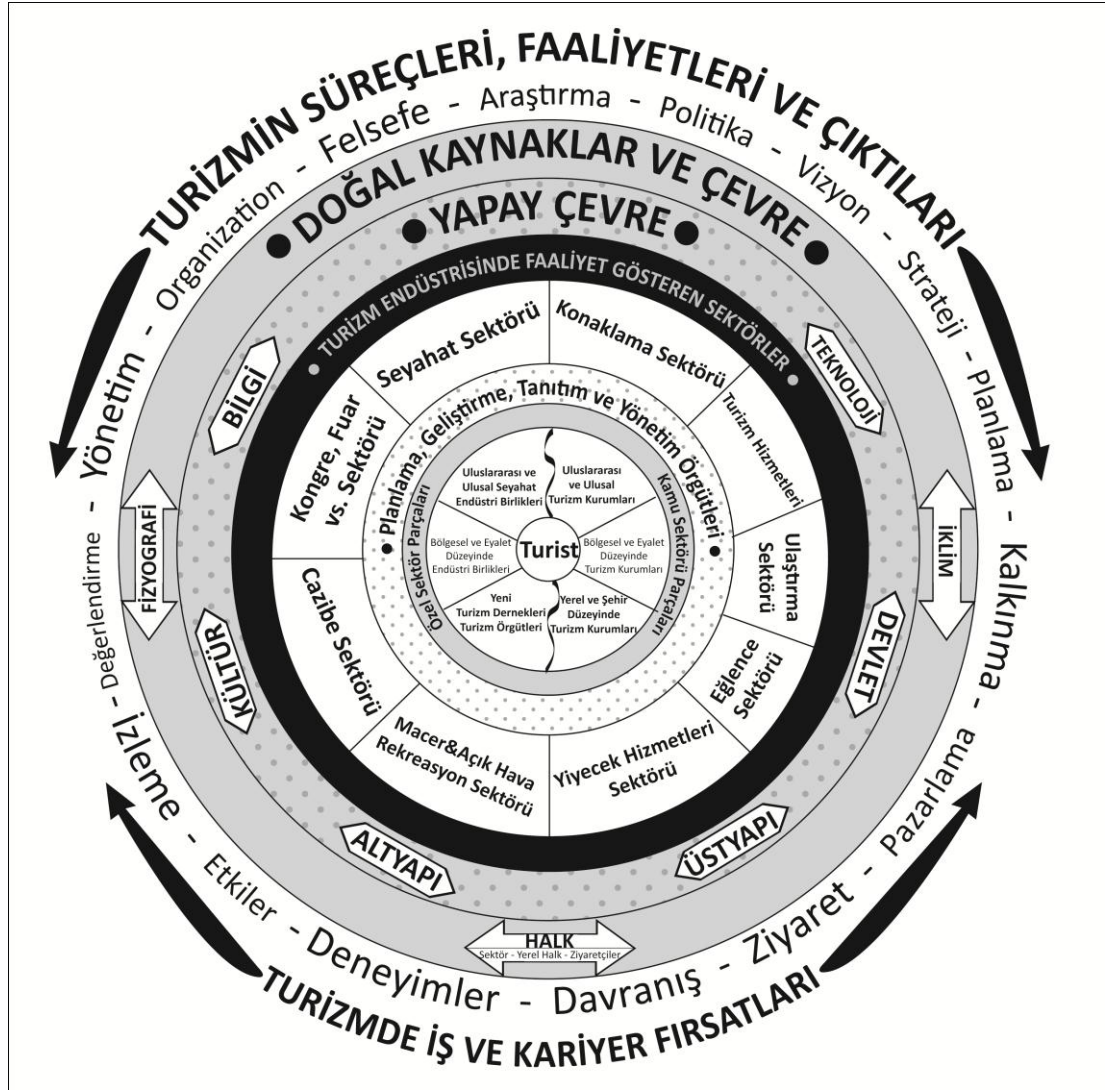

Şekil 7: Bölgesel Turizm Sistemi

Kaynak: Mai ve Bosch, 2010: 5

Sürdürülebilir bir destinasyon ve turizm gelişimini yönetmek için onun yapısını ve faaliyet gösterdiği çevreyi ve de ilgili faaliyet mekanizmalarını anlamak gerekmektedir. Şekil 7, farklı modellerin bir kombinasyonunu göstermektedir. Bu model, herhangi bir özel destinasyonda turizm analizi yapmak için hizmet verebilir (Mai ve Bosch, 2010: 4-5). Maulet (2006: 54), yerel turizm sisteminin varlığı ve gelişiminin birçok faktörün akılcı bir kombinasyonu ile mümkün olduğunu ve

gerçekten, yerel turizm aktörlerinin yetkinlikleri, oldukça gelişmiş olsa bile, turizm destinasyonunu oluşturan unsurların entegre bir şekilde olması ve hareket etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Sonucunda ise turizm destinasyonunda yer alan tüm paydaşların arasındaki ilişkiler gelişirse bu destinasyonda yer alan tüm paydaşların değerini artıracaklarını ve bu alanda bir bütün olarak turizm arzının en iyi şekilde kullanılacağını ve uygun hale getireceğini ifade etmektedir.

Şekil 8: Turizm Olgusu: Turizm ve Turizm İşletmeciliğini Oluşturan Parçalar

Kaynak: Goeldner, Ritchie ve McIntosh, 2000: 39

Goeldner, Ritchie ve McIntosh, şekil 8’de turizm ve turizm işletmeciliği içerisinde yer alan ve turizm olgusunu oluşturan tüm unsurları sistematik bir şekilde göstermektedir. Gharamaleki (2011: 39)’da mesleki turizm eğitimi ve turizm

öğretiminde bu unsurlar dikkate alınarak müfredat geliştirilebileceğini ifade etmektedir.

Tüm turizm sistemi sürekli bir hareketliliğin, akışın olduğu hiper dinamik bir yapıya sahiptir. Bu yapı sadece milyonlarca turistin sürekli seyahati değil aynı zamanda dünya genelinde ulaşım yolları ve konaklama uygulamalarındaki sürekliliği de ifade etmektedir. Bu hareketlilik turizm yöneticileri için karşılaşılan önemli zorluklardan birisidir (Weaver ve Lawton, 2010: 22). Dolayısı ile açıkça ihtiyaç duyulan, bir kavramsal çerçeve içinde turizmin bütün boyutlarını barındıran bir yaklaşımdır (Carlsen, 1999: 323). Bu doğrultuda gerçekten turizm çalışmaları için ihtiyaç duyulan şey bir sistem yaklaşımıdır (Goeldner, Ritchie ve McIntosh, 2000: 24). Turizm sistemini barındıran birbirleri ile alakalı ve bağımlı tüm modeller belli bir oranda farklı perspektifler sunmaktadır. Ancak hiçbiri tanımlayıcı, kesin veya temel bir model olarak adlandırılmamaktadır. Bu sebeple modeller birlikte göz önünde bulundurulmaktadır (Cooper, Shepherd ve Westlake, 1996: 24).

Bu kapsamda sistem yaklaşımı çerçevesinde bu çalışmada turizm alanında faaliyet gösteren tüm paydaşların bir arada yer aldığı;

- Her düzeyde verilen turizm eğitiminin her kademesinin birbirini tamamlayan basamaklar şeklinde düzenleyen,
- Diplomalıların istihdamını ve işgücünün niteliğinin artırılmasını sağlayan,
- Mesleklerin kim tarafından verildiği belli olmayan sertifikalara değil devletin eğitim kurumları ve tarafından verilen diplomalara dayalı olan,
- Sektörle ve işgücüyle doğrudan ilişkili olan paydaşların katkılarını ve fikirlerini içeren,
- Sektörün ihtiyaçlarına, mesleki teşkilatlanma yapısına ve mesleklerin sınıflandırılmasına göre turizm sektörünün yön ve rotasını belirleyen, araştırma geliştirme çalışmalarını içeren bilimsel araştırmaları ve akademiye süreçlerin içine katan, dinamik bir şekilde akademiden faydalanılmasını sağlayan, eğitim kurumlarının sektörle işbirliğini sürekli ve canlı tutan, turizmle ilgili ve yetkili kamu kurumlarının perspektiflerini diğer paydaşlarla aynı noktaya getirecek,

Tüm paydaşların dâhil olduğu ortak akla uygun ve bu ortak aklı sürekli işletecek bir mekanizma veya sistem geliştirilmesini hedeflemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde diplomalı nitelikli işgücünü turizm sektörüne kazandırmak için yapılması gerekenleri tespit etmek için izlenen yöntem hakkında bilgiler yer almaktadır.

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın nihai amacı, Türkiye için stratejik sektör olan turizmde diplomalı nitelikli işgücünün istihdam edilmesini ve sektörün kronik sorunlarının çözülmesini sağlamaya yönelik olarak yapılması gerekenleri tespit etmek ve çözüm önermektir. Yapılması gerekenler konusunda paydaşların farklı fikirleri olabilir.

Bu amaca ulaşma yolunda atılacak adımlar araştırmanın alt amaçları olarak ifade edilebilir. Araştırmanın alt amaçları;

1. Türkiye'deki örgün turizm eğitimi veren kurumlarda görev yapan turizm akademisyenlerinin sektörle ilgili çeşitli sorunların çözümüne yönelik düşüncelerinin alınması,
2. Türkiye'de turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin, sektörle ilgili çeşitli sorunların çözümüne yönelik düşüncelerinin alınması,
3. Türkiye'deki turizm profesyonellerinin sektörle ilgili çeşitli sorunların çözümüne yönelik düşüncelerinin alınmasıdır.

2.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Turizm sektörü ülkeye döviz girdisi sağlayan lokomotif sektör olmasının yanında, toplumlar arası diyalogun gerçekleştiği, medeniyetlerin birbirini tanımalarına, yabancıların ülke ve ülke insanı hakkında imajlarını geliştirmesine ve daha doğru imajlar kazanmasına, diğer sektörlerin ürettiği mal ve hizmetlerin yabancı ülke insanları tarafından tanınmasına ve uluslararası barışın devamına katkı sağlayan bir olgudur (Temizkan, 2005). Bu kapsamda turizm sektörü sürdürülebilir bir şekilde

hareket edebilirse gelişmekte olan ülkeler için yüksek ekonomik çarpan oluşturabilme fırsatı sunabilmektedir (Tribe, 2011: 78b).

Türkiye’deki turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin nitelikleriyle ilgili yaşanan sıkıntıların başında işgücünün niteliğinin düşük olması gelmektedir (Turizm Gazetesi, 2015). Turizm teşvik kanunda ve belgelendirme yönetmeliğinde turizm işletmelerinin fiziksel özellikleri detaylı bir şekilde yasal zemine dayandırılmıştır. Bununla birlikte 2634 nolu kanunda “turizm işletmelerinde çalışacak personelin %15 inin turizm eğitimi almış olması yöneticilerin konusunda eğitimi veya en az beş yıl deneyim sahibi olması” gerektiği ifade edilmektedir (Turizm Teşvik Kanunu, 1982). Ancak, bu eğitimin herhangi bir kısa süreli ve geçerliliği ve güvenilirliği tartışmaya açık sertifika programları ile elde edilen belgelere dayanmasının önünde hiçbir engel yoktur. Bununla birlikte MYK (Mesleki Yeterlilik Kurumu) ile akredite olan sertifika kursları diplomalıların istihdamını desteklemek yerine diplomalıları ve diploma veren devlet kurumlarını dikkate almayarak diplomalara kısa süreli kurslar ile alternatif üretmeyi amaç edinmiştir. MYK diplomalı nitelikli personelin istihdamını sağlamak yerine sektörden ve örgün eğitimden daha fazla uzaklaşılmasına sebep olduğu söylenebilir. Dolayısı ile bu araştırma, bir ortak akılla turizm sektörünün diplomalı nitelikli işgücü ihtiyacını karşılayacak, diplomalı nitelikli işgücünün sektöre girmesini ve sektörde kalmasını sağlayacak, turizm eğitimine yapılan yatırımların değerini bulmasını sağlayacak ve paydaşlar arasında koordinasyonu sağlayarak ortak akılı sürekli işletecek bir mekanizma veya sistem geliştirilmesini hedeflemektedir ve bu açıdan önem taşımaktadır.

2.3. ARAşTIRMANIN PROBLEMİ

Turizm sektörü Türkiye için stratejik sektördür. Türkiye için turizm sektörünün taşıdığı anlam diğer ülkeler için özellikle de gelişmiş ülkeler için taşıdığı anlamdan çok daha fazladır. Türkiye’de, ithalat yapılmadan yerli mühendislik ve imknlarla üretilen ileri teknoloji gerektiren ürünler oldukça az sayıdadır. Uluslararası alanda gelişmiş ülkelerle rekabet edecek ileri teknoloji üretimimiz ve yer altından kolayca çıkartıp satabileceğimiz kıymetli madenler ve petrol gibi zenginliklerimiz de yok denecek kadar azdır. Üretim çoğunlukla ithal edilen ara mamullerin montajlanması düzeyinde kaldığı görülmektedir. Türkiye’de işgücü maliyetlerinin nispeten yüksek

olması ve Çin gibi ülkelerdeki kalabalık nüfus dikkate alındığında mal üretim hacmi ve maliyet konularında da Türkiye'nin rekabet etmesi zorlaşmaktadır. Türkiye için özellikle ileri teknoloji gerektiren ürünlere yönelik sektörleri besleyebilmek ve ödemeler dengesine olumlu katkısından faydalanabilmek için turizm sektörü en azından bir süre daha (ileri teknoloji gerektiren, dünya pazarlarında pay sahibi olan stratejik ürünler üretilene kadar) ihmal edilmemesi ve geliştirilmesi gereken stratejik sektördür. Turizm, emek yoğun bir sektör olması, otomasyona gidilmesi imkânının çok sınırlı olması ve istihdama olan katkısı dolayısıyla işsizlik rakamlarının küçültülmesinde de en önemli sektörlerin başındadır (Temizkan ve Cankül, 2015).

Türkiye için turizm sektörü diğer sektörlerle kıyaslandığında ayrı bir öneme sahiptir. Türkiye, 2015 yılı rakamları itibarıyla 143 milyar 730 milyon dolar mal ihracatı gerçekleştirmiştir (Tim, 2015). Bu mal ihracatına otomotiv, tekstil, kimya ve tarım sektörleri öncülüğünde tüm sektörler dâhildir. Türkiye'nin mal ihracatının %82'sinin ithalatla karşılandığı görülmektedir. 100 dolar mal ihraç etmek için 82 dolarlık hammadde ve ara mamul ithal edilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Tüm sektörlerin bir arada ihraç ettikleri mallar karşılığında Türkiye'ye 29 milyar dolar döviz girdisi sağlamış oldukları görülmektedir. Otomotiv, tekstil, kimya ve tarım sektörlerinin ağır üretim şartları ile çevreyi, havayı, suyu ve toprağı kirlettikleri ve bu etkileri azaltmak veya ortadan kaldırmak için katlanılan maliyetler düşünüldüğünde ve bu maliyetlere bu kirlilikler sonucu oluşan kanser gibi hastalıkların tedavi maliyetleri de eklendiğinde toplam maliyet elde edilen 29 milyar dolardan daha yüksek çıkabilir (Temizkan ve Cankül, 2015).

Turizm sektörü ise 2014 yılı rakamlarıyla tek başına yaklaşık olarak 34,5 milyar dolar döviz girdisi sağlamıştır (Ktb, 2015). Türkiye için turizm sektöründe sızıntı oldukça azalmıştır. Türkiye'nin uluslararası ticarete rekabet üstünlüğünün de turizm sektöründe olduğu görülmektedir. Aynı zamanda tüm mal ihracatı rakamlarından % 82'si ithalatla karşılandığı yani ihraç edilen ürünlerin üretilmesi için % 82 oranında ithal ürün satın alınması gerektiği düşünüldüğünde turizm sektörünün tek başına getirdiği döviz, sektörün ekonomik anlamda stratejik bir sektör olduğunu göstermektedir. Ekonomik gerekçelerinin yanında, turizm sektörünün Türkiye ve Türk Milleti hakkında batı dünyasında sahip olunan imajlar üzerinde de önemli etkisi vardır. Turizm sayesinde özellikle batı dünyasından Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin Türkiye

ve Türk insanı hakkındaki düşüncelerinde olumlu değişimler yaşandığı bilinmektedir. Buna ek olarak ülke içerisinde de insanların yabancıları ve birbirlerini tanımalarının, toplumsal barışın sağlanmasının anahtarı da turizmin elindedir (Temizkan ve Cankül, 2015).

Uluslararası Dünya Turizm Örgütü'nün tahminlerine göre, 2013 yılı itibariyle uluslararası turizme katılan kişi sayısı 1,087 milyar iken, 2014 yılında 1,135 milyara ulaşmıştır. 2030 yılı itibariyle ise uluslararası turizme katılan kişi sayısının 1,8 milyara ulaşması beklenmektedir (Wto, 2013; Wto, 2014; Wto, 2015). Uluslararası turizme katılan kişi sayısındaki artış Türkiye'deki turist varışlarına da yansımaktadır. Türkiye uluslararası turist varışlarındaki ilk 10 sıralamasında 2013 yılında ağırladığı 37,8 milyon turist ile, uluslararası turist varışlarında 6. Sırada, turizm gelirlerinde ise 12 sıradadır (Wto, 2015: 6).

Dünya turizm örgütü'nün verilerine göre Türkiye'nin turizm sektörü açısından gerekli doğal, kültürel ve tarihi kaynaklara sahip olmasına karşılık, elde edilen dış turizm gelirinin henüz hak ettiği kadar çok altında olduğu ve dünya turizm piyasasından hak ettiği payı alamadığı tartışılmaz bir gerçektir (Zengin, 2010: 122). Türkiye'nin sahip olduğu turistik potansiyele karşın, dünya genelinde ve özellikle de Akdeniz bölgesindeki pazar payı küçüktür. Dünya turizminin odak noktalarından birini oluşturan Türkiye, dünya turizminde, gelen turist sayısı ve turizm gelirleri açısından ancak %1,5-2 düzeyinde düşük bir paya sahiptir (Geka, 2009). Türkiye'nin turizm gelirlerindeki düşüşün ve hak ettiği payı alamamasının en önemli nedenlerinden birisi niteliksiz işgücünün sunduğu kalitesiz hizmet ve turistlere sergiledikleri hatalı tavırlardır (Erbaş vd. 2014: 1305). Almanya merkezli online otel satış sitesi Hotel.de'nin toplam 6 milyon kişinin değerlendirmeleri sonucunda yapmış olduğu araştırma sonucuna göre Türkiye otelleri personel kalitesi açısından Avrupa ülkeleri arasında en son sıradadır (Turizm Gazetesi, 2015).

Turizm insanın insana hizmet ettiği (Majure, 1992: 337) sunulan hizmetlerin tamamına yakını insanlar tarafından sunulduğu bir sektördür (Ağaoğlu, 1992: 2b). Hizmeti üreten de insan olduğu için (Temizkan, 2015), turizm sektörünün sahip olduğu insan gücü ve bu gücün niteliği hayati önem arz etmektedir (İlkiz ve Hitay, 1992: 159; Ilgaz ve Çakar, 2002: 385; Yazıcı, 2002: 407; Akçay, 2002: 461). Bu doğrultuda misafirlere yüksek kalitede ve verimlilikte hizmet verebilmenin ve tatilde iyi bir

deneyim yaşamlarının yolu nitelikli insan gücüne bağlıdır. Nitelikli işgücünü elde etmenin yolu da ancak turizm eğitimi ile mümkün görünmektedir (Yaşaroğlu, 1992; Jafari ve Solà, 1996; Aymankuy ve Aymankuy, 2002; Mayaka ve King, 2002: 112-113; Gökdeniz vd. 2002; Korkmaz vd. 2012).

Türkiye’de her düzeyde turizm eğitimi verilmekte ve her yıl 20 bin civarında mezun verilmektedir (Erbaş vd. 2015). Aynı zamanda, sektörün büyümesi devam ettiği için turizm işletmelerinde istihdam edilecek nitelikli insan kaynağının turizm eğitimi ile yetiştirilmesi için turizm eğitimi veren çok sayıda okul açılmakta ve öğrenci sayısı sürekli artmaktadır. Tablo 3’e bakıldığında 2012-2013 eğitim yılında turizm alanında lisans eğitimi veren turizm fakülte veya yüksekokul sayısı 45 eğitim gören öğrenci sayısı 39.555’dir. İki yıllık turizm programlarında öğrenim gören öğrenci sayısı da 56.481’dir (Temizkan vd. 2013). 2015-2016 eğitim yılında turizm alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokul sayısı 65’e öğrenci sayısı 78.477’ye iki yıllık turizm programlarında öğrenim gören öğrenci sayısı ise 73.706’ya yükselmiştir (Aydın, 2016). Toplamda turizm alanında eğitim gören iki yıllık ve dört yıllık öğrenci sayısı 2012-2013 eğitim yılında 96.036 iken bu sayı 2015-2016 eğitim yılında yaklaşık % 63 artarak 152.183’e ulaşmıştır. Diğer taraftan 2016-2017 eğitim yılı itibariyle de merkezi yerleştirme sonuçlarına göre, 77 ayrı üniversitede 196 adet turizm lisans programı öğrenci kabul etmiştir. Bu 196 programın, 119’u fakülteler, 77’si yüksekokullar altında bulunmaktadır. Bu programlar kapsamında açılan 11.045 kişilik kontenjanın, 10.418’ine (%94,32) öğrenci yerleştirilmiştir (Bayraktaroğlu, 2016).

Tablo 3: Yıllara Göre Turizm Eğitim Kurumlarındaki Öğrenci Sayıları

Yıl	Önlisans öğrenci sayısı	Lisans öğrenci sayısı	Toplam Öğrenci sayısı
2011-2012	50.152	30.020	80.172
2012-2013	56.481	39.555	96.036
2015-2016	73.706	78.477	152.183

2015-2016 eğitim yılı itibarıyla turizm eğitimi alan öğrenci sayısı önceki yıllara oranla ciddi bir artış göstererek 152.183 kişiye ulaşmıştır. Dolayısı ile turizm eğitiminde okul ve öğrenci sayılarında ciddi bir artış söz konusudur. Bununla birlikte gelecek 10 yıl içerisinde turizmin yıllık ortalama %4 büyüme göstermesi, küresel GSMH’ye (Gayri Safi Milli Hâsıla) katkısının %10’a çıkarak 12 Trilyon dolar değerini

aşması beklenmektedir. 2022 yılına gelindiğinde her 10 istihdamdan birisinin turizm sektörü tarafından yaratılacağı tahmin edilmektedir. Turizm istihdam alanı oluşturma açısından da son derece önemli bir sektördür. Turizmin istihdamda yarattığı küresel etki yadsınamayacak büyüklüktedir. 2011 yılında sektörün tüm dünyada 255 milyon kayıtlı iş olanağı sunduğu bilinmektedir (Geka, 2009). Türkiye’de ise turizmde kayıt altında çalışan sayısı 1 milyon 300 bin civarındadır (Aktob, 2015). Yüksek sezon ve kayıt dışılar ile bu rakamın 3,5 milyona kadar çıkabildiği düşünülmektedir. Dolayısı ile okul, öğrenci ve mezun sayılarının artmasının doğal bir gereklilik olduğu söylenebilir.

Ancak yapılan araştırmalar turizm sektöründe çalışan büyük çoğunluğun turizm eğitimi almamış kişiler olduğunu göstermektedir (Kozak, 1992; Ağaoğlu, 1992a; Kızıllırmak, 2000; Yeşiltaş, Öztürk ve Hemmington, 2010; Yanardağ ve Avcı, 2012). Bu durumu tetikleyen en önemli etkenlerden biri de her hangi bir yasa ile korunamamalarıdır (Mısırlı, 2002: 454b; Erbaş vd. 2013). Bu durumun sonucu olarak da turizm eğitimi almış mezunların sektörde çalışmak istemedikleri ve sektörü terk ettikleri yapılan araştırmalarda görülmektedir (Hacıoğlu, 1985; Pavesic ve Brymer 1990; Aydos, 1992; Kusluyan ve Kusluyan, 2000; Birdir, 2002: 495; Üngüren ve Ehtiyar, 2009).

Sektörün ise kalifiye personel bulunamadığı, insan kaynağının yetersiz olduğu konusundaki sızlanmaları ise devam etmektedir. Devletin turizm eğitimine yaptığı yatırımlar hedefine ulaşamadığı için büyük bir israftan söz edilebilir. Sektöre girmeyen turizm mezunları aldıkları eğitime dayalı olarak çok çeşitli sektörlerde iş bulabilmektedir. Ancak, stratejik önemi nedeniyle ve devletin kaynaklarının planlanan yere gitmesi için turizm sektörünün turizm diplomalıların istihdam edildiği bir sektör olmasını sağlamak gerekmektedir. Bu kalifiye insan kaynağına sadece sektörün maddi kazancı içinde değil aynı zamanda Türkiye, Türk insanı ve diğer sektörlerde üretilen Türk mallarının da imajının olumlu yönde inşa edilmesi için ihtiyaç vardır.

Birçok yazar tarafından diğer mesleklerde olduğu gibi turizm sektöründe de eğitilmiş personelin yasal himaye altına alınması, turizm mezunlarını sektörde çalıştırma zorunluluğu getirilmesi, çalışan kişilerin yasal statü kazanması ve mesleki ünvan verilmesi ve turizm mezunlarının istihdamının sağlanması için yasal düzenleme yapılması gerektiği ortaya konulmuştur (Timur, 1992: 51; Hacıoğlu, 1992: 93; Aydos,

1992: 178; Kızılırmak, 2000; Çapar, 2002: 423; Mısırlı, 2002a; Gharamaleki, 2011; Erbaş vd. 2013; Temizkan vd. 2014; Erbaş vd. 2014; Erbaş vd. 2015; Dinçer ve Çetin, 2015; Erbaş vd. 2016).

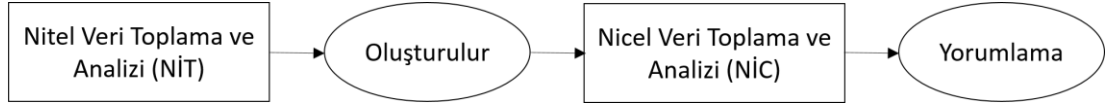
Ayrıca Türkiye turizminin hukuksal sorunları çalıştay sonuç raporunda (Tuna ve Bengi, 2013) ve Turizm bakanlığı tarafından 1992 ve 2002 yıllarında yapılan turizm şuralarında diplomalılarının istihdamını sağlamaya yönelik yasal düzenleme yapılması gerektiği ifade edilmektedir (Turizm Bakanlığı, 1992; 2002). Dolayısı ile turizm sektöründeki işlerin turizm diplomalı insanlar tarafından yapılan meslekler haline gelmesi ve tüm sektörü kapsayan, koordinasyonu ve karar alma süreçlerini yerelden ulusala doğru işletecek yasal bir düzenlemenin gerekli olduğunu söylemek mümkündür.

1956 yılından itibaren her düzeyde verilen turizm eğitime (Erbaş vd. 2014) ve birçok çalıştay ve bilimsel çalışma rapor ve önerilerine rağmen diplomalılarının istihdamına yönelik yasal bir düzenleme 2016 yılına kadar henüz yapılamamıştır. Bu yasal düzenlemenin nasıl olması gerektiği hakkında da bilimsel araştırmalara dayalı bir öneriye rastlanmamıştır. Bilimsel araştırma yöntemleri ile turizm sektörü profesyonelleri, akademisyenleri ve öğrencilerinin görüş ve önerilerinin elde edilmesi gerektiği ve bir ortak akılla turizm sektörünün diplomalı nitelikli işgücü ihtiyacını karşılayacak, nitelikli işgücünün sektöre girmesini ve sektörde kalmasını sağlayacak, turizm eğitime yapılan yatırımların değerini bulmasını sağlayacak ve paydaşlar arasında koordinasyonu sağlayarak ortak akı sürekli işletecek bir mekanizma veya sistem geliştirilmesi gerektiği görülmektedir.

2.4. ARAŞTIRMANIN TASARIMI

Literatürde, bir araştırmanın karma yöntemle yapılmış sayılması için, hangi aşamalarda nicel ve nitel yöntemlerin kullanılması gerektiği konusunda fikir birliği bulunmamaktadır (Cengiz, 2014). Aguinis ve Glavas (2012: 959) nitel ve nicel yaklaşımların birleştirilmesinin önerilen araştırma düzeyleri açısından daha verimli olabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bir olayı ya da olguyu karma yöntem kullanarak çalışmak tek bir yöntemle yapılan çalışmalara göre daha sağlam ve etkili sonuçlara ulaşılabileceği önerilmektedir (Davis, Golicic ve Boerstler, 2011). Karma yöntemin

avantajları dikkate alındığında bu araştırmada karma yöntemin kullanılmasına karar verilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda nitel verilerden elde edilen bulgular nicel araştırma boyutunda kullanıldığı için keşfedici sıralı karma tasarım kullanılmıştır.

Şekil 9: Keşfedici Sıralı Karma Tasarım

Kaynak: Creswell, 2014: 220

Keşfedici sıralı karma tasarım araştırmacının nitel verileri keşfetmekle başladığı daha sonra ise bu bulguları nicel araştırma boyutunda kullandığı bir desendir. Bu araştırma tasarımında araştırmacı ilk olarak odak grup verisi toplar, bulguları analiz eder, bulgulara bağlı olarak ölçme aracı geliştirir ve daha sonra bu ölçęđi evrenden alınan örnekleme uygular (Creswell, 2014: 226). Bu araştırmada da bu modele uygun olarak, araştırmanın nitel boyutunda yapılan analizler neticesinde elde edilen veriler ile anket oluşturulmuştur. Bu araştırmada nitel veri döküman inceleme tekniği ile nicel veriler ise anket formu aracılığı ile toplanmıştır.

2.5. NİTEL YÖNTEM

Nitel araştırmalarda temel amaç araştırılan konu ile ilgili betimsel ve gerçeği bir resim sunmaktır (Yıldırım ve şimşek, 2008: 48). Karma yöntem araştırmalarında, çalışmaların nitel aşamasında keşfedilen bilgiler ile nicel aşamada kullanılabilir veriler elde edilebilmektedir (Onwuegbuzie ve Leech, 2004). Ayrıca nitel düşünce anlamlı bir nicelleştirmeye de fırsat vermektedir (Mayring, 2000). Bu kapsamda nitel yöntem olarak doküman inceleme tekniği kullanılmıştır.

2.5.1. Doküman İnceleme

2.5.1.1. Prosedür

İçişleri Bakanlığı Personel Dairesi Başkanlığı ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turizm Fakültesi işbirliği ile desteklenen ve TİYADER (Uluslararası Turizm Eğitimcileri ve Profesyonelleri Derneği) tarafından düzenlenen “2023

Stratejik Hedefleri için Stratejik Sektör Turizmde Ortak Akıl Projesi” kapsamında Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde farklı tarihlerde “Turizm Akademisyenleri Çalıştayı” , “Turizm Öğrenci ve Mezunları Çalıştayı” ve “Turizm Profesyonelleri Çalıştayı” adı altında üç çalıştay gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu projedeki bilimsel faaliyetler, çalıştayların işleyişi, verilerin toplanması, sınıflandırılması ve raporlanması aynı zamanda proje koordinatör yardımcısı olan araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Makro ve mikro düzeylerde turizm sektörünün işleyişinde yaşanan sorunları tespit etmeye ve çözüm geliştirmeye yönelik olarak araştırmalar yapan Prof. Dr. Doç. Dr. ve Yrd. Doç. Dr. düzeyinde turizm akademisyenlerine mail yoluyla ulaşılarak diplomalı nitelikli işgücünün turizm sektörüne ve ilgili kamu kurumlarına kazandırılmasının önündeki engellerin kaldırılmasına ve turizm sisteminin işleyişinin düzenlenmesine ilişkin kanuni düzenleme yapılması gereken konular tespit edilmiştir. Daha sonra araştırmacı tarafından çalıştaylardan önce katılımcılardan, belirlenen konu başlıklarındaki görüşleri, tespit ettikleri sorunlara çözüm önerileri e-mail yoluyla elde edilmiştir. Ayrıca çalıştaylarda gerçekleştirilen bütün görüşmeler ses kayıt cihazı ve kamera ile kaydedilmiştir.

2.5.1.2. Katılımcı Profili

Turizm akademisyenleri çalıştaya doktora eğitimini tamamlamış tüm turizm akademisyenleri davet edilmiştir. Türkiye'nin 30 farklı üniversitesinden Prof. Dr. Doç. Dr. Yrd. Doç. Dr. ve Öğretim Görevlisi Dr. ünvanlarındaki 50 turizm akademisyeni katılmıştır. Ayrıca 15 turizm akademisyenide çalıştaya katılmamış ancak e-mail yoluyla katkıda bulunmuştur. Turizm öğrenci ve mezunları çalıştaya turizm fakültesi, yüksekokulu ve meslek yüksekokulunda turizm ile ilgili bölümü bulunan 25 farklı üniversiteden 50 öğrenci ve mezun katılmıştır. Turizm öğrenci ve mezunları çalıştayında öğrencilik hayatlarında staj yaparak veya çalışarak sektör deneyimi kazanmış olan öğrenciler ve mezunlar tercih edilmiştir. Turizm Profesyonelleri Çalıştaya ise Türkiye çapında konaklama, seyahat, yiyecek içecek, rekreasyon işletmeleri ve turist rehberlerini temsil eden meslek kuruluşlarının temsilcileri, ilgili bakanlık yetkilileri, sivil toplum kuruluşları yöneticileri ve Türkiyenin farklı

bölgelerindeki turizm işletmelerindeki yöneticiler ve çalışanlar davet edilmiştir. Çalışmaya toplam 30 kişi katılmıştır. Ayrıca 12 sektör temsilcisi de çalışmaya katılamamış ancak e-mail yoluyla katkıda bulunmuştur.

2.5.1.3. Veri Analizi

Nitel çalışmalarda genellikle dökümanların incelenmesinde içerik analizi kullanılmaktadır (Merriam, 1998). İçerik analizi genellikle çok sayıdaki metin içeriklerinin ortak yönlerini ortaya çıkarmak amacıyla, önemli olan anlamların yapılandırılmasına ve sınıflandırılmasına yönelik, nitelden nicele doğru genelleştirmeyi sağlayan bir yorum biçimidir (Gökçe, 2006: 17-18). İçerik analizi düz bir okumadan çok araştırmacının bilimsel sonuçlara ulaşmak için giriştiği bir iştir (Temizkan, 2010: 86). Bu kapsamda verilerin analizinde içerik analizinden faydalanılmıştır. Çalıştaylarda kayıt altına alınan bütün görüşmeler metne dönüştürülmüştür. Araştırmada çalıştay öncesinde e-mail yoluyla elde edilen bilgiler word dosyasında olduğu için metne dönüştürmeye gerek kalmamıştır. Yapılan analizler neticesinde en sık tekrarlanan önermelere yer verilmiştir. Bu önermeleri destekleyen doğrudan alıntılar için kodlama yapılmıştır. Turizm akademisyenlerinden elde edilen veriler için (A1,A2,A3,A4....), turizm öğrencilerinden elde edilen veriler için (Ö1,Ö2,Ö3,Ö4....), turizm profesyonellerinden elde edilen veriler için ise (P1,P2,P3,P4....) olarak belirlenmiş ve uygulanmıştır. Daha sonra önermeler defalarca okunarak faktörler belirlenmiştir. Önermeler bu faktörler altında sınıflandırılarak anlamlı bir hale getirilmiştir. Önermeler için oluşturulan faktörler turizm alanında bilimsel ünvana sahip alanın uzmanı bir Prof. dr. ve bir Doç. dr. tarafından da tekrarlı olarak yapılmış ve faktörler isimlendirilmesine birlikte karar verilmiştir.

2.5.1.4. Doğrulama (Geçerlik ve Güvenirlilik)

Nitel araştırmalarda güvenilirliğin sağlanmasındaki temel kriterler arasında, araştırmanın kiminle yapıldığı, kaç kişiyle, kaç soru ile ne zaman ve nerede gerçekleştirildiği gelmektedir (Kozak, 2014: 137).

Söz konusu araştırmada incelenen dökümanlar, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Prof. Dr. Fazıl Tekin Konferans Salonunda 6 Ekim 2015 Salı günü gerçekteştirilen turizm akademisyenleri çalıştayında, 30 Ekim 2015 Cuma günü gerçekteştirilen turizm öğrencileri ve mezunları çalıştayında ve 11 Aralık 2015 Cuma günü gerçekteştirilen turizm profesyonelleri çalıştayında kaydedilen video, ses kaydı ve katılımcılar tarafından çalıştaylar öncesinde gönderilen e-mail yoluyla elde edilmiştir. Turizm akademisyenleri çalıştayına 30 farklı üniversiteden 50, turizm öğrenci ve mezunları çalıştayına 25 farklı üniversiteden 50 ve turizm profesyonelleri çalıştayına ise Türkiyedeki farklı şletmelerden, mesleki kuruluşlardan, bakanlıktan ve sivil toplum kuruluşlarından 30 kişi katılmıştır. Ayrıca 15 turizm akademisyeni ve 13 turizm sektör temsilciside konu ile ilgili e-mail göndererek katkıda bulunmuştur. Yapılan üç çalıştayda sabah 10.00’da başlamış 12.00-13.00 arası ara verilmiş ve çalıştaylar 17.00’da tamamlanmıştır.

Araştırmanın veri analizinde video ve ses kaydı yapılan görüşmeler bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiştir. Söz konusu kayıtların metne dönüştürme işlemi turizm alanında iki araştırma görevlisi ile birlikte yapılmıştır. Elde edilen ham veriler incelenerek benzer önermeler belirlenmiş ve faktörler oluşturulmuştur. Önermeler için oluşturulan faktörler turizm alanında bilimsel ünvana sahip alanın uzmanı bir Prof. dr. ve bir Doç. dr. tarafından da tekrarlı olarak yapılmış ve faktörlerin isimlendirilmesine birlikte karar verilmiştir.

Söz konusu araştırmada, çalıştaylara kaç kişinin katıldığı, ne zaman yapıldığı, nerede yapıldığı, katılan kişilerin kim olduğunun belirli olduğu ve veri toplama ve analiz yöntemi ile ilgili açıklamalar yapıldığı için güvenilirlerdir.

Kayıtların metne dönüştürülmesi esnasında turizm alanında iki araştırma görevlisi ile beraber yapıldığı için yansız olduğu ve önermeler için oluşturulan faktörler turizm alanında uzman iki akademisyenin onayını aldığı içinde geçerlidir.

2.5.1.5. Nitel Araştırmanın Bulguları

2.5.1.5.1. Turizm Akademisyenleri Çalıştayına İlişkin Bulgular

Bu bölümde turizm akademisyenleri çalıştayından elde edilen veriler neticesinde en sık tekrarlanan önermeler ve ara ara bu önermeleri destekleyen konu ile ilgili turizm

akademisyenlerinin görüşlerinden doğrudan alıntılar yer almaktadır (Temizkan ve Cankül, 2015).

- Turizm sektörünün aktörlerini (turizm sektörünün alt sektörleri olan seyahat işletmeleri, konaklama işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri, rekreasyon işletmeleri ve turistlerle birlikte gezerek tüm bu işletmelerin iletişimini ve eşgüdümünü sağlayan turist rehberlerini) bir çatı altında toplayacak ve sektörün işleyişini ortak akılla düzenleyecek yerel ve ulusal düzeyde “turizm konseyi” veya “turizm teşkilatı” kuruluşu sağlanmalıdır.

A5 kodlu katılımcı çıkması istenen kanunla ilgili olarak görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

“Turizm sektöründeki mesleklerin yasal güvence ve koruma altına alınması girişimi doğru ve yerinde bir girişimdir ve desteklenmelidir. Turizm sektöründeki mesleklerin dayanağının olması bir yandan söz konusu mesleklerin ve turizm sektöründe çalışmanın sosyal statüsünü ve itibarını yükseltecek, diğer taraftan da turizm eğitimi almış kişilerin turizm sektöründe çalışmasını teşvik edecektir. Bunun neticesinde de turizm sektöründe hizmet kalitesi, müşteri memnuniyeti ve bağlılığı, genel olarak işletme ve destinasyon performansı olumlu etkilenecektir”.

- Turizm işlerinin “meslekler” statüsüne kavuşmasını ve toplumda saygınlık kazanması sağlanmalıdır.
- Turizm tesislerinin ve işletmelerinin bölgelerin taşıma kapasiteleri dikkate alınarak kontrol altına alınmasını sağlamalıdır, Gereksiz kapasite üretilerek sürdürülebilirliğin ve kârlılığın tehdit edilmesine engel olacak bir oto kontrol sistemi sağlanmalıdır,
- Turizm işletmecilerinin (yönetici, yatırımcı yönetici) belgelendirilmesi sağlanmalıdır.
- Turizm işletmelerinin niteliklerinin ihtiyaçlar doğrultusunda, bölgesel özellikler dikkate alınarak belirlenmesi ve denetimlerin yapılmasını sağlanmalıdır.

A7 kodlu katılımcı bu ifadeyi “Açılacak turizm tesisinin de bölgenin mevcut dokusuna uygun şekilde tasarlanmasına yönelik sınırlayıcı unsurların kanunda yer alması önem arz etmektedir” şeklinde açıklaması ile desteklemektedir.

- Turizm işletmeleri arasında haksız rekabetin engellenmesi sağlanmalıdır.
- Kriz dönemlerinde hızlı ve tüm sektörü kapsayan kararlar alınmasını ve devlet nezdinde sektörü temsil eden bir muhatap oluşması sağlanmalıdır.

- Sektörde tüm çalışanların belgelendirilerek kayıt altına alınmasını, takibinin yapılabilmesini ve böylece mesleğin, işletmenin ve ülkenin itibarına zarar veren davranışlarda bulunanlara çeşitli yaptırımlar uygulanabilmesi ile disiplin altına alınması sağlanmalıdır.
- Turizm eğitimine yapılan milyarlarca liralık yatırım ve 60 yıllık emek ve deneyim sonucunda ortaya çıkan, sektörün yeni pazarlar bulması, yenilikler yapması ve ürün ve hizmet kalitesinde dünya lideri olmasını sağlayacak olan diplomalı nitelikli insan kaynağının sektöre kazandırılması sağlanmalıdır.
- Sektörle ilgili kararlara turizm akademisyenlerinin de bilimsel araştırma ve danışmanlıklarla katkıda bulunması sağlanmalıdır.
- Turizm sektörünün tüm paydaşlarını kapsayan ve sektörün işleyişini ortak akılla düzenleyecek yerel ve ulusal düzeyde turizm konseyleri kurulmalıdır.
- Devletin, ulusal düzeyde Turizm Bakanlığı, yerelde ise il düzeyinde valileri ile turizm konseylerinde söz hakkı olması gerekmektedir.
- Tüm sektörü kapsayan, sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı ulusal ve yerel düzeylerdeki konsey üyeleri kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.

A3 kodlu katılımcının bu durumu destekleyen ifadesi “Uluslararası çalışma örgütü, çalışma ve istihdam üzerinde durmaktadır. Bu örgütün hotour adlı otel, restoran ve ikram (catering) ile ilgili turizm örgütlenme yapısı üçlü (otel, hükümet, çalışan) sistem üzerine kurulmuştur. Bu da paydaşlarla birlikte hareket etmek ve ortak karar almak demektir” şeklindedir.

- Turizm konseylerinde ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının temsil edilmesi gerekmektedir.
- Turizm eğitimi almış personel yasal himaye altına alınmalı, turizm mezunlarını sektörde çalıştırma zorunluluğu getirilmeli ve turizm mezunlarının istihdamının sağlanması gerekmektedir.
- Konsey bünyesinde turizm bilgi bankası ve turizm televizyonu kurulmalıdır.
- Turizm okulları, bölgelerin ihtiyaçları doğrultusunda açılmalı ve kontrol altına alınmalıdır.
- Turizm mezunlarının ilgili bakanlıkta, kamu kurumlarında istihdamı sağlanmalıdır.

- Turizm eğitim sistemi (staj, akademik takvim, yabancı dil, müfredat) sektörün beklentileri doğrultusunda yeniden düzenlenmelidir.
- Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomanın arkasında durmalı ve meslek yasası ile ilgili her türlü desteği sağlamalıdır.
- Sektörün bağlı olduğu bakanlık kültür ve turizm bakanlığı yerine turizm bakanlığı şeklinde olmalıdır.

2.5.1.5.2. Turizm Öğrenci ve Mezunlarına Çalıştayına İlişkin Bulgular

Bu bölümde turizm öğrencileri çalıştayından elde edilen veriler neticesinde en sık tekrarlanan önermeler ve ara ara bu önermeleri destekleyen konu ile ilgili turizm öğrencilerinin görüşlerinden doğrudan alıntılar yer almaktadır (Temizkan ve Cankül, 2015). Elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin yaşadıkları ve gördükleri sorunlar; eğitim kurumlarından kaynaklanan sorunlar ve çözüm önerileri ve sektör kaynaklı sorunlar ve çözüm önerileri olarak iki başlık altında toplanmıştır.

Eğitim Kurumlarından Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

- Turizm eğitiminin sektöre uygun şekilde tasarlanması ve eğitim basamağı ile sektör arasında işbirliğinin artması gerekmektedir.
- Öğrenci ve mezunların tespitine göre sektörün stajyerlerde ve mezunlarda aradığı en önemli iki özellikten birisi turizm mesleklerini uygulama becerisidir. Okullarda, turizm mesleklerinin icrasına, yani pratiğe yönelik bilgi ve becerilerin yeterince kazandırılmadığı ve öğrencilerin stajlarda ve mezunların mezuniyet sonrası sektörde çalışırken eksikliğini en çok hissettikleri konunun bu olduğu görülmektedir. Okullarda özellikle yükseköğretim düzeyinde eğitim veren okul ve fakültelerde teorik derslerin yanında uygulamaya daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

Ö12 kodlu katılımcı bu durumu “Öğrencilerin eğitim kurumlarından başka bir beklentisi uygulama derslerinin artmasıdır. Alınan teorik eğitim tabiki çok önemlidir ancak öğrenci meslek hayatına başladığında teoriyi uygulamaya dökmekte oldukça zorlanmaktadır. Bu noktada işletmeler eğitim almış öğrenciler yerine alaylı dediğimiz küçük yaşta beri bu işin içinde olan kişileri pratik ve uygulamada etkili olduğu için daha ön planda tutmakta, buda öğrencileri sosyo-psikolojik olarak olumsuz yönde etkilemektedir. Kısaca öğrencinin eğitim süreci “uygulama”, ekonomik olma,

gelişmelere uyum sağlayarak hayata hazırlayıcı olma, devamlılık, topluma ve sektöre dönük olma içeriğini taşımaktadır” şeklinde ifade etmektedir.

- Sektörün stajyerlerde ve mezunlarda aradığı bir diğer özellik ise; yabancı dil bilgisi ve yabancı dili kullanabilme becerisidir. Okullar, yabancı dil eğitiminde sektörün ihtiyaç ve beklentilerini tatmin edememektedirler. Her düzeydeki turizm eğitiminde yabancı dil bilgisi ve becerisi öğrencilere mümkün olduğunca kazandırılmalıdır. Uygulamaya dönük mesleki derslerin ve yabancı dil derslerinin sayısı ve nitelik olarak artırılması ise okulların müfredatlarının ortak bir bakış açısıyla yeniden düzenlenmesi, insan kaynaklarının ve fiziksel alt ve üst yapılarının bu eğitimlere uygun ve yeterli hale getirilmesiyle mümkün olacaktır.

Ö12 kodlu katılımcının konuya katkısı şu şekildedir.

“Turizm sektörünü seçen öğrencilerin eğitim kurumlarından doğal olarak bazı beklentileri vardır. Bunların başında yabancı dil eğitimi gelmektedir. Yabancı Dil, turizmin olmazsa olmazlarından. Turizmdeki temel amaç tanımak ve tanıtmaktır. Bu sektörde hizmet stoklanan bir yapı değildir. Hizmet verirken de en önemli faktör hangi kitleye nasıl hitap edildiğidir. Yabancı bir turist, kendisine kendi dilinde hizmet edildiğinde bundan çok hoşlanacak ve bir sonraki seferde de aynı hizmeti almak için tekrar sizi tercih edecektir. Bu da hem milli gelirimize katkı sağlayacak hemde toplumsal olarak bizleri çok daha üst bir seviyeye ulaştıracaktır. Bu konuda herşeyi eğitim kurumundan beklemek yanlış olur. Turizm öğrencisi yabancı dil öğrenmeye hevesli olmalı turistlerle iletişime geçmekten, pratik yapmaktan kaçınmamalıdır. Fakat tabiki temel olmadan uygulama çok zor olacaktır. Okulun vereceği yabancı dil eğitimi çok iyi seviyede olmalı ve kesinlikle birden fazla olmalıdır”.

- Öğrencilerin ÖSYM'nin yazılı sınavları ile sadece puan kriterine göre alınması dolayısıyla sektörün tabiatına uygun olmayan kişilik kalıplarına sahip insanların öğrenci olması bir problem olarak görülmektedir. Mecburen öğrenci, mecburen stajyer ve mecburen turizm mezunu olanların sayısının azımsanmayacak kadar çok olması da sektörün öğrenci ve mezunlarla ilgili olumsuz algılar oluşturmasında bir etkidir. Turizm bölümleri ÖSYM sınavlarının ardında alınan puanlarla başvurulabilen ancak bir yetenek değerlendirme ve mülakat aşamasından sonra öğrenci alınan bölümler arasına alınmalıdır.
- Eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmıyor olması veya yeterli rehberlik yapılmıyor olması da öğrencilerin stajlarda ve mezuniyet sonrasında hayal kırıklıkları yaşamasına ve sektörden kopmasına sebep olmaktadır.

- Kariyer basamaklarını düzenleyen ve meslek haklarını güvence altına alan bir yasanın ve ulusal çapta mesleki bir örgütlenmenin olmaması sonucu öğrencilerde umutsuzluk, yüksek düzeyde belirsizlik ve gelecek kaygısı oluşturmaktadır. Dolayısı ile hem kariyer basamaklarını düzenleyen hemde meslek haklarını güvence altına alan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.

Bu durumu sırasıyla Ö4 ve Ö7 kodlu katılımcılar verilen emeklere ve gelecek endişesine vurgu yaparak şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Meslek yasasıyla mesleki haklarımızın koruma altına alınması, verdiğimiz emeklerin karşılığını şüphe duymadan, gelecek kaygısı çekmeden almak en doğal hakkımızdır diye düşünüyorum. Buradaki tek sorun Türkiye'deki çıkar gruplarının bu yasanın çıkmasında engel teşkil etmesidir”.

“Meslek yasası çıkmadığı sürece turizm alanında eğitim görenlerin eğitimleri ve emekleri karşılığını bulamamaktadır”.

- Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmesinin engellenmesi ve sektördeki turizm mesleklerine sadece diplomalıların girebilmesine yönelik bir kanun çıkartılması çalışmalarına destek olmalıdır. Bir diğer taraftan turizm eğitim kurumları yaygın turizm eğitime ve sertifika programları ile turizm meslek erbabı yetiştirilmesine destek olmamalı, engellemeye yönelik çalışmalar başlatmalıdırlar.
- Turizm okullarının turizm sektörünün yoğun olmadığı ve turizm eğitimi imkânlarının da gelişmemiş olduğu yerlerde açılmasının önüne geçilmelidir. Bu tür okullara giden öğrenciler alt yapı, üst yapı eğitim imkânları eğitimcilerin nitelik ve nicelik açısından yetersiz kalması gibi sebeplerden dolayı birçok açıdan mağduriyetler ve yeterli donanım kazanamadığı için sektörde mahcubiyetler yaşamaktadır. Sektörün turizm öğrenci ve mezunlarına karşı olumsuz tutum takınmalarının ve mezunların sektörü terk etme sebeplerinden bir tanesi de budur.
- Staj süreleri ve stajın kabul şartları konularında, okulların staj yönergeleri birbirinden önemli farklılıklar göstermektedir. Bazı okulların yönergeleri stajyerlere daha özgür hareket etme imkânı verirken bazıları stajyer öğrencilerin emeklerinin sömürülmesine, haksızlıklara uğramalarına meydan verebilmektedir. Sektörden kaçışların en önemli sebeplerinden biriside staj döneminde yaşanan baskı, stres ve sıkıntılar olarak görülmektedir. Staj yönergelerindeki bu farklılıklar aynı zamanda adaletsiz bir mezuniyet dağılımına sebep olmaktadır.

Ö25 bu durumu şu şekilde ifade etmektedir. “Staj sorunlarında öncelikle geçmişten günümüze sorun olan staj denetimi yapılmamaktadır. Yükseköğretim kurumlarında uygulanan staj yönetmeliğinde stajlarla ilgili, herhangi bir yasal düzenleme mevcut değildir, sadece üniversite senatosunun aldığı kararlar staj yönergesi uygulanmaktadır. Staj uygulaması yükseköğretim kurumlarının belirlediği 30-150 gün arasında değişmektedir. Bunun sebebi staj döneminde çalışma yerlerinin ayarlanması ve staja başlama zamanı sezon başına denk gelmesidir. Bu nedenle staj uygulamaları standart hale getirilmelidir. Üniversitelerin aynı kapsamlı bölümlerinin müfredatları ve staj uygulamaları da aynı olmalıdır. Aynı bölüm ismiyle ve aynı akademik sürede turizm eğitimi veren bölümlerde müfredatın ve staj sürelerinin standart hale getirilmesi gerekmektedir. Yükseköğretim Kurumu bünyesinde oluşturulacak turizm çalışma gurubu ile staj süreleri ve stajlarla ilgili diğer konular standart bir hale getirilebilir”.

- Öğrencinin staj yerini kendisinin bulması gibi bir zorunluluk özellikle daha önce sektör deneyimi olmamış gençlerde belirsizliğin yarattığı bir heyecana ve strese neden olmaktadır. İsteyen öğrencilere okullar staj yeri bulma hizmeti vermelidir.

Ö25 kodlu katılımcı bu durumu “Özellikle son yıllarda turizm sektöründe faaliyet gösteren lider turizm işletmeleri ve üniversiteler işbirliği ile Turizm Meslek Yüksek Okulları ve Turizm Fakülteleri’nde Kariyer Günleri etkinlikleri düzenlenmektedir. Bu etkinlikler turizm sektöründe yapılacak stajlara yardımcı olmakta ve öğrencilerin en iyi koşullara sahip turizm işletmelerinde stajlarını gerçekleştirmelerine olanak sağlamaktadır Ancak bazı eğitim kurumları işletmeler ile iletişim eksikliği yaşamakta, işbirliği sağlayamamakta ve staj yeri belirleme konusunda öğrenciler eğitim kurumlarından destek alamamaktadır. Dolayısıyla stajyerin staj yerini kendi çabalarıyla bulması, stajyer adayını yanlış seçimler yapmaya zorlamaktadır” şeklinde ifade etmektedir.

- Stajlarda eğitim kurumlarının denetleme yapmaması bazı öğrencilerin staj yapmadan belgeleri doldurarak (naylon staj) stajını bitirmesine yol açmaktadır. Bu durum; stajlarda öğrencilerin uygun olmayan yeme içme barınma koşullarına mecbur kalması, sosyal haklardan (izin, fazla mesai vs.) mahrum olarak çalışmak zorunda kalmaları gibi haksızlıklara da sebep olmaktadır. Naylon staj yapma davranışı genellikle meslekte zaten deneyim sahibi olan ve daha önce stajyer statüsünde en az iki sezon çalışmış olan turizm meslek lisesi mezunlarının yükseköğretimde tekrar staj yapmak zorunda kalması sonucu yapılan bir davranıştır. Turizm meslek liselerinden mezun olanların stajyer olarak değil personel olarak çalışarak stajlarını tamamlamış sayılmalarının önü açılmalıdır. Okulların işletmelerdeki stajyer öğrencileriyle işletmelerde yöneticilerin nezaretinde buluşarak her iki tarafı da dinleyerek staj denetlemelerini gerçekleştirmesi staj eğitiminin amacına ulaşması için önemlidir.

- Mezunların sadece fakülte bazında değil, tüm mezunları da içine alacak şekilde iletişiminin sağlanması ve takibinin yapılması diplomalılarının sektörde sayısının artması için önemlidir.
- Akademik takvim sektörün işleyişine uygun olgun değildir. Turizm eğitimi veren okulların takvimlerini sektörün mevsimselliğine uygun olarak ayarlamaları stajyerlerin zamanında ve yeterli uygulama eğitimi almasının önünü açacaktır.

Sektörden Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

- Staj sektör hakkında fikir edinilen ilk yer olduğu için mezunların sektörde kalması veya öğrencilerin gelecekte sektörde çalışma niyetleri üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir. Staj sürecinde öğrencilerin sektörle ilgili olumsuz deneyimler yaşamaması bu açıdan önemlidir. Mezunların başka sektörlerde kariyer arayışına girmelerinin en önemli sebebi stajlarda turizm mesleklerinin kendilerine uygun olmadığı hakkında bir kanıya varmaları olarak görülmektedir.
- Turizm öğrencilerine iş başında eğitilmek amacıyla staj yaptırılması geleceğe yapılan insan kaynağı yatırımı olarak görülmemektedir. Bu durum sezonluk kullanıma uygun ucuz işgücü olarak algılanmasından kaynaklanan haksız uygulamalar meydana getirmektedir.
- Stajlarda stajyerlere rotasyon yaptırılmaması ve işletme içindeki diğer departman ve mevkiler hakkında bilgi ve deneyim kazanılamaması sonucu öğrenciler sektörün kendine uygun olmadığını düşünmektedir. Sektörün stajyerleri rotasyona tabi tutması ve stajyerin kendisine uygun olan departmanı ve işi görmesi sağlanmalıdır.
- Alaylı personelin stajyerleri tehdit olarak görmeleri ve iş öğretmemeleri sonucu alaylı-mektepli çatışmasının ortaya çıkması diplomalılarının sektörde kalmamasının sebeplerinden birisidir. Alaylı ve okullu ayrımını ortadan kaldıran bir yasal düzenleme yapılmalıdır.

Ö5 kodlu katılımcının konu ile ilgili ifadesi şu şekildedir.

“Turizm sektöründe çalışanları genel olarak ‘‘alaylılar’’ ve ‘‘mektepliler’’ olarak ikiye ayırmak mümkündür. Alaylılar olarak kast edilen grup turizm sektöründe genç yaşta çalışarak başlamış, bu işin okulunu okumamış fakat işi yaparak öğrenmiş kişilerdir. Bu kişiler mesleğin içinden geldikleri ve

tecrübeli oldukları için staja başlamış olan öğrenciye soğuk bakarlar. Ondan çok kısa sürede çok fazla şey yapmasını beklerler. Bu baskı stajyer öğrenciyi karamsarlığa itebilir”.

- Staj yapılan işletmeler ve bu işletmelerin yöneticileri stajyer öğrencileri değerlendirip puan vermektedirler. Ancak öğrencilerin işletmeleri değerlendirmeleri ve bu değerlendirmeleri bir sonraki stajyer adaylarına gösterebilmeleri sağlanabilirse işletmeler de stajyerlere haksız muamele etmekten kaçınacaktırlar.
- Stajyerlere sunulan lojman ve yeme-içme imkânların niteliklerinin genellikle yetersiz olması hayal kırıklıklarına sebep olmaktadır. Stajyer temin eden okullar bu imkânların yeterli olacağı konusunda işletmelerle sözleşmeler yapmalıdır.
- Stajyerlere verilen ücretlerin genç insanlar için yeterli düzeyde olmaması da sektörden kaçışlar ve sahte stajlar yapılmasının en önemli sebeplerinden birisidir. Özellikle yükseköğretim düzeyinde eğitim veren okullar stajyer öğrencilerinin liseli stajyerler için yapılmış yönetmeliklere göre ücretlendirmeleri yerine tam olarak asgari ücret üzerinden ücretlendirilmelerini istemelidir. Zaten, stajyerlerin sigorta primleri işveren üzerine yük olmamaktadır. Ücretin adı da “asgari” yani “en az” manasındadır. Bu ücretin altında bir ücretin kabul edilmemesi gerekmektedir. Ayrıca stajyer ücret ve bahşişleri de düzenlenmelidir.
- Çalışma şartlarının fiziksel kapasiteye dayalı ve yorucu olmasının yanı sıra “herşey dâhil” sisteminin, meslekleri niteliksiz işgücünün yapabileceği standart basit işlere dönüştürmüş olması, ilerlemek ve kendini geliştirmek isteyen yükseköğretim mezunlarının başka sektörlere kaçmasına sebep olmaktadır.
- Mesai saatlerinin genellikle 8 saati aşması ve diğer sosyal haklardan ve yüksek sezonda haftalık izinlerden dahi feragat edilmesinin istenmesine rağmen düşük sezonda işten çıkartılmak gelecek kaygısını arttırmakta ve sektör terk edilmektedir. Düşük sezonda, işverenler çalışanların sigorta primlerini ödemekten muaf tutulsa birçok turizm işletmesi ve personel çalışmaya devam edecektir. Bununla birlikte çalışanların sosyal haklarını düzenleyen kanunlar sektörde uygulanmalıdır.
- Bazı departmanların ve işletmelerin hemşericilik anlayışıyla işletiliyor olması sonucu hukuki olmayan ayrımcılıklara maruz kalan personel ve stajyerler

bulunmaktadır. Bu tür haksız ve hukuk dışı uygulamaların önü ancak personelin sicil kaydının meslek odası tarafından tutulması, mesleğin ve işverenin itibarına zarar veren davranışlarda bulunanların meslekten men edilmeye kadar varan cezalarla cezalandırılmasının sağlanmasına bağlıdır. Turizm meslekleri yasal bir statüye kavuşturulur ise bu kontrol mekanizması çalışanların birçok suç işlemelerinin ve suçluların çalışmasının önüne geçmesini sağlayacaktır.

Ö15 kodlu katılımcının ifadesi şu şekildedir “Öğrenciler tüm pratik teorik derslerini tamamlayıp, stajlarını da bitirip en sonunda mezun olurlar. Ama acı bir gerçekle karşılaşmak üzeredirler. İstihdam! Özel sektörde istihdama bakacak olursak eğer; mezun olan turizmi bir diplomaya sahiptir ve doğal olarak okulun verdiği diplomaya güvenerek beklentisi yüksek ve seçici olabileceğini düşünmektedir. Ancak iş aramaya koyulduktan sonra bazı gerçeklerle karşılaşmaktadırlar. Örneğin buradaki çoğu kişinin bildiğinden emin olduğum bir gerçek vardır. Bazı işletmelerde hemşericilik. Aşçı olmaya giderseniz belli bir bölge istihdamı elinde tutmaktadır. Hayal kırıklığı yaşamaya başlarsınız. Turizmin başka bir bölümünde çalışma arzusundasınızdır yine bu ve buna benzer uygulamalarla karşılaşabilirsiniz”.

- Turizm işletmesi açabilmek için gerekli olan tek şart sermaye olmamalıdır, Turizm yatırımcılarının turizm eğitimi almış kişiler olması ve belgelendirilmeleri gerekmektedir.

Ö1 kodlu katılımcının bu durumu destekleyen açıklaması şu şekildedir.

“Ne yazık ki patronlarımız ve birçok turizm yatırımcıları turizmle uzaktan yakından herhangi bir bilgi sahibi olmamakla birlikte birçoğunun asıl mesleğinin inşaat ya da farklı sektörler olduğu görülmektedir. İşte bu nedenle kışın inşaat sektöründe çalışıp yazın ise sadece tepsi tutabildiği veya konuşmayı bildiği için fazla mesai ücreti verilmeden çalıştırılan ucuz iş gücü biz diplomalı turizmcileri sektörün dışına doğru itmektedir. Birçoğumuz kariyer planlaması yapamamakta, dört yıl boyunca aldığımız yükseköğrenimin bir faydasını görememekte ve sektörün dışına doğru itilmekteyiz”.

- Alaylı mektepli çatışması alaylılar mağdur edilmeden çözülmesi gerekir. Çıkartılacak turizm meslekleri kanunu ile mevcut çalışanlar aynı diplomalıymış gibi belgelendirilmeli ve turizm diplomalıların sahip olacakları tüm haklardan faydalanmalıdırlar. Daha sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomalıları girebilmelidir. Böylece, alaylılar mektepliler farkı ortadan kalkacaktır. Sektörde diplomalı olarak çalışan herkesin rakibi yine diplomalıları olacaktır. Böylelikle sektörde çalışanların kıymeti artacaktır.
- Kredi ve Yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, turizm bakanlığında, misafirhanelerde ve hastanelerin otel hizmetlerinde staj ve istihdam sağlanmalıdır.

Ö15 kodlu katılımcının açıklaması “Kamu kurumları açısından kendi bakanlığımızın alım önceliğinde bile turizm mezunun sıkıntılar yaşadığını görmekteyiz. Turizm konusunda eğitim almış, destinasyonlara yararlı politikalar uygulayabilecek olan turizm mezunlarının öncelik sırasında bazı diğer fakültelerde ki bölümlerden sonra gelmesi turizmin geleceği açısından kabul edilebilir bir durum değildir. Kadro açılmamasıyla mezunlarımız yavaş yavaş umutlarını kaybetmekte ve sektörden uzaklaşmaya başlamaktadırlar. Bakanlığın ve il müdürlüklerinin turizm konusunda eğitim almış diplomalı mezunların eksikliğini yaşadığını bazı politikalarından fark edebilmekteyiz. Bu açığın kapanması için eksiğin belirlenmesi ve derhal istihdamın başlaması gerektiğini düşünüyorum” bu durumu desteklemektedir.

- Turizm işlerinin meslek statüsü kazanması ve toplumda saygınlığının sağlanması gerekmektedir.

Ö1 kodlu katılımcının ifadesi “Turizmde adama göre iş değil işe göre adam seçilmelidir. Mesleksizlik sorunu giderilerek turizmde iş gücünün istidam edilebilirliği artırılmalı eğitim ve istihdam ilişkisi güçlendirilmelidir. İnşallah bir gün yasalarca güvence altına alınacağız ve diplomalı müdürler olarak turizmde boy göstereceğiz” şeklindedir.

2.5.1.5.3. Turizm Profesyonelleri Çalıştayına İlişkin Bulgular

Bu bölümde turizm profesyonelleri çalıştayından elde edilen veriler neticesinde en sık tekrarlanan önermeler ve ara ara bu önermeleri destekleyen konu ile ilgili turizm profesyonellerinin görüşlerinden doğrudan alıntılar yer almaktadır (Temizkan ve Cankül, 2015).

- Turizm sektörü Türkiye için stratejik sektördür. Türkiye için turizm sektörünün taşıdığı anlam diğer ülkeler için özellikle de gelişmiş ülkeler için taşıdığı anlamdan çok daha fazladır. Uluslararası alanda gelişmiş ülkelerle rekabet edecek ileri teknoloji üretimimiz veyer altından kolayca çıkartıp satabileceğimiz kıymetli madenler ve petrol gibi zenginliklerimiz de yok denecek kadar azdır. Çin gibi ülkelerle insan kaynağı maliyetleri ve dolayısıyla üretim maliyetlerini küçülterek rekabet edebileceğimiz bir nüfusumuz da bulunmamaktadır. Doğal turizm varlıkları, kültürel turizm varlıkları tarihi turizm varlıkları ve beşeri turizm varlıklarımız Türkiye'nin dünyada turizm sektöründe rekabet üstünlüğü kazanmasına sebep olacak kadar zengin bir yapıya sahiptir.

- Tüm turizm sektörünün aktörlerini kapsayacak bir çatı kanun ve bu aktörlerin ortak kararlar almalarını sağlayacak bir teşkilat (Türkiye Turizm Konseyi) mutlaka kurulmalıdır.
- Turizm sektörünü organize edecek bir yasa ve turizm planları, doğrudan turizm sektöründe faaliyet gösterenler tarafından yapılmalıdır. Turizm teşkilatında kararlar sektör temsilcileri tarafından alınmalıdır. “Kent konseyleri” ile “turizm konseyleri (teşkilatı)” birbirine karıştırılmamalıdır. Haksız rekabetin önlenmesine, sektördeki işletmelerin dayanışma içerisinde çalışmasına ve sektörün işleyişine dair bölgesel ve ulusal kararlar doğrudan sektör temsilcileri tarafından alınmalıdır.
- Türkiye Turizm Konseyi faaliyetlerinin bütçesini kendisi oluşturmalı finansmanını kendisi gerçekleştirmeli hazineye yük getirmemelidir.
- Otellerin, havayolu firmalarının web sayfalarından alışveriş yapanlara acentalara verdikleri fiyatın altında fiyat vermeleri, rehberlerin ve otellerin kaçak acentacılık faaliyeti yapmaları, acentaların kaçak rehberlerle tur yapmaları, rehberlerin haklarını ihlal etmeleri, gibi sorunların görüşülüp ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bunun yapılabilmesi için uluslararası tur operatörleri ve global sermaye zincir işletmeler ile rekabette, destinasyon olarak pazarlama faaliyetlerinde ve operasyonlarda işbirliği sağlanması gibi faaliyetler ancak sektörün yerelde bir araya geldiği ve bağlayıcı kararlar aldıkları konseyler ile gerçekleşebilecektir.
- Turizm işletmelerinin açılmaları kontrol altına alınmalıdır. Turizm işletmelerinin kurulma maliyetleri çok yüksek olduğundan milli servetin korunması amacıyla açılmaları kontrol altına alınmalıdır. Bu kontrol mekanizması Türkiye turizm konseyi olmalıdır.
- Yatırımcılar içinde en az bir kişi mutlaka turizm diplomalı olmalıdır.
- Turizm sektöründe çalışanlar mesleklerine göre belgelendirilmeli ve meslek odası işlevi görecektir olan yerel konseyler tarafından sicil kaydı oluşturulmalıdır. Mesleğin ve işverenin itibarına zarar verici davranışlarda bulunanlara cezai yaptırımlar uygulanabilmelidir. İşverenler sicil kayıtlarından çalışanın geçmişi ile

ilgili değerlendirmelere ulaşabilmelidir. Sektöre bundan sonra sadece turizm mezunlarının girişinin önü açık olmalıdır.

P12 kodlu katılımcı duruma farklı bir bakış ağısı getirerek řu şekilde açıklamaktadır. “Turizmdeki alışan personellerin internet ustunde bir server’ı olmalı, nasıl futbol oyuncularinin bilgileri oynadığı takımlar mevcutsa biz turizmciilerin de olması gerektiğini dűřünüyorum”.

P18 kodlu katılımcı ise “Turizm okuyan insanlara diploma hakkının verilmesi, diploması olan insanların bu sektörde çalışmasının sağlanması gerekmektedir” şeklinde durumu desteklemektedir.

- Sektördeki işletmelerde yöneticilik yapacak olanların turizm diplomalı olmaları yetmeyecektir. Mezuniyet sonrası sektör deneyimi ile ilgili belirli zaman sınırları koyulmalı ve yönetici belgelerine bu deneyimlerini belgelendirmeleri sonrasında ulaşmalıdırlar.
- Sektörle ilgili bakanlık “Turizm Bakanlığı” olmalıdır. Turizm bir ticari faaliyettir. Turizm bakanlığında turizm mezunu, turizm sektöründe deneyim sahibi olan personel istihdam edilmelidir. Turizm Bakanlığının taşradaki İl turizm müdürleri ve personeli turizm diplomalı ve sektör deneyimi olan kişilerden seçilmelidir.

P4 bu durumu řu şekilde ifade etmektedir. “Turizm Fakóltesi mezunları, ciddi bir istihdam sıkıntısı yaşamaktadır. Kamusal alanda turizm mezunlarına kadro açılmadığı gibi başta Turizm ve Kùltür Bakanlığı olmak üzere mevcut olan turizm kadrolarına da başka bölümlerden personel istihdam edilmektedir. Özel sektörde ise müteşebbisler, kar marjını yüksek tutmak açısından eğitimli personel yerine daha dűřük ücretlerle turizmciiliği beden işçiliği seviyesine indirgemiiştir. Son zamanlarda medyada bahsi geçen turizmde şiddet ya da Türkiye turizmini olumsuz şekilde etkileyecek haberlerin artmasının nedenlerinden biri de budur. Haliyle bu durum turizm mezunlarını hem üzmette hem de istihdam sorunu yaşadıkları için uzun vadeli planlar yapmalarını engellemektedir. Gerek Turizm ve Kùltür Bakanlığı, gerekse Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı YURTKUR ve yine kamu dairelerine ait misafirhanelerin personel alımlarında Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik mezunlarının nitelik kadrolarına yer verilmesi gerekmektedir. Kendi alanlarında farklı fakólte mezunlarının görev alması hem kurumu zedelemekte hem de turizm mezunu bireylerin önünü tamamen kapatmaktadır”.

- Turizm eğitimi sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Özellikle ara eleman ihtiyacını karşılayacak okulların (lise ve önlisans düzeyi) sayıları ve kontenjanları arttırılırken lisans ve lisansüstü düzeylerde okullaşma kontrol altına alınmalıdır. Lisans mezunlarının sektöre girişte statü olarak beklentileri yüksek olmakta ve hayal kırıklıkları yaşayarak çabuk pes edip sektörü terk etmektedirler.

- Yurdun her köşesine, sektörün yoğunlaştığı bölgelerden çok uzaklara, uygulama derslerinin verilmesi için gerekli olan fiziksel imkânlardan yoksun olmanın yanı sıra gerekli donanıma sahip olan eğiticilerden de yoksun olan lisans düzeyinde turizm okulları açılmasına izin verilmemelidir.
- Turizm eğitimi veren okullar sektörün yapısını dikkate alarak sektöre göre yeniden bölümleşmelidir. Turizm sektöründe “turizmcı” diye bir meslek yoktur turizm sektörü kapsamında seyahat işletmeleri, konaklama işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri ve rekreasyon işletmeleri içerisinde icra edilen meslekler vardır. Bunların yanı sıra tüm bu işletmeleri turistlerle birlikte gezen turist rehberleri vardır. Turizm işletmeciliği bölümü mezunu aslında turizm sektöründe her işten biraz anlayan fakat hiçbirinde yeterince uzmanlaşmamış bir mezun anlamına gelmektedir.
- Turizm eğitimi veren okullar sektörde bizzat çalışan uzman personelden faydalanmalıdır. Özellikle yiyecek içecek dersleri gibi uygulamalı derslerde sektörde aktif olarak çalışan insanların değerlendirilmesi onlara “usta öğretici” unvanıyla ders verdirilmesi uygun olacaktır. Eğitim kurumları öğretim elemanları sektörden uzak kalmaktadır. Sektörle bir arada olmaları işbirlikleri yapmaları eğitimin de başarısını arttıracaktır.

P8 kodlu katılımcı durumu “Turizm liseleri, turizm fakülteleri ve bu kurumlara bağlı uygulama otellerinde görev yapan personelin turizm diplomalı ve sektör deneyimi olması gerekmektedir. Bu kişilerin turizm diplomalı kişiler tarafından seçilmemesi yine turizm sektörüne vurulan bir baltadır” şeklinde açıklamaktadır.

- Tüm turizm sektörünün paydaşlarının yer aldığı ve fikirleri dile getirebildikleri, ortak kararlar almalarını sağlayacak Türkiye Turizm Konseyi mutlaka kurulmalıdır.
- Türkiye’nin dünyada turizm sektöründe rekabet üstünlüğü kazanması açısından nitelikli beşeri turizm varlıklarını mutlaka sektöre kazandırılması gerekmektedir.
- Turizm işleri bir yasal düzenleme ile meslekler statüsü kazanmalıdır.

P3 kodlu katılımcı turizm mesleği ile ilgili “Turizm sektörünün diğer sektörler gibi itibarı olan bir sektör değildir ve toplumunda saygın bir meslek olarak görülmemektedir” şeklinde ifade etmektedir.

- Devletin, ulusal düzeyde Turizm Bakanlığı, yerelde ise il düzeyinde valileri ile turizm konseylerinde söz hakkı olması gerekmektedir.
- Mevcut turizm işletme yöneticileri meslek erbabı olarak belgelendirilmeli ve sadece bu kişilerin turizm işletmesi kurmaları sağlanmalıdır. Kanun çıktıktan sonra ise sadece turizm diplomalı olanlara meslek erbabı belgesi verilmelidir.
- Ar-Ge faaliyetlerinin ve eğitim faaliyetlerinin güncel sorunları çözmeye odaklanması için turizm eğitimecilerinin ve araştırmacılarının konseyde yer alarak sektörle sürekli temas halinde olması gerekmektedir.

Gerçekleştirilen üç adet çalıştay sonucunda, turizm akademisyenleri, turizm öğrencileri, mezunları, sektör temsilcileri, yöneticileri, çalışanları, ilgili bakanlık ve stk yetkilerinin en çok dile getirdikleri ve hemfikir oldukları önermelerin dört faktör altında toplandığı görülmektedir. Bunlar;

1. Turizmde Meslek Yapılanması ve Kariyer

- Tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.
- Turizm işlerinin “meslek” statüsü kazanması gerekmektedir.
- Turizm sektöründe mevcut tüm çalışanların belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır.
- Sadece meslek sicil kaydı olanlar turizm sektöründe turizm işlerinde çalışmaları sağlanmalıdır.
- Turizm işletmecileri (yönetici, yatırımcı yönetici) “meslek erbabı yöneticiler” olarak belgelendirilmelidir.
- Sadece “meslek erbabı yönetici belgesi” olan yatırımcıların turizm işletmesi kurması sağlanmalıdır.
- Kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara “meslek erbabı yönetici belgesi” verilmelidir.
- Kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir.
- Kanun turizm diplomalılarının kariyer basamaklarını düzenlemelidir.

- Turizm diplomalılarının kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, misafirhanelerde ve hastanlerin otel hizmetlerinde staj ve istihdamı sağlanmalıdır.

2. Destinasyon Yönetimi

- Yerelde turizm sektör paydaşlarının ortak kararlar alabilmeleri için yerel “il turizm konseyleri” kurulmalıdır.
- Turizm sektör paydaşlarının ulusal düzeyde ortak kararlar alabilmeleri için “Türkiye turizm konseyi” kurulmalıdır.
- Sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı “Türkiye Turizm Konseyi” ve “İl Turizm Konseyleri” üyeleri, kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.
- Ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitmcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir.
- Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır.
- Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde ulusal ve uluslararası yayın yapan bir turizm televizyonu kurulmalıdır.
- Türkiye Turizm Konseyi, bölgelerin taşıma kapasitelerine göre turizm yatırımlarının sayısının sınırlandırılmasını sağlamalıdır.
- Türkiye Turizm Konseyi, il turizm konseyleri aracılığıyla bölgelerin özelliklerine göre turizm yatırımlarının niteliklerini belirlemelidir.
- Türkiye Turizm Konseyi il turizm konseyleri aracılığıyla turizm işletmelerinin denetimlerini yapmalıdır.
- Turizm okullarının açılması kararı verilirken Türkiye Turizm Konseyinin görüşü alınmalıdır.

3. Bakanlık

- Sektörün bağlı olduğu bakanlık “Kültür ve Turizm Bakanlığı” yerine “Turizm Bakanlığı” şeklinde olmalıdır.
- Turizm Bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalıları istihdam edilmelidir.

- Turizm müsteşarları il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır.

4. Turizm eğitimi

- Turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır.
- Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmemesini sağlamalıdır.
- Turizm eğitimi veren okulların müfredatları ortak bir bakış açısı ile düzenlenmelidir.
- Turizm eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmalıdır.
- Turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır.
- Turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir.
- Staj süreleri ve staj kabul şartları ortak bir düzenleme ile belirlenmelidir.
- Turizm eğitimi veren kurumlar staj süresince staj yapan öğrencilerini ve staj eğitimlerini denetlemelidir.
- Turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır.
- Turizm eğitiminde bölümleşme sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Yukarıda belirtilen nitel bulgular çerçevesinde;

1. Diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılması için yasal düzenlemeler yapılması gerektiği,
2. Paydaşların katılımı ile sektörün çalışmasını organize eden ve yaptırım gücü olan bir teşkilatlanmanın gerçekleştirilmesi gerektiği,
3. Turizm eğitiminde bazı düzenlemeler yapılması gerektiği,
4. Turizm sektöründen sorumlu olan kamu kurumlarında da düzenlemeler yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Bu kapsamda nitel veri toplama aşamasında katılımcılardan elde edilen veriler yukarıda bahsedilen dört faktör altında toplanarak nicel aşamada kullanılmak üzere ankete yerleştirilmiştir.

2.6. NİCEL YÖNTEM

2.6.1. Anket Formunun Oluşturulması ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın nitel yöntemi ile elde edilen sonuçların ulusal çapta ölçülüp test edilebilmesi için anket yöntemi ile nicel verilere dönüştürülmesi ve genelleştirilebilir sonuçlara ulaşılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda nitel yöntemle elde edilen verilerden hazırlanan önermeler “meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi” olmak üzere dört faktör altında toplanarak anket oluşturulmuştur. Anket formu iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 5’li likert ölçeğine göre 1 ile 5 arasında ölçek ifadeleri yer almıştır. İkinci bölüm ise demografik özellikleri belirlemeye yöneliktir. Veriler yüzyüze görüşme yöntemi ve internet üzerinden sanal ortamda katılımcılara gönderilen çevrimiçi anket formuyla toplanmıştır.

Tablo 4: Araştırma Örneklemine Uygulanan Ankete İlişkin Veriler

Yapılma Şekli	Turizm Akademisyenleri	Turizm Öğrencileri	Turizm Profesyonelleri
Yakın Çevrede Yüzyüze Uygulanan Anket Sayısı	22	105	33
Emitt Fuarında Yüzyüze Uygulanan Anket Sayısı	5	57	98
İnternet Ortamında Uygulanan Anket Sayısı	298	762	390
Toplam	325	924	521

Tablo 4’te görüldüğü üzere yüzyüze görüşme yöntemi ile 5 turizm akademisyeni, 57 turizm öğrencisi ve 98 turizm profesyonelinden elde edilen anketler Akdeniz ve Avrasya’nın en büyük, dünyanın beşinci büyük fuarı niteliğindeki “20. Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarında (EMITT 2016) toplanmıştır. Ayrıca yakın çevrede bulunan ve ulaşılabilen 22 turizm akademisyenine, 105 turizm öğrencisine ve 33 turizm profesyoneline de araştırmacı tarafından yüzyüze anket

uygulanmıştır. İnternet üzerinden toplamda 1205 turizm akademisyenine mail atılmıştır. Elde edilen e-posta sayısı 298'dir. Turizm profesyonellerinin hem e-posta adreslerine hemde sanal ortamda yer alan turizm profesyonelleri ile ilgili gruplara gönderilen çevrimiçi anket formuyla elde edilen anket sayısı 390'dır. Turizm öğrencilerinden ise sanal ortamda yer alan turizm öğrencileri ile ilgili gruplara gönderilen çevrimiçi anket formu aracılığı ile 762 anket toplanmıştır.

2.6.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Türkiye'deki turizm akademisyenleri, öğrencileri ve profesyonelleri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan üç farklı grubun örneklem büyüklüğünün ne olması gerektiği Ural ve Kılıç (2006: 49) tarafından hazırlanan örneklem büyüklüğü tablosundan yararlanılarak belirlenmiştir ve örneklem alınacak gruplar kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Tablo 5'te turizm akademisyenleri, öğrencileri ve profesyonellerine ilişkin evren ve örneklem bilgileri yer almaktadır.

Tablo 5: Araştırmanın Evren ve Örneklemine İlişkin Veriler

	Turizm Akademisyenleri	Turizm Öğrencileri	Turizm Profesyonelleri
Evren Büyüklüğü (N)	1205	152.183	1.298.000
Uygulanan Örneklem (n)	325	924	521

Turizm akademisyenlerinin evrenini Türkiye'deki üniversitelerde 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında görev yapan 1205 turizm akademisyeni oluşturmaktadır. Evren içindeki turizm akademisyenlerinin sayısı ilgili kurumların web sayfaları taranarak sağlanmıştır. Araştırmanın örnekleme ise Türkiye'de turizm alanında iki yıllık meslek yüksekokullarında, turizm alanında lisans düzeyinde eğitim veren dört yıllık yüksekokullarda ve turizm fakültelerinde aktif olarak görev yapan farklı akademik unvanlara sahip 325 turizm akademisyeni oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni (N: 1205) göz önüne alındığında örneklem sayısının evreni teslim etme düzeyinin yeterli olduğu söylenebilir (Ural ve Kılıç, 2006: 49).

Turizm profesyonellerinin evrenini Türkiyede'ki turizm sektöründe çalışan kişiler oluşturmaktadır. Türkiye'de de istihdam rakamları Türkiye'de de istihdam

rakamları Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği (AKTOB) tarafından açıklanan 2013 yılı verilerine göre, turizmde kayıt altında çalışan sayısı 1 milyon 298 bin'dir (Aktob, 2014). Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında Ural ve Kılıç'ın (2006: 49) oluşturduğu evren-örneklem büyüklüğü tablolarından faydalanılmıştır. Tabloya göre evren büyüklüğü 100.000 kişi ve üzerinde olduğunda 384 örneklem büyüklüğü yeterli olmaktadır. Türkiyede turizm sektöründe çalışanların sayısı da 1 milyon 298 bin olduğundan örneklem büyüklüğü 521 olarak alınmıştır.

Turizm öğrencilerinin evrenini ise 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında aktif olarak turizm bölümlerinde öğrencilik hayatını sürdüren kişiler oluşturmaktadır. 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında turizm alanında fakülte veya yüksekokulda lisans eğitimi gören öğrenci sayısı 78.477, iki yıllık turizm programlarında öğrenim gören öğrenci sayısı ise 73.706'dır. Toplamda turizm alanında eğitim gören iki yıllık ve dört yıllık öğrenci sayısı 152.183'tür (Aydın, 2016). Örneklem büyüklüğü 100.000 kişi ve üzerinde olduğunda 384 örneklem büyüklüğü yeterli olmaktadır. Dolayısı ile 924 kişi örneklem büyüklüğü olarak alınmıştır.

2.6.3. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Ölçek geçerliliği, görünüş ve kapsam geçerliği olarak iki açıdan değerlendirilmiştir. Görünüşte geçerlik, bilimsel topluluğun, göstergenin gerçekten yapıyı ölçtüğüne dair bir yargısıdır. Kapsam geçerliği ise ölçeğin kavramsal alandaki tüm fikirleri veya bölgeleri örneklemesidir (Neuman, 2012: 282-283). Bu araştırmada da alanın uzmanı turizm akademisyenleri tarafından diplomalı nitelikli işgücünün turizm sektörüne ve ilgili kamu kurumlarına kazandırılmasının önündeki engellerin kaldırılmasına ve turizm sisteminin işleyişinin düzenlenmesine ilişkin kanuni düzenleme yapılması gereken konular tespit edilmiş ve dört faktör altında ölçeğe yerleştirilmiştir. Ankete yerleştirilen değişkenlerin araştırmanın nitel yönteminde veri kaynağı olarak kullanılan çalıştaylarda turizm akademisyenleri tarafından içerik ve anlam bütünlüğüne dayalı olarak mantıklı bir şekilde gruplandırıldığı görülmüştür. Ankete alınan bu değişkenler çalıştaylardaki gruplandırma ile aynı faktörler altında toplanmıştır. Dolayısı ile faktör analizi kullanmaya gerek kalmamıştır.

Ölçek güvenilirliğini sınamak için Croanbach Alpha ve Split Half yöntemleri kullanılmıştır. Croanbach Alpha yöntemine göre ölçeğin güvenirligi $\alpha = ,881$; Split Half yöntemine göre ise ,935 ve ,924 olarak hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğin yüksek güvenilirlilik düzeyinde (Kalaycı, 2010: 405) olduğu söylenebilir.

2.6.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde güncel istatistik programından faydalanılmıştır. Kontrol değişkenlerine ve ifadelerine ilişkin veriler, frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri kullanılarak değerlendirilmiş ve sonuçlar tablo haline getirilip yorumlanmıştır. Kontrol değişkenleri açısından anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklem t testi ve varyans analizi (anova) yapılmıştır.

2.6.5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada Türkiye için stratejik sektör olan turizmde diplomalı nitelikli işgücünün sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerin ortak akılla tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Ortak akılla oluşturulacak olan paydaşların istekleri ve çıkarları farklılık gösterebileceği için bu farklılıkların tespit edilmesi önemlidir. Araştırmanın hipotezleri bu farklılıkları tespit etme üzerine kuruludur.

Yukarıda ifade edilen araştırmanın amacına uygun olarak araştırma hipotezi aşağıdaki gibi geliştirilmiştir;

H_a: Turizm sektör paydaşlarının turizmde diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri turizm akademisyenleri, turizm öğrencileri ve turizm profesyonellerine göre farklılık göstermektedir.

Araştırmanın hipotezinde amaç farklılıkları tespit etmektir, ancak soruna çözüm önerisi geliştirmek için, bu farklılıkların hangi konularda ve hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek gerekmektedir. Bu noktada alt hipotezlere ihtiyaç vardır. Aynı zamanda istatistik hipotezleri olan bu alt hipotezler aşağıdaki gibidir:

H_{a1}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{a2}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri yaşına göre farklılık göstermektedir.

H_{a3}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezuniyet durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{a4}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu lise alanına göre farklılık göstermektedir.

H_{a5}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu lisans alanına göre farklılık göstermektedir.

H_{a6}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu yüksek lisans alanına göre farklılık göstermektedir.

H_{a7}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu doktora alanına göre farklılık göstermektedir.

H_{a8}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri çalıştığı kuruma göre farklılık göstermektedir.

H_{a9}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri akademik ünvanına göre farklılık göstermektedir.

H_{a10}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri akademik deneyimine göre farklılık göstermektedir.

H_{a11}: Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri sektör deneyimine göre farklılık göstermektedir.

H_{a12}: Turizm öğrencilerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{a13}: Turizm öğrencilerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu lise alanına göre farklılık göstermektedir.

H_{a14}: Turizm öğrencilerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri staj yapıp yapmama durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{a15}: Turizm öğrencilerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{a16}: Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{a17}: Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri yaşına göre farklılık göstermektedir.

H_{a18}: Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezuniyet durumuna göre farklılık göstermektedir.

H_{a19}: Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu lise alanına göre farklılık göstermektedir.

H_{a20}: Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu önlisans alanına göre farklılık göstermektedir.

H_{a21}: Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu lisans alanına göre farklılık göstermektedir.

H_{a22}: Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu yüksek lisans alanına göre farklılık göstermektedir.

H_{a23}: Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri turizm diploması olup olmamasına göre farklılık göstermektedir.

H_{a24}: Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri sektör deneyimine göre farklılık göstermektedir.

H_{a25}: Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri sektördeki ünvanına göre farklılık göstermektedir.

2.6.6. Nicel Araştırmanın Analizleri ve Bulguları

2.6.6.1. Turizm Akademisyenlerine İlişkin Bulgular

2.6.6.1.1. Turizm Akademisyenlerinin Demografik Özellikleri

Turizm akademisyenlerine ilişkin demografik özellikler tablo 6'da yer almaktadır. Tablo 6 incelendiğinde, turizm akademisyenlerinin %35,7'si kadın %64,3'ü erkektir. Turizm akademisyenleri arasındaki cinsiyet dağılımında erkeklerin sayısının kadınlardan çok olduğu görülmekte ve dikkat çekmektedir.

Turizm akademisyenlerinin %49,8'i 26-35 yaş, %30,5'i 36-45 yaş arasındadır. Diğer dağılımlar ise %17,8'ini 46 ve üzeri yaş ve %1,8'ini 25 yaş ve altı akademisyenler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan turizm akademisyenlerinin büyük çoğunluğu genç ve orta yaş düzeyindedir.

Turizm akademisyenlerinin mezuniyet durumları, %43,1'i doktora mezunu, %49,2'si yüksek lisans mezunu ve %7,7'si ise lisans mezunudur. Mezun oldukları lise alanına göre dağılımları, %72,6'sının lise eğitimini turizm alanında almadığı

%27,4'ünün ise turizm eğitimi veren bir liseden mezun oldukları görülmektedir. Turizm sektörünün özelliklerinden ötürü turizm eğitimi veren bir liseden mezun olmuş turizm akademisyenlerinin oranının düşük olduğu ve bu oranın artması gerektiğini söylemek mümkündür.

Mezun oldukları lisans alanına göre dağılımları, %78,8'inin lisans eğitimini turizm alanında aldığı %21,2'sinin ise lisans eğitimini turizm alanında almadığı görülmektedir. Bu durum turizm akademisyenlerinin %80'ne yakınının turizm eğitimine üniversite döneminde başladığını göstermektedir. Mezun oldukları yüksek lisans alanına göre dağılımları, %71,7'sinin turizm alanında yüksek lisans yaptığı %28,3'ünün turizm dışında başka bir alanda yüksek lisans yaptığı, mezun oldukları doktora alanına göre dağılımları %57,1'inin turizm alanında doktora eğitimi aldığı %42,9'unun ise turizm dışında başka bir alanda doktora yaptığı görülmektedir. Dolayısı ile turizm akademisyenlerinin büyük çoğunluğunun turizm alanında aldıkları lisans eğitimine yüksek lisans dönemlerinde de devam ettikleri ancak doktora dönemlerinde ise turizm alanındaki doktora programlarının azlığı, kontenjan sınırı vb nedenlerden dolayı bu oranın biraz azaldığı söylenebilir.

Turizm akademisyenlerinin %40,3'ü meslek yüksekokulunda, %38,2'si turizm fakültesinde, %16,9'u turizm yüksekokulunda, %4,6'sı ise işletme, iktisat fakültesi ve uygulamalı bilimler yüksekokulu gibi diğer kurumlarda görev yapmaktadır. Turizm akademisyenlerinin %41,2'sini Öğr. Gör. %22,8'ini Yrd. Doç. Dr. %15,7'sini Arş. Gör. %10,8'ini Doç. Dr. %4,3'ünü Prof. Dr. %3,7'sini Öğr. Gör. Dr. ve %1,5'ini Arş. Gör. Dr. oluşturmaktadır. Turizm akademisyenlerinin %43,1'i bilimsel yeterlilik derecesi olan doktora ünvanına sahiptir.

Turizm akademisyenlerinin %36'sı 5 ve altı, %25,5'i 6-10 yıl arası, %15,7'sini 11-15 yıl arası, %9,8'ini 16-20 yıl arası, %9,2'sini 21-25 yıl arası ve %3,7'sini 26 ve üzeri yıl akademik deneyime sahiptir. Sektör deneyimine bakıldığında %49,2'si 5 ve altı, %21,2'si 6-10 yıl arası deneyime sahiptir. Diğer dağılımlar ise %15,4'ünün deneyim sahibi olmadığı, %9,8'inin 11-15 yıl arası, %2,2'sinin 16-20 yıl arası, %1,5'inin 26 ve üzeri yıl %0,6'sını ise 21-25 yıl arası deneyime sahiptir. Turizm akademisyenlerinin %15,4'ünün turizm sektöründe hiç çalışmadığı, %49,2'sinin ise en fazla beş yıl sektörde çalıştığı görülmektedir.

Tablo 6: Turizm Akademisyenlerinin Demografik Özellikleri (n: 325)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	116	35,7
	Erkek	209	64,3
Yaş	25 ve altı	6	1,8
	26-35	162	49,8
	36-45	99	30,5
	46 ve üzeri	58	17,8
Eğitim durumu	Lisans	25	7,7
	Yüksek Lisans	160	49,2
	Doktora	140	43,1
Mezun olduğu lise alanı	Turizm	89	27,4
	Diğer	236	72,6
Mezun olduğu lisans alanı	Turizm	256	78,8
	Diğer	69	21,2
Mezun olduğu yüksek lisans alanı	Turizm	215	71,7
	Diğer	85	28,3
Mezun olduğu doktora alanı	Turizm	80	57,1
	Diğer	60	42,9
Görev yaptığı kurum	Turizm fakültesi	124	38,2
	Turizm yüksekokulu	55	16,9
	Meslek yüksekokulu	131	40,3
	Diğer	15	4,6
Akademik ünvanı	Arş. Gör.	51	15,7
	Arş. Gör. Dr.	5	1,5
	Öğr. Gör.	134	41,2
	Öğr. Gör. Dr.	12	3,7
	Yrd. Doç. Dr.	74	22,8
	Doç. Dr.	35	10,8
	Prof. Dr.	14	4,3
Akademik deneyim	5 ve altı	117	36
	6-10	83	25,5
	11-15	51	15,7
	16-20	32	9,8
	21-25	30	9,2
	26 ve üzeri	12	3,7
Sektör deneyimi	Deneyim yok	50	15,4
	5 ve altı	160	49,2
	6-10	69	21,2
	11-15	32	9,8
	16-20	7	2,2
	21-25	2	0,6
	26 ve üzeri	5	1,5

2.6.6.1.2. Turizm Akademisyenlerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadelere turizm akademisyenlerinin ne kadar gerekli gördüklerini ve katıldıklarını tespit etmeye yönelik olarak 5'li likert ölçeğine göre 1 ile 5 arasında bir değeri işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir. Turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadelere ilişkin aritmetik ortalama $\bar{x}$ ve standart sapma (s.s) değerleri Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7'de görüldüğü üzere akademisyenler meslek yapılanması ve kariyer faktörüne (4,26), destinasyon yönetimi faktörüne (4,38), bakanlık faktörüne (4,29) ve turizm eğitimi faktörüne (4,44) yüksek katılım göstermiştir. Akademisyenlerin diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler hakkındaki değerlendirmelerinin ortalamaları tek tek incelendiğinde ve faktörlerin ortalamalarına göz önüne alındığında genel olarak tüm ifadelere olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir.

Tablo 7: Turizm Akademisyenlerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktörler	İfadeler	$\bar{x}$	s.s.	Faktör Ort.
Meslek yapılanması ve kariyer	Tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.	4,59	0,771	4,26
	Turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır.	4,66	0,687	
	Turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır.	4,60	0,741	
	Sadece meslek sicil kaydı olanların turizm sektöründe turizm işlerinde çalışmaları sağlanmalıdır.	4,15	1,060	
	Turizm işletmecileri (yönetici, yatırımcı yönetici) “meslek erbabı yöneticiler” olarak belgelendirilmelidir.	4,25	0,887	
	Sadece “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” olan yatırımcıların turizm işletmesi kurması sağlanmalıdır.	3,83	1,135	
	Kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” verilmelidir.	4,09	1,030	
	Kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir.	4,01	1,047	
	Kanun turizm diplomalıların kariyer basamaklarını düzenlemelidir.	4,35	0,896	
	Turizm diplomalıların kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, misafirhanelerde ve hastanelerin otel hizmetlerinde staj ve istihdamı sağlanmalıdır.	4,16	1,002	
Destinasyon yönetimi	Yerelde turizm sektör paydaşlarının ortak kararlar alabilmeleri için yerel “İl Turizm Konseyleri” kurulmalıdır.	4,42	0,723	4,38
	Turizm sektör paydaşlarının ulusal düzeyde ortak kararlar alabilmeleri için “Türkiye Turizm Konseyi” kurulmalıdır.	4,48	0,701	
	Sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı “Türkiye Turizm Konseyi” ve “İl Turizm Konseyleri” üyeleri, kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.	4,35	0,774	
	Ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir.	4,57	0,627	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır.	4,61	0,674	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde ulusal ve uluslararası yayın yapan bir turizm televizyonu kurulmalıdır.	3,99	0,952	
	Türkiye Turizm Konseyi, bölgelerin taşıma kapasitelerine göre turizm yatırımlarının sayısının sınırlandırılmasını sağlamalıdır.	4,39	0,877	
	Türkiye Turizm Konseyi, il turizm konseyleri aracılığıyla bölgelerin özelliklerine göre turizm yatırımlarının niteliklerini belirlemelidir.	4,44	0,729	
	Türkiye Turizm Konseyi il turizm konseyleri aracılığıyla turizm işletmelerinin denetimlerini yapmalıdır.	4,34	0,822	
	Turizm okullarının açılması kararı verilirken Türkiye Turizm Konseyinin görüşü alınmalıdır.	4,23	0,901	
Bakanlık	Sektörün bağlı olduğu bakanlık “Kültür ve Turizm Bakanlığı” yerine “Turizm Bakanlığı” şeklinde olmalıdır.	3,93	1,189	4,29
	Turizm Bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalıların istihdam edilmelidir.	4,45	0,836	
	Turizm müsteşarları il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır.	4,50	0,866	

Tablo 7'nin Devamı

Faktörler	İfadeler	$\bar{x}$	s.s.	Faktör Ort.
Turizm Eğitimi	Turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır.	3,56	1,242	4,44
	Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmemesini sağlamalıdır.	4,41	0,763	
	Turizm eğitimi veren okulların müfredatları ortak bir bakış açısı ile düzenlenmelidir.	4,33	0,926	
	Turizm eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmalıdır.	4,49	0,655	
	Turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır.	4,77	0,626	
	Turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir.	4,71	0,677	
	Staj süreleri ve staj kabul şartları ortak bir düzenleme ile belirlenmelidir.	4,49	0,748	
	Turizm eğitimi veren kurumlar staj süresince staj yapan öğrencilerini ve staj eğitimlerini denetlemelidir.	4,49	0,792	
	Turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır.	4,71	0,668	
	Turizm eğitiminde bölümleşme sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.	4,50	0,727	
Genel Ortalama		4,36	0,841	

Özellikle “turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır” (4,77), “turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir” (4,71), “turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır” (4,71), “turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır” (4,66), “Türkiye turizm konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır” (4,61), “turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır” (4,60), “tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır” (4,59) ve “ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir” (4,57) ifadelerine 4,50'nin üzerinde ortalama ile oldukça yüksek katılım gösterdikleri görülmektedir. Dolayısı ile turizmde yasal düzenlemelerle ilgili olarak turizm akademisyenlerinin olmazsa olmazları arasında yer alan ifadeler olduğu düşünülebilir. Diğer taraftan turizm akademisyenleri “turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat

sınavları da olmalıdır” (3,56) ifadesine diğer ifadelerle göre daha az katılım göstermektedir.

2.6.6.1.3. Turizm Akademisyenleriyle İlgili Hipotezlerin Test Edilmesi ile Elde Edilen Bilgiler

Araştırmanın yöntem kısmında belirtilen turizm akademisyenleri ile ilgili hipotezlerin test edilmesi neticesinde elde edilen analizlerin sonuçları bu bölümde ele alınmıştır. Hipotezlerde, turizm akademisyenlerinin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili faktörlerin cinsiyetine, yaşına, akademik deneyimine, akademik ünvanına, mezun olduğu lise alanına, mezun olduğu lisans alanına, mezun olduğu yüksek lisans alanına, mezun olduğu doktora alanına, çalıştıkları kuruma, mezuniyet durumuna ve sektör deneyimine göre farklılıklar gösterdiği ifade edilmiştir. Söz konusu hipotezlerin test edilmesi ile ilgili sonuçlar aşağıdaki tablolarda yorumlanmıştır.

2.6.6.1.3.1. Bağımsız Örneklem t Testi Analizlerine İlişkin Bulgular

Turizm akademisyenlerine uygulanan anketten elde edilen verilerden faydalanılarak turizm akademisyenlerinin cinsiyetine göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 8’de görüldüğü gibi, turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili faktörler ile turizm akademisyenlerinin cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenememiştir.

Tablo 8: Turizm Akademisyenlerinin Cinsiyetine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Kadın	116	4,35	0,548	1,906	0,058
	Erkek	209	4,21	0,679		
Destinasyon Yönetimi	Kadın	116	4,44	0,433	1,608	0,109
	Erkek	209	4,34	0,588		
Bakanlık	Kadın	116	4,33	0,655	0,826	0,409
	Erkek	209	4,26	0,792		
Turizm Eğitimi	Kadın	116	4,52	0,390	2,149	0,320
	Erkek	209	4,40	0,555		

Turizm akademisyenlerinin mezun oldukları lise alanına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 9’da görüldüğü gibi turizm akademisyenlerinin mezun oldukları lise alanı ile sadece bakanlık faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 9: Turizm Akademisyenlerinin Mezun Oldukları Lise Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm	89	4,30	0,666	-0,689	0,492
	Diğer	236	4,25	0,558		
Destinasyon Yönetimi	Turizm	89	4,42	0,567	-0,869	0,386
	Diğer	236	4,36	0,457		
Bakanlık	Turizm	89	4,42	0,769	-1,981	0,048
	Diğer	236	4,24	0,668		
Turizm Eğitimi	Turizm	89	4,50	0,535	-1,214	0,226
	Diğer	236	4,42	0,414		

Turizm lisesi mezunu akademisyenlerin bakanlık faktörü (Ort=4,42) turizm lisesi mezunu olmayan akademisyenlerinkinden (Ort=4,24) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Turizm lisesi mezunu akademisyenlerin turizm lisesi mezunu olmayan akademisyenlere göre bakanlık faktörü ile ilgili ifadeler daha çok katıldıkları görülmektedir.

Meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve turizm eğitimi açısından turizm lisesi mezunu akademisyenler ile turizm lisesi mezunu olmayan akademisyenler arasında anlamlı farklılıklar belirlenememiştir. Ancak tüm faktörlerin genel ortalamalarına bakıldığında turizm lisesi mezunu akademisyenlerin turizm lisesi mezunu olmayan akademisyenlere göre turizmdeki diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlere daha çok katıldıkları görülmektedir.

Turizm akademisyenlerinin mezun oldukları lisans alanı ile ilgili anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 10’da görüldüğü gibi turizm akademisyenlerinin mezun oldukları lisans alanı ile meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 10: Turizm Akademisyenlerinin Mezun Oldukları Lisans Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm	256	4,33	0,597	-3,720	0,000
	Diğer	69	4,02	0,724		
Destinasyon Yönetimi	Turizm	256	4,44	0,481	-4,337	0,000
	Diğer	69	4,13	0,664		
Bakanlık	Turizm	256	4,42	0,662	-6,007	0,000
	Diğer	69	3,78	0,822		
Turizm Eğitimi	Turizm	256	4,50	0,434	-3,034	0,003
	Diğer	69	4,24	0,673		

Mezun olduğu lisans alanı turizm olan akademisyenlerin diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili faktörlere verdikleri cevapların ortalamaları mezun olduğu lisans alanı turizm olmayan akademisyenlerinkinden farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Dolayısı ile mezun olduğu lisans alanı turizm olan akademisyenlerin mezun olduğu lisans alanı turizm olmayan akademisyenlere göre turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenleri daha çok istedikleri söylenebilir.

Turizm akademisyenlerinin mezun oldukları yüksek lisans alanına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız

örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 11’de görüldüğü gibi turizm akademisyenlerinin mezun oldukları yüksek lisans alanı ile sadece bakanlık faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 11: Turizm Akademisyenlerinin Mezun Oldukları Yüksek Lisans Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm	215	4,31	0,650	-1,733	0,084
	Diğer	85	4,17	0,586		
Destinasyon Yönetimi	Turizm	215	4,41	0,537	-1,832	0,068
	Diğer	85	4,28	0,513		
Bakanlık	Turizm	215	4,40	0,718	-3,708	0,000
	Diğer	85	4,05	0,739		
Turizm Eğitimi	Turizm	215	4,45	0,513	-0,255	0,799
	Diğer	85	4,43	0,447		

Mezun olduğu yüksek lisans alanı turizm olan akademisyenlerin bakanlık faktörü (Ort=4,40) mezun olduğu yüksek lisans alanı turizm olmayan akademisyenlerinkinden (Ort=4,05) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Mezun olduğu yüksek lisans alanı turizm olan akademisyenlerin mezun olduğu yüksek lisans alanı turizm olmayan akademisyenlere göre bakanlık faktörü ile ilgili ifadelere daha çok katıldıkları görülmektedir.

Meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve turizm eğitimi açısından mezun olduğu yüksek lisans alanı turizm olan akademisyenler ile mezun olduğu yüksek lisans alanı turizm olmayan akademisyenler arasında anlamlı farklılıklar belirlenememiştir. Ancak tüm faktörlerin genel ortalamalarına bakıldığında mezun olduğu yüksek lisans alanı turizm olan akademisyenlerin turizmdeki diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlere daha çok katıldıkları görülmektedir.

Turizm akademisyenlerine uygulanan anketten elde edilen verilerden faydalanılarak turizm akademisyenlerinin mezun oldukları doktora alanına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 12: Turizm Akademisyenlerinin Mezun Oldukları Doktora Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm	80	4,21	0,728	-0,553	0,595
	Diğer	60	4,15	0,624		
Destinasyon Yönetimi	Turizm	80	4,35	0,627	-0,533	0,554
	Diğer	60	4,29	0,565		
Bakanlık	Turizm	80	4,32	0,791	-1,552	0,123
	Diğer	60	4,11	0,742		
Turizm Eğitimi	Turizm	80	4,35	0,559	-0,419	0,676
	Diğer	60	4,31	0,555		

Tablo 12’de görüldüğü gibi, turizm akademisyenlerinin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili faktörler ile turizm akademisyenlerinin mezun olduğu doktora alanı arasında anlamlı bir farklılık belirlenememiştir.

Turizmdeki diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili tüm faktörlerin ortalamalarına bakıldığında mezun olduğu lise, lisans, yüksek lisans ve doktora alanları turizm olan akademisyenlerin ifadelerine daha çok katıldıkları görülmektedir. Bu durumda turizm eğitimi arttıkça katılımın doğru orantıda arttığı söylenebilir.

2.6.6.1.3.2. Tek Yönlü Varyans Analizine (Anova) ve Tukey Çoklu Karşılaştırmalar Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Turizm akademisyenlerinin yaşına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 13’te görüldüğü gibi yaş değişkeni açısından meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Meslek yapılanması ve kariyer faktöründeki farklılık 46 ve üzeri yaş ile 26-35 yaş ve 36-45 yaş grupları arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 26-35 yaş

($x=4,35$) ve 36-45 yaş ($x=4,27$) aralığındaki akademisyenlerin meslek yapılanması ve kariyer faktörüne katılımı 46 yaş ve üzeri ($x=4,00$) akademisyenlerden daha yüksektir.

Destinasyon yönetimi faktöründeki farklılık 46 ve üzeri yaş ile 26-35 yaş grubu arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 26-35 yaş ($x=4,44$) aralığındaki akademisyenlerin destinasyon yönetimi faktörüne katılımı 46 yaş ve üzeri ($x=4,18$) akademisyenlerden daha yüksektir.

Tablo 13: Turizm Akademisyenlerinin Yaşına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	P	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar
Meslek yapılanması ve Kariyer	25 ve altı	6	4,25	0,535	4,44	0,004	26-35 yaş / 46 ve üzeri yaş 36-45 yaş / 46 ve üzeri yaş
	26-35	162	4,35	0,540			
	36-45	99	4,27	0,656			
	46 ve üzeri	58	4,00	0,795			
Destinasyon Yönetimi	25 ve altı	6	4,28	0,292	3,37	0,019	26-35 yaş / 46 ve üzeri yaş
	26-35	162	4,44	0,430			
	36-45	99	4,39	0,547			
	46 ve üzeri	58	4,18	0,747			
Bakanlık	25 ve altı	6	4,22	0,455	2,71	0,045	26-35 yaş / 46 ve üzeri yaş
	26-35	162	4,39	0,647			
	36-45	99	4,24	0,815			
	46 ve üzeri	58	4,08	0,861			
Turizm Eğitimi	25 ve altı	6	4,60	0,219	4,41	0,005	26-35 yaş / 46 ve üzeri yaş
	26-35	162	4,52	0,386			
	36-45	99	4,41	0,466			
	46 ve üzeri	58	4,26	0,772			

Bakanlık faktöründeki farklılık 46 ve üzeri yaş ile 26-35 yaş grubu arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 26-35 yaş ($x=4,39$) aralığındaki akademisyenlerin bakanlık faktörüne katılımı 46 yaş ve üzeri ($x=4,08$) akademisyenlerden daha yüksektir.

Turizm eğitimi faktöründeki farklılık 46 ve üzeri yaş ile 26-35 yaş grubu arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 26-35 yaş ($x=4,52$) aralığındaki akademisyenlerin turizm eğitimi faktörüne katılımı 46 yaş ve üzeri ($x=4,26$) akademisyenlerden daha yüksektir.

Ortalamalara bakıldığında genel olarak genç ve orta yaş düzeyindeki akademisyenlerin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadelerle daha çok katılım gösterdiği gözlenmektedir.

Turizm akademisyenlerinin mezuniyet durumlarına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 14’te görüldüğü gibi mezuniyet durumları açısından turizm eğitimi faktöründe anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 14: Turizm Akademisyenlerinin Mezuniyet Durumuna Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	p	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar
Meslek yapılanması ve Kariyer	Lisans	25	4,20	0,658	2,597	0,076	
	Yüksek Lisans	160	4,36	0,585			
	Doktora	140	4,19	0,673			
Destinasyon Yönetimi	Lisans	25	4,31	0,615	2,700	0,069	
	Yüksek Lisans	160	4,46	0,474			
	Doktora	140	4,32	0,575			
Bakanlık	Lisans	25	4,20	0,816	0,906	0,405	
	Yüksek Lisans	160	4,35	0,726			
	Doktora	140	4,24	0,752			
Turizm Eğitimi	Lisans	25	4,43	0,650	4,712	0,010	Yüksek Lisans/Doktora
	Yüksek Lisans	160	4,54	0,418			
	Doktora	140	4,36	0,538			

Turizm eğitimi faktöründeki farklılık yüksek lisans mezunu akademisyenler ile doktora mezunu akademisyenler arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan yüksek lisans mezunu akademisyenlerin ($x=4,54$) turizm eğitimi faktörüne katılımı doktora mezunu akademisyenlerden ($x=4,36$) daha yüksektir.

Meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve bakanlık faktörleri ile akademisyenlerin mezuniyet durumu arasında ise anlamlı farklılıklar belirlenmemiştir.

Turizm akademisyenlerinin akademik ünvanına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 15’te görüldüğü gibi akademik ünvanı açısından turizm eğitimi faktöründe anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 15: Turizm Akademisyenlerinin Akademik Ünvanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	p	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar
Meslek yapılanması ve Kariyer	Arş. Gör.	51	4,38	0,533	1,435	0,201	
	Arş. Gör. Dr.	5	4,34	0,804			
	Öğr. Gör.	134	4,31	0,622			
	Öğr. Gör. Dr.	12	4,42	0,400			
	Yrd. Doç. Dr.	74	4,17	0,725			
	Doç. Dr.	35	4,05	0,659			
	Prof. Dr.	14	4,24	0,655			
Destinasyon Yönetimi	Arş. Gör.	51	4,39	0,410	1,619	0,141	
	Arş. Gör. Dr.	5	4,48	0,420			
	Öğr. Gör.	134	4,44	0,515			
	Öğr. Gör. Dr.	12	4,41	0,599			
	Yrd. Doç. Dr.	74	4,36	0,550			
	Doç. Dr.	35	4,21	0,685			
	Prof. Dr.	14	4,03	0,699			
Bakanlık	Arş. Gör.	51	4,47	0,597	1,128	0,346	
	Arş. Gör. Dr.	5	4,66	0,577			
	Öğr. Gör.	134	4,29	0,758			
	Öğr. Gör. Dr.	12	4,27	0,648			
	Yrd. Doç. Dr.	74	4,21	0,835			
	Doç. Dr.	35	4,14	0,768			
	Prof. Dr.	14	4,20	0,592			
Turizm Eğitimi	Arş. Gör.	51	4,55	0,330	3,196	0,005	Arş. Gör./Doç. Dr. Öğr. Gör./Doç. Dr.
	Arş. Gör. Dr.	5	4,58	0,376			
	Öğr. Gör.	134	4,51	0,484			
	Öğr. Gör. Dr.	12	4,48	0,392			
	Yrd. Doç. Dr.	74	4,36	0,524			
	Doç. Dr.	35	4,15	0,710			
	Prof. Dr.	14	4,38	0,399			

Turizm eğitimi faktöründeki farklılık Doç. Dr. ünvanına sahip akademisyenler ile Öğr. Gör. ve Arş. Gör. akademisyenler arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan Öğr. Gör. ($x=4,51$) ve Arş. Gör. ($x=4,55$) ünvanına sahip akademisyenlerin turizm eğitimi faktörüne katılımı Doç. Dr. ünvanına sahip akademisyenlerden ($x=4,15$) daha yüksektir.

Meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve bakanlık faktörü ile akademisyenlerin ünvanı arasında ise anlamlı farklılıklar belirlenmemiştir.

Turizm akademisyenlerinin çalıştığı kuruma göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 16’da görüldüğü gibi akademisyenlerin çalıştığı kurum açısından meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 16: Turizm Akademisyenlerinin Çalıştıkları Kuruma Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm Fakültesi	124	4,21	0,680	0,648	0,585
	Turizm Yüksekokulu	55	4,26	0,582		
	Meslek Yüksekokulu	131	4,30	0,638		
	Diğer	15	4,40	0,468		
Destinasyon Yönetimi	Turizm Fakültesi	124	4,32	0,547	0,897	0,443
	Turizm Yüksekokulu	55	4,38	0,544		
	Meslek Yüksekokulu	131	4,42	0,549		
	Diğer	15	4,45	0,329		
Bakanlık	Turizm Fakültesi	124	4,26	0,789	1,370	0,252
	Turizm Yüksekokulu	55	4,24	0,670		
	Meslek Yüksekokulu	131	4,28	0,759		
	Diğer	15	4,66	0,417		
Turizm Eğitimi	Turizm Fakültesi	124	4,39	0,509	0,999	0,394
	Turizm Yüksekokulu	55	4,43	0,416		
	Meslek Yüksekokulu	131	4,49	0,553		
	Diğer	15	4,56	0,250		

Turizm akademisyenlerinin akademik deneyimine göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 17’de görüldüğü gibi akademik deneyim açısından meslek yapılanması ve kariyer ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Meslek yapılanması ve kariyer faktöründeki farklılık 21-25 yıl arası akademik deneyime sahip akademisyenler ile 6-10 yıl arası akademik deneyime sahip akademisyenler arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 6-10 yıl arası akademik deneyime sahip akademisyenlerin ($x=4,37$) meslek yapılanması ve kariyer

faktörüne katılımı 21-25 yıl arası akademik deneyime sahip akademisyenlerden ($x=3,99$) daha yüksektir.

Tablo 17: Turizm Akademisyenlerinin Akademik Deneyimine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	p	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar
Meslek yapılanması ve Kariyer	5 ve altı	117	4,32	0,533	2,705	0,021	6-10/21-25
	6-10	83	4,37	0,576			
	11-15	51	4,26	0,761			
	16-20	32	4,17	0,680			
	21-25	30	3,99	0,833			
	26 ve üzeri	12	3,92	0,524			
Destinasyon Yönetimi	5 ve altı	117	4,42	0,435	2,112	0,064	
	6-10	83	4,42	0,546			
	11-15	51	4,44	0,513			
	16-20	32	4,31	0,571			
	21-25	30	4,13	0,824			
	26 ve üzeri	12	4,20	0,422			
Bakanlık	5 ve altı	117	4,36	0,673	1,968	0,083	
	6-10	83	4,33	0,673			
	11-15	51	4,27	0,850			
	16-20	32	4,31	0,761			
	21-25	30	3,90	0,914			
	26 ve üzeri	12	4,25	0,792			
Turizm Eğitimi	5 ve altı	117	4,51	0,401	3,641	0,003	5ve altı/21-25, 6-10/21-25, 11-15/21-25
	6-10	83	4,48	0,509			
	11-15	51	4,48	0,390			
	16-20	32	4,39	0,486			
	21-25	30	4,09	0,873			
	26 ve üzeri	12	4,41	0,332			

Turizm eğitimi faktöründeki farklılık 21-25 yıl arası akademik deneyime sahip akademisyenler ile 5 ve altı yıl, 6-10 yıl ve 11-15 yıl arası akademik deneyime sahip akademisyenler arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 5 ve altı yıl akademik deneyime sahip akademisyenlerin ($x=4,51$), 6-10 yıl arası akademik deneyime sahip akademisyenlerin ($x=4,48$) ve 11-15 yıl arası akademik deneyime sahip akademisyenlerin ($x=4,48$) turizm eğitimi faktörüne katılımı 21-25 yıl arası akademik deneyime sahip akademisyenlerden ($x=4,09$) daha yüksektir.

Destinasyon yönetimi ve bakanlık faktörü ile akademisyenlerin akademik deneyimi arasında ise anlamlı farklılıklar belirlenememiştir.

Turizm akademisyenlerinin sektör deneyimine göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 18’de görüldüğü gibi sektör deneyimi açısından destinasyon yönetimi ve bakanlık faktörlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Destinasyon yönetimi faktöründeki farklılık sektör deneyimi olmayan akademisyenler ile 5 ve altı yıl, 6-10 yıl arası, 11-15 yıl arası ve 21-25 yıl arası sektör deneyime sahip akademisyenler arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 5 ve altı yıl ($\bar{x}=4,43$), 6-10 yıl arası ($\bar{x}=4,40$), 11-15 yıl arası ($\bar{x}=4,45$) ve 21-25 yıl arası ($\bar{x}=4,95$) sektör deneyime sahip akademisyenlerin destinasyon yönetimi faktörüne katılımı sektör deneyimi olmayan akademisyenlerden ($\bar{x}=3,62$) daha yüksektir.

Tablo 18: Turizm Akademisyenlerinin Sektör Deneyimine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	p	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar
Meslek yapılanması ve Kariyer	Deneyim yok	50	3,58	0,589	1,968	0,070	
	5 ve altı	160	4,33	576,000			
	6-10	69	4,29	0,674			
	11-15	32	4,18	0,736			
	16-20	7	4,22	0,996			
	21-25	2	4,85	0,212			
	26 ve üzeri	5	4,14	0,628			
Destinasyon Yönetimi	Deneyim yok	50	3,62	0,483	3,566	0,002	5 ve altı/ Deneyim yok, 6-10/ Deneyim yok, 11-15/ Deneyim yok, 21-25/ Deneyim yok
	5 ve altı	160	4,43	0,558			
	6-10	69	4,40	0,560			
	11-15	32	4,45	0,511			
	16-20	7	4,05	1,067			
	21-25	2	4,95	0,070			
	26 ve üzeri	5	4,23	0,497			
Bakanlık	Deneyim yok	50	3,92	0,735	3,096	0,006	Deneyim yok/5-6, Deneyim yok/6-10
	5 ve altı	160	4,38	0,686			
	6-10	69	4,37	0,757			
	11-15	32	4,23	0,839			
	16-20	7	4,19	1,086			
	21-25	2	4,83	0,235			
	26 ve üzeri	5	3,93	0,547			
Turizm Eğitimi	Deneyim yok	50	4,35	0,456	0,787	0,581	
	5 ve altı	160	4,45	0,490			
	6-10	69	4,49	0,521			
	11-15	32	4,52	0,452			
	16-20	7	4,52	,1,149			
	21-25	2	4,70	0,141			
	26 ve üzeri	5	4,44	0,251			

Bakanlık faktöründeki farklılık sektör deneyimi olmayan akademisyenler ile 5 ve altı yıl ve 6-10 yıl arası sektör deneyime sahip akademisyenler arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 5 ve altı yıl ($x=4,38$) ve 6-10 yıl arası ($x=4,37$) sektör deneyime sahip akademisyenlerin bakanlık faktörüne katılımı sektör deneyimi olmayan akademisyenlerden ($x=3,92$) daha yüksektir.

Meslek yapılanması ve kariyer ve turizm eğitimi faktörleri ile akademisyenlerin sektör deneyimi arasında ise anlamlı farklılıklar belirlenmemiştir.

2.6.6.2. Turizm Öğrencilerine İlişkin Bulgular

2.6.6.2.1. Turizm Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

Turizm öğrencilerine ilişkin demografik özellikler tablo 19’da yer almaktadır. Tablo 19 incelendiğinde, turizm öğrencilerinin %42,3’ü kadın %57,7’si erkektir. Araştırmaya katılan turizm öğrencileri arasındaki cinsiyet dağılımında erkeklerin sayısının kadınlardan çok olduğu görülmektedir.

Tablo 19: Turizm Öğrencilerinin Demografik Özellikleri (n: 924)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	391	42,3
	Erkek	533	57,7
Eğitim durumu	Önlisans	107	11,6
	Lisans	680	73,6
	Yüksek Lisans	119	12,9
	Doktora	18	1,9
Mezun olduğu lise alanı	Turizm	361	39,1
	Diğer	563	60,9
Staj	Evet	612	66,2
	Hayır	312	33,8

Turizm öğrencilerinin %73,6’sı lisans, %12,9’u yüksek lisans, %11,6’sı önlisans ve %1,9’u ise doktora programında eğitim görmektedir. Mezun oldukları lise alanına göre dağılımları, %60,9’unun lise eğitimini turizm alanında almadığı %39,1’inin ise turizm eğitimi veren bir liseden mezun oldukları görülmektedir. Turizm öğrencilerinin %40’ına yakınının turizm eğitimine üniversitede başlaması dikkat çekicidir. Turizm öğrencilerinin staj durumlarına bakıldığında ise %66,2’sinin stajını tamamladığı %33,8’inin henüz stajını yapmadığı görülmektedir.

2.6.6.2.2. Turizm Öğrencilerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler turizm öğrencilerinin ne kadar gerekli gördüklerini ve katıldıklarını tespit etmeye yönelik olarak 5’li likert ölçeğine göre 1 ile 5 arasında bir değeri işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir. Turizmde diplomalı nitelikli personelin

sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadelere ilişkin aritmetik ortalama $\bar{x}$ ve standart sapma (s.s) değerleri Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20: Turizm Öğrencilerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktörler	İfadeler	$\bar{x}$	s.s.	Faktör Ort.
Meslek yapılanması ve kariyer	Tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.	4,68	0,747	4,55
	Turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır.	4,75	0,710	
	Turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır.	4,68	0,790	
	Sadece meslek sicil kaydı olanların turizm sektöründe turizm işlerinde çalışmaları sağlanmalıdır.	4,49	0,959	
	Turizm işletmecileri (yönetici, yatırımcı yönetici) “meslek erbabı yöneticiler” olarak belgelendirilmelidir.	4,46	0,899	
	Sadece “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” olan yatırımcıların turizm işletmesi kurması sağlanmalıdır.	4,25	1,062	
	Kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” verilmelidir.	4,57	0,869	
	Kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir.	4,52	0,950	
	Kanun turizm diplomalıların kariyer basamaklarını düzenlemelidir	4,64	0,763	
	Turizm diplomalıların kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, misafirhanelerde ve hastanelerin otel hizmetlerinde staj ve istihdamı sağlanmalıdır.	4,49	0,947	
Destinasyon yönetimi	Yerelde turizm sektör paydaşlarının ortak kararlar alabilmeleri için yerel “İl Turizm Konseyleri” kurulmalıdır.	4,52	0,776	4,48
	Turizm sektör paydaşlarının ulusal düzeyde ortak kararlar alabilmeleri için “Türkiye Turizm Konseyi” kurulmalıdır	4,59	0,746	
	Sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı “Türkiye Turizm Konseyi” ve “İl Turizm Konseyleri” üyeleri, kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.	4,50	0,795	
	Ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir.	4,55	0,771	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır.	4,53	0,784	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde ulusal ve uluslararası yayın yapan bir turizm televizyonu kurulmalıdır.	4,40	0,881	
	Türkiye Turizm Konseyi, bölgelerin taşıma kapasitelerine göre turizm yatırımlarının sayısının sınırlandırılmasını sağlamalıdır.	4,33	0,949	
	Türkiye Turizm Konseyi, il turizm konseyleri aracılığıyla bölgelerin özelliklerine göre turizm yatırımlarının niteliklerini belirlemelidir.	4,51	0,777	
	Türkiye Turizm Konseyi il turizm konseyleri aracılığıyla turizm işletmelerinin denetimlerini yapmalıdır.	4,59	0,768	
	Turizm okullarının açılması kararı verilirken Türkiye Turizm Konseyinin görüşü alınmalıdır.	4,33	0,933	
Bakanlık	Sektörün bağlı olduğu bakanlık “Kültür ve Turizm Bakanlığı” yerine “Turizm Bakanlığı” şeklinde olmalıdır.	4,05	1,233	4,46
	Turizm Bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalıları istihdam edilmelidir.	4,62	0,800	
	Turizm müsteşarları il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır.	4,73	0,720	

Tablo. 20'nin Devamı

Faktörler	İfadeler	$\bar{x}$	s.s.	Faktör Ort.
Turizm Eğitimi	Turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır.	3,98	1,273	4,56
	Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmemesini sağlamalıdır.	4,54	0,807	
	Turizm eğitimi veren okulların müfredatları ortak bir bakış açısı ile düzenlenmelidir.	4,57	0,777	
	Turizm eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmalıdır.	4,64	0,733	
	Turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır.	4,77	0,673	
	Turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir.	4,77	0,727	
	Staj süreleri ve staj kabul şartları ortak bir düzenleme ile belirlenmelidir.	4,62	0,760	
	Turizm eğitimi veren kurumlar staj süresince staj yapan öğrencilerini ve staj eğitimlerini denetlemelidir.	4,56	0,825	
	Turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır.	4,69	0,701	
	Turizm eğitiminde bölümleşme sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.	4,54	0,786	
Genel Ortalama		4,53	0,839	

Tablo 20’de görüldüğü üzere öğrenciler meslek yapılanması ve kariyer faktörüne (4,55), destinasyon yönetimi faktörüne (4,48), bakanlık faktörüne (4,46) ve turizm eğitimi faktörüne (4,56) yüksek katılım göstermiştir. Öğrencilerin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler hakkındaki değerlendirmelerinin ortalamaları tek tek incelendiğinde ve faktörlerin ortalamalarına göz önüne alındığında genel olarak tüm ifadeler olumlu görüş bildirdikleri ve oldukça yüksek katılım gösterdikleri görülmektedir.

Özellikle “turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır” (4,77), “turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir” (4,77), “turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır” (4,75), “turizm müsteşarları il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır” (4,73), “turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır” (4,69), “tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır” (4,68), ve “turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı

oluşturulmalıdır” (4,68) ifadelerine oldukça yüksek katılım gösterdikleri görülmektedir.

Turizm akademisyenleri gibi turizm öğrencilerinde “turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır” (3,56) ifadesine en düşük katılımı göstermeleri dikkat çekicidir.

2.6.6.2.3. Turizm Öğrencileriyle İlgili Hipotezlerin Test Edilmesi ile Elde Edilen Bilgiler

Araştırmanın yöntem kısmında belirtilen turizm öğrenleri ile ilgili hipotezlerin test edilmesi neticesinde elde edilen analizlerin sonuçları bu bölümde ele alınmıştır. Hipotezlerde, turizm öğrencilerinin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili faktörlerin cinsiyetine, mezun olduğu lise alanına, eğitim durumuna ve staj durumuna göre farklılıklar gösterdiği ifade edilmiştir. Söz konusu hipotezlerin test edilmesi ile ilgili sonuçlar aşağıdaki tablolarda yorumlanmıştır.

2.6.6.2.3.1. Bağımsız Örneklem t Testi Analizlerine İlişkin Bulgular

Turizm öğrencilerine uygulanan anketten elde edilen verilerden faydalanılarak turizm öğrencilerinin cinsiyetine göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 21’de görüldüğü gibi, turizm öğrencilerinin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili faktörler ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.

Tablo 21: Turizm Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Kadın	391	4,55	0,599	0,085	0,932
	Erkek	533	4,55	0,692		
Destinasyon Yönetimi	Kadın	391	4,48	0,617	-0,072	0,942
	Erkek	533	4,48	0,695		
Bakanlık	Kadın	391	4,44	0,710	-0,846	0,398
	Erkek	533	4,48	0,765		
Turizm Eğitimi	Kadın	391	4,57	0,560	0,389	0,697
	Erkek	533	4,55	0,575		

Turizm öğrencilerinin mezun oldukları lise alanına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 22’de görüldüğü gibi turizm öğrencilerinin mezun oldukları lise alanı ile destinasyon yönetimi ve turizm eğitimi faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 22: Turizm Öğrencilerinin Mezun Oldukları Lise Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm	361	4,58	0,539	-1,352	0,177
	Diğer	563	4,53	0,718		
Destinasyon Yönetimi	Turizm	361	4,54	0,571	-2,373	0,018
	Diğer	563	4,44	0,713		
Bakanlık	Turizm	361	4,51	0,655	-1,725	0,085
	Diğer	563	4,43	0,791		
Turizm Eğitimi	Turizm	361	4,66	0,509	-4,047	0,000
	Diğer	563	4,50	0,687		

Turizm lisesi mezunu öğrencilerin destinasyon yönetimi faktörü (Ort=4,54) turizm lisesi mezunu olmayan öğrencilerden (Ort=4,44) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Turizm lisesi mezunu öğrencilerin destinasyon yönetimi ile ilgili ifadelerle daha çok katıldıkları görülmektedir.

Turizm lisesi mezunu öğrencilerin turizm eğitimi faktörü (Ort=4,66) turizm lisesi mezunu olmayan öğrencilerden (Ort=4,50) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Turizm lisesi mezunu öğrencilerin turizm eğitimi ile ilgili ifadelerle daha çok katıldıkları görülmektedir.

Turizm lisesi mezunu öğrencilerin daha fazla katılım göstermeleri, öğrencilerin turizm eğitimine erken dönemde başlamaları, daha fazla turizm eğitimi almaları ve sektörle erken yaşlarda tanışmaları ve daha iyi tanınmaları ile açıklanabilir.

Turizm öğrencilerinin staj yapıp yapmama durumuna göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 23'te görüldüğü gibi turizm öğrencilerinin staj durumu ile turizm eğitimi faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 23: Turizm Öğrencilerinin Staj Durumlarına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Evet	612	4,59	0,697	-1,910	0,560
	Hayır	312	4,58	0,630		
Destinasyon Yönetimi	Evet	612	4,51	0,650	-1,950	0,510
	Hayır	312	4,24	0,684		
Bakanlık	Evet	612	4,50	0,708	-1,894	0,059
	Hayır	312	4,39	0,799		
Turizm Eğitimi	Evet	612	4,60	0,609	-2,724	0,007
	Hayır	312	4,48	0,657		

Stajını tamamlayan turizm öğrencilerinin turizm eğitimi faktörü (Ort=4,60) stajını yapmayan öğrencilerden (Ort=4,48) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Stajını tamamlayan öğrencilerin turizm eğitimi ile ilgili ifadelerle daha çok katıldıkları görülmektedir.

Tüm faktörlerin genel ortalamalarına bakıldığında stajını tamamlayan öğrencilerin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili bütün faktörlere daha çok katıldıkları görülmektedir. Bu

durum stajını tamamlayan öğrencilerin sektörü görmeleri ve deneyimleri ile açıklanabilir.

2.6.6.2.3.2. Tek Yönlü Varyans Analizine (Anova) ve Tukey Çoklu Karşılaştırmalar Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Turizm öğrencilerinin eğitim durumuna göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 24’te görüldüğü gibi eğitim durumu ile bakanlık faktörü arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 24: Turizm Öğrencilerinin Eğitim Durumuna Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	p	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar
Meslek yapılanması ve Kariyer	Önlisans	107	4,43	0,794	1,761	0,153	
	Lisans	680	4,56	0,656			
	Yüksek Lisans	119	4,62	0,456			
	Doktora	18	4,52	0,720			
Destinasyon Yönetimi	Önlisans	107	4,39	0,791	1,313	0,269	
	Lisans	680	4,48	0,667			
	Yüksek Lisans	119	4,53	0,506			
	Doktora	18	4,63	0,575			
Bakanlık	Önlisans	107	4,36	0,820	2,972	0,031	Önlisans/Yüksek Lisans
	Lisans	680	4,45	0,758			
	Yüksek Lisans	119	4,63	0,556			
	Doktora	18	4,57	0,546			
Turizm Eğitimi	Önlisans	107	4,48	0,754	0,855	0,464	
	Lisans	680	4,57	0,634			
	Yüksek Lisans	119	4,57	0,474			
	Doktora	18	4,66	0,470			

Bakanlık faktöründeki farklılık yüksek lisans düzeyinde eğitim gören turizm öğrencileri ile önlisans düzeyinde eğitim gören turizm öğrencileri arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan yüksek lisans öğrencilerinin bakanlık faktörüne katılımı ($x=4,63$) önlisans öğrencilerinininkinden ($x=4,36$) daha yüksektir.

2.6.6.3. Turizm Profesyonellerine İlişkin Bulgular

2.6.6.3.1. Turizm Profesyonellerinin Demografik Özellikleri

Turizm profesyonellerine ilişkin demografik özellikler tablo 25'te yer almaktadır. Tablo 25 incelendiğinde, turizm profesyonellerinin %44,9'u kadın %55,31'i erkektir. Turizm profesyonellerinin cinsiyet dağılımının birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Turizm profesyonellerinin %34,4'ü 26-35 yaş arası, %33,6'sı 25 ve altı yaş, %19,8'ini 36-45 yaş arasındadır. 46 ve üzeri yaş ise %12,3'ünü oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan turizm profesyonellerinin büyük çoğunluğu genç ve orta yaş düzeyindedir.

Turizm profesyonellerinin mezuniyet durumları, %50,1'i lisans mezunu, %29,2'si lise mezunu, %16,1'i önlisans mezunu, %3,4'ü yüksek lisans mezunu ve %1,2'si ise doktora mezundur. Mezun oldukları lise alanına göre dağılımları, %92,9'unun lise eğitimini turizm alanında almadığı %7,1'inin ise turizm eğitimi veren bir liseden mezun oldukları görülmektedir. Mezun oldukları önlisans alanına göre turizm profesyonelleri, %66,7'si turizm eğitimi vermeyen bir liseden %33,3'ü ise turizm eğitimi veren bir liseden mezundur.

Mezun oldukları lisans alanına göre dağılımları, %91,9'unun lisans eğitimini turizm alanında almadığı %8,1'inin ise lisans eğitimini turizm alanında aldığı görülmektedir. Mezun oldukları yüksek lisans alanına göre, %27,8'inin yüksek lisansı turizm alanında %72,2'sinin ise turizm dışında başka bir alandır. Mezun oldukları doktora alanına göre dağılımları ise %100'ünün mezun olduğu doktora programı turizm alanı dışındadır.

Turizm sektöründe profesyonellerin mezun oldukları eğitim kurumlarına bakıldığında lise düzeyinde %92,9'unun, önlisans düzeyinde %66,7'sinin, lisans düzeyinde %91,9'unun, yüksek lisans düzeyinde %72,2'sinin, doktora düzeyinde ise tamamının turizm eğitimi vermeyen bir kurumdan veya alandan mezun olduğu ve bu durumun sektör açısından ciddi şekilde endişe verici olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Araştırmaya katılan turizm profesyonellerinin %58,9'unu herhangi bir yöneticilik görevi veya ünvanı olmayan profesyoneller, %41,1'ini ise sektörde yönetici olarak görev yapanlar oluşturmaktadır. Turizm profesyonellerinin %37,6'sı 5 ve altı, %24,8'i 6-10 yıl arası, %14,6'sı 11-15 yıl arası, %10,7'si 16-20 yıl arası, %9,4'ü 26 ve üzeri yıl ve %2,9'u ise 21-25 yıl arası sektör deneyimine sahiptir.

Turizm profesyonellerinin turizm eğitimi ile ilgili sahip oldukları diplomalarına bakıldığında %86,8'inin turizm diplomasına sahip olmadığı, %13,2'sinin turizm diploması olduğu görülmektedir. Bu durum turizm eğitimi almış diplomalıların büyük çoğunluğunun sektöre girmediklerini kanıtlar niteliktedir.

Tablo 25: Turizm Profesyonellerinin Demografik Özellikleri (n: 521)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	234	44,9
	Erkek	287	55,1
Yaş	25 ve altı	175	33,6
	26-35	179	34,4
	36-45	103	19,8
	46 ve üzeri	64	12,3
Mezuniyet durumu	Lise	152	29,2
	Önlisans	84	16,1
	Lisans	261	50,1
	Yüksek Lisans	18	3,4
	Doktora	6	1,2
Mezun olduğu lise alanı	Turizm	37	7,1
	Diğer	484	92,9
Mezun olduğu önlisans alanı	Turizm	28	33,3
	Diğer	56	66,7
Mezun olduğu lisans alanı	Turizm	23	8,1
	Diğer	262	91,9
Mezun olduğu yüksek lisans alanı	Turizm	5	27,8
	Diğer	13	72,2
Mezun olduğu doktora alanı	Turizm	-	-
	Diğer	6	100,0
Pozisyon	Çalışan	307	58,9
	Yönetici	214	41,1
Sektör deneyimi	5 ve altı	196	37,6
	6-10	129	24,8
	11-15	76	14,6
	16-20	56	10,7
	21-25	15	2,9
	26 ve üzeri	49	9,4
Unvan	Turizm diplomalı	69	13,2
	Turizm diplomasız	452	86,8

2.6.6.3.2. Turizm Profesyonellerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadelere turizm profesyonellerinin ne kadar gerekli gördüklerini ve katıldıklarını tespit etmeye yönelik olarak 5’li likert ölçeğine göre 1 ile 5 arasında bir değeri işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir. Turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadelere ilişkin aritmetik ortalama $\bar{x}$ ve standart sapma (s.s) değerleri Tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26’da görüldüğü üzere profesyonelleri meslek yapılanması ve kariyer faktörüne (3,96), destinasyon yönetimi faktörüne (4,22), bakanlık faktörüne (3,71) ve turizm eğitimi faktörüne (4,42) oranında katılım göstermiştir.

Turizm profesyonelleri turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler hakkındaki değerlendirmelerinin ortalamaları tek tek incelendiğinde özellikle “kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir” (2,89) ifadesine oldukça düşük katılım gösterdikleri görülmektedir. Ayrıca turizm profesyonellerinin “turizm bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalılar istihdam edilmelidir” (3,43), ve “kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” verilmelidir” (3,56) ifadelerine de diğer ifadelere göre oldukça düşük katılım gösterdiği görülmektedir. Bu durum araştırmaya katılan turizm profesyonellerinin %86,8’inin turizm diplomasına sahip olmaması ve çıkarlarına zarar vereceği endişesi ile açıklanabilir.

Diğer taraftan “turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir” (4,65), “turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır” (4,62), “turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır” (4,61), ve “turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır” ifadelerine yüksek katılım gösterdikleri görülmektedir.

Tablo 26: Turizm Profesyonellerinin Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Faktörler	İfadeler	$\bar{x}$	s.s.	Faktör Ort.
Meslek yapılanması ve kariyer	Tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.	4,48	0,961	3,96
	Turizm işleri bir yasal düzenleme ile “meslekler” statüsü kazanmalıdır.	4,61	0,770	
	Turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır.	4,18	1,168	
	Sadece meslek sicil kaydı olanların turizm sektöründe turizm işlerinde çalışmaları sağlanmalıdır.	3,77	1,192	
	Turizm işletmecileri (yönetici, yatırımcı yönetici) “meslek erbabı yöneticiler” olarak belgelendirilmelidir.	4,21	0,957	
	Sadece “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” olan yatırımcıların turizm işletmesi kurması sağlanmalıdır.	3,87	1,110	
	Kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara “Meslek Erbabı Yönetici Belgesi” verilmelidir.	3,56	1,345	
	Kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir.	2,89	1,450	
	Kanun turizm diplomalıların kariyer basamaklarını düzenlemelidir.	4,07	1,096	
Destinasyon yönetimi	Turizm diplomalıların kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, misafirhanelerde ve hastanelerin otel hizmetlerinde staj ve istihdamı sağlanmalıdır.	4,02	1,038	4,22
	Yerelde turizm sektör paydaşlarının ortak kararlar alabilmeleri için yerel “İl Turizm Konseyleri” kurulmalıdır.	4,20	0,907	
	Turizm sektör paydaşlarının ulusal düzeyde ortak kararlar alabilmeleri için “Türkiye Turizm Konseyi” kurulmalıdır.	4,19	0,909	
	Sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı “Türkiye Turizm Konseyi” ve “İl Turizm Konseyleri” üyeleri, kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.	4,18	0,890	
	Ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir.	4,22	0,896	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır.	4,27	0,906	
	Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde ulusal ve uluslararası yayın yapan bir turizm televizyonu kurulmalıdır.	4,12	0,963	
	Türkiye Turizm Konseyi, bölgelerin taşıma kapasitelerine göre turizm yatırımlarının sayısının sınırlandırılmasını sağlamalıdır.	4,19	0,995	
	Türkiye Turizm Konseyi, il turizm konseyleri aracılığıyla bölgelerin özelliklerine göre turizm yatırımlarının niteliklerini belirlemelidir.	4,25	0,918	
Bakanlık	Türkiye Turizm Konseyi il turizm konseyleri aracılığıyla turizm işletmelerinin denetimlerini yapmalıdır.	4,33	0,915	3,71
	Turizm okullarının açılması kararı verilirken Türkiye Turizm Konseyinin görüşü alınmalıdır.	4,25	0,965	
	Sektörün bağlı olduğu bakanlık “Kültür ve Turizm Bakanlığı” yerine “Turizm Bakanlığı” şeklinde olmalıdır.	3,90	1,221	
	Turizm Bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalıların istihdam edilmelidir.	3,43	1,309	
	Turizm müsteşarları il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır.	3,83	1,220	

Tablo. 26'nın Devamı

Faktörler	İfadeler	$\bar{x}$	s.s.	Faktör Ort.
Turizm Eğitimi	Turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır.	3,94	1,263	4,42
	Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmemesini sağlamalıdır.	4,29	0,940	
	Turizm eğitimi veren okulların müfredatları ortak bir bakış açısı ile düzenlenmelidir.	4,41	0,851	
	Turizm eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmalıdır.	4,46	0,796	
	Turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır.	4,62	0,809	
	Turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir.	4,65	0,773	
	Staj süreleri ve staj kabul şartları ortak bir düzenleme ile belirlenmelidir.	4,51	0,787	
	Turizm eğitimi veren kurumlar staj süresince staj yapan öğrencilerini ve staj eğitimlerini denetlemelidir.	4,34	0,860	
	Turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır.	4,60	0,735	
	Turizm eğitiminde bölümleşme sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.	4,46	0,841	
Genel Ortalama		4,16	0,993	

Turizm profesyonellerinin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili ifadeler hakkındaki değerlendirmelerinin ortalamaları incelendiğinde bazı ifadeler dışında kalan diğer ifadelere olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir.

2.6.6.2.3. Turizm Profesyonelleriyle İlgili Hipotezlerin Test Edilmesi ile Elde Edilen Bilgiler

Araştırmanın yöntem kısmında belirtilen turizm profesyonelleri ile ilgili hipotezlerin test edilmesi neticesinde elde edilen analizlerin sonuçları bu bölümde ele alınmıştır. Hipotezlerde, turizm profesyonellerinin turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili faktörlerin cinsiyetine, yaşına, mezun olduğu lise alanına, mezun olduğu önlisans alanına, mezun olduğu lisans alanına, mezun olduğu yüksek lisans alanına, mezun olduğu doktora alanına, sektördeki pozisyonuna, mezuniyet durumuna sektör deneyimine ve turizm diplomasına sahip olup olmamasına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği ifade

edilmiştir. Söz konusu hipotezlerin test edilmesi ile ilgili sonuçlar aşağıdaki tablolarda yorumlanmıştır.

2.6.6.2.3.1. Bağımsız Örneklem t Testi Analizlerine İlişkin Bulgular

Turizm profesyonellerine uygulanan anketten elde edilen verilerden faydalanılarak turizm profesyonellerinin cinsiyetine göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 27’de görüldüğü gibi turizm profesyonellerinin cinsiyetleri ile meslek yapılanması ve kariyer, bakanlık ve turizm eğitimi faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.

Tablo 27: Turizm Profesyonellerinin Cinsiyetine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Kadın	234	4,04	0,502	2,653	0,008
	Erkek	287	3,89	0,786		
Destinasyon Yönetimi	Kadın	234	4,28	0,606	1,788	0,074
	Erkek	287	4,17	0,847		
Bakanlık	Kadın	234	3,81	0,732	2,413	0,016
	Erkek	287	3,63	1,000		
Turizm Eğitimi	Kadın	234	4,52	0,448	2,937	0,003
	Erkek	287	4,35	0,825		

Kadın turizm profesyonellerinin meslek yapılanması ve kariyer (Ort=4,04), bakanlık (Ort=3,81) ve turizm eğitimi faktörü (Ort=4,52) erkek turizm profesyonellerinin meslek yapılanması ve kariyer (Ort=3,89), bakanlık (Ort=3,63) ve turizm eğitimi faktöründen (Ort=4,35) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Bu doğrultuda kadın turizm profesyonelleri meslek yapılanması ve kariyer, bakanlık ve turizm eğitimi ile ilgili düzenlemelere erkek turizm profesyonellerine göre daha çok katılmaktadır.

Turizm profesyonellerinin mezun oldukları lise alanına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız

örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 28’de turizm profesyonellerinin mezun oldukları lise alanı ile meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve bakanlık faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 28: Turizm Profesyonellerinin Mezun Oldukları Lise Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm	37	4,38	0,861	-3,998	0,000
	Diğer	484	3,93	0,651		
Destinasyon Yönetimi	Turizm	37	4,46	0,910	-2,055	0,040
	Diğer	484	4,20	0,734		
Bakanlık	Turizm	37	4,04	0,930	-2,315	0,021
	Diğer	484	3,69	0,889		
Turizm Eğitimi	Turizm	37	4,45	0,844	-0,276	0,783
	Diğer	484	4,42	0,674		

Turizm lisesi mezunu profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer (Ort=4,38) destinasyon yönetimi (Ort=4,46) ve bakanlık faktörü (Ort=4,04) turizm lisesi mezunu olmayan profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer (Ort=3,93) destinasyon yönetimi (Ort=4,20) ve bakanlık faktöründen (Ort=3,69) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır.

Turizm lisesi mezunu profesyonellerin turizm lisesi mezunu olmayan profesyonellere göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve bakanlık faktörü ile ilgili ifadeler daha çok katıldıkları görülmektedir. Turizmdeki diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili tüm faktörlerin ortalamalarına bakıldığında turizm lisesi mezunu profesyoneller ifadeler daha çok katılmaktadır.

Turizm profesyonellerinin mezun oldukları önlisans alanına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 29’da turizm profesyonellerinin mezun oldukları önlisans alanı ile meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 29: Turizm Profesyonellerinin Mezun Oldukları Önlisans Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm	28	4,58	0,235	-8,819	0,000
	Diğer	56	3,65	0,705		
Destinasyon Yönetimi	Turizm	28	4,48	0,585	-2,602	0,011
	Diğer	56	4,08	0,678		
Bakanlık	Turizm	28	4,22	0,480	-4,232	0,000
	Diğer	56	3,45	1,142		
Turizm Eğitimi	Turizm	28	4,80	0,173	-5,296	0,000
	Diğer	56	4,16	0,849		

Mezun olduğu önlisans alanı turizm olan profesyonellerin turizmde yapılması istenen diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılması ile ilgili faktörlere verdikleri cevapların ortalamaları mezun olduğu önlisans alanı turizm olmayan profesyonellerinden farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. Turizmdeki diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili faktörlerin ortalamalarına bakıldığında turizm önlisans mezunu profesyoneller ifadelerine daha çok katılmaktadır.

Turizm profesyonellerinin mezun oldukları lisans alanına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 30'da turizm profesyonellerinin mezun oldukları lisans alanı ile meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve turizm eğitimi faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 30: Turizm Profesyonellerinin Mezun Oldukları Lisans Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm	23	4,60	0,377	-8,799	0,000
	Diğer	262	3,94	0,699		
Destinasyon Yönetimi	Turizm	23	4,60	0,475	-2,730	0,007
	Diğer	262	4,23	0,810		
Bakanlık	Turizm	23	3,75	0,781	0,339	0,735
	Diğer	262	3,80	0,875		
Turizm Eğitimi	Turizm	23	4,71	0,305	-4,473	0,000
	Diğer	262	4,41	0,738		

Turizm lisans mezunu profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer (Ort=4,60) destinasyon yönetimi (Ort=4,60) ve turizm eğitimi faktörü (Ort=4,71) turizm lisans mezunu olmayan profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer (Ort=3,94) destinasyon yönetimi (Ort=4,23) ve turizm eğitimi faktöründen (Ort=4,41) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır.

Turizm lisans mezunu profesyonellerin turizm lisans mezunu olmayan profesyonellere göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve turizm eğitimi faktörü ile ilgili ifadeler daha çok katıldıkları görülmektedir. Turizmdeki diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili tüm faktörlerin ortalamalarına bakıldığında turizm lisans mezunu profesyoneller ifadeler daha çok katılmaktadır.

Turizm profesyonellerinin mezun oldukları yüksek lisans alanına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 31’de turizm profesyonellerinin mezun oldukları yüksek lisans alanı ile meslek yapılanması ve kariyer ve bakanlık faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 31: Turizm Profesyonellerinin Mezun Oldukları Yüksek Lisans Alanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm	5	4,73	0,213	-4,192	0,000
	Diğer	13	4,13	0,393		
Destinasyon Yönetimi	Turizm	5	4,55	0,539	-1,322	0,192
	Diğer	13	4,16	0,780		
Bakanlık	Turizm	5	4,06	0,710	4,768	0,000
	Diğer	13	3,75	0,278		
Turizm Eğitimi	Turizm	5	4,62	0,279	0,164	0,874
	Diğer	13	4,60	0,414		

Turizm yüksek lisans mezunu profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer (Ort=4,73) ve bakanlık faktörü (Ort=4,06) turizm yüksek lisans mezunu olmayan profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer (Ort=4,13) ve bakanlık faktöründen (Ort=3,75) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır.

Turizm yüksek lisans mezunu profesyoneller turizm yüksek lisans mezunu olmayan profesyonellere göre meslek yapılanması ve kariyer ve bakanlık faktörü ile ilgili ifadelerle daha çok katılmaktadır.

Turizm profesyonellerinin mezun oldukları lise, önlisans, lisans ve yüksek lisans alanlarına bakıldığında turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili tüm faktörlere turizm alanından mezun profesyonellerin daha çok katıldıkları görülmektedir. Bu durumda turizm eğitimi arttıkça katılımında doğru orantıda arttığı söylenebilir.

Turizm profesyonellerinin turizm diplomasına sahip olup olmamalarına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Tablo 32’de turizm profesyonellerinin turizm diplomasına sahip olup olmamalarına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve turizm eğitimi faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 32: Turizm Profesyonellerinin Turizm Diploması Olup Olmamasına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	t	p
Meslek yapılanması ve Kariyer	Turizm diplomalı	69	4,49	0,681	-7,249	0,000
	Turizm diplomasız	452	3,88	0,640		
Destinasyon Yönetimi	Turizm diplomalı	69	4,47	0,769	-3,079	0,002
	Turizm diplomasız	452	4,18	0,740		
Bakanlık	Turizm diplomalı	69	3,85	0,837	-1,367	0,172
	Turizm diplomasız	452	3,69	0,903		
Turizm Eğitimi	Turizm diplomalı	69	4,65	0,661	-2,932	0,004
	Turizm diplomasız	452	4,39	0,685		

Turizm diplomasına sahip profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer (Ort=4,49) destinasyon yönetimi (Ort=4,47) ve turizm eğitimi faktörü (Ort=4,65) turizm diploması olmayan profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer (Ort=3,88) destinasyon yönetimi (Ort=4,18) ve turizm eğitimi faktöründen (Ort=4,39) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır.

Turizm diplomasına sahip profesyonellerin turizm diploması olmayan profesyonellere göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve turizm eğitimi faktörü ile ilgili ifadeler daha çok katıldıkları görülmektedir. Turizmdeki diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili tüm faktörlerin ortalamalarına bakıldığında turizm diplomasına sahip profesyoneller ifadeler daha çok katılmaktadır.

2.6.6.3.3.2. Tek Yönlü Varyans Analizine (Anova) ve Tukey Çoklu Karşılaştırmalar Testi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Turizm profesyonellerinin yaşına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 33’de görüldüğü gibi yaş değişkeni açısından destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Destinasyon yönetimi faktöründeki farklılık 46 ve üzeri yaş ile 25 ve altı, 26-35 yaş ve 36-45 yaş grupları arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 25 ve

altı (x=4,33), 26-35 yaş (x=4,19) ve 36-45 yaş (x=4,34) aralığındaki profesyonellerin destinasyon yönetimi faktörüne katılımı 46 yaş ve üzeri (x=3,79) profesyonellerden daha yüksektir.

Bakanlık faktöründeki farklılık 36-45 yaş grubu ile 25 ve altı yaş ve 26-35 yaş grubu arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 36-45 yaş (x=3,95) aralığındaki profesyonellerin bakanlık faktörüne katılımı 25 ve altı yaş (x=3,64) ve 26-35 yaş (x=3,66) grubu profesyonellerinden daha yüksektir.

Tablo 33: Turizm Profesyonellerinin Yaşına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	p	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar
Meslek yapılanması ve Kariyer	25 ve altı	175	4,06	0,697	2,201	0,087	
	26-35	179	3,95	0,756			
	36-45	103	3,89	0,382			
	46 ve üzeri	64	3,85	0,737			
Destinasyon Yönetimi	25 ve altı	175	4,33	0,722	9,611	0,000	25 ve altı/46 ve üzeri, 26-35/46 ve üzeri, 36-45/46 ve üzeri
	26-35	179	4,19	0,758			
	36-45	103	4,34	0,483			
	46 ve üzeri	64	3,79	0,977			
Bakanlık	25 ve altı	175	3,64	0,949	3,089	0,027	25 ve altı/36-45, 26-35/36-45
	26-35	179	3,66	0,893			
	36-45	103	3,95	0,778			
	46 ve üzeri	64	3,69	0,883			
Turizm Eğitimi	25 ve altı	175	4,40	0,685	4,867	0,002	25 ve altı/36-45, 26-35/36-45, 46 ve üzeri /36-45
	26-35	179	4,40	0,766			
	36-45	103	4,63	0,319			
	46 ve üzeri	64	4,25	0,816			

Turizm eğitimi faktöründeki farklılık 36-45 yaş grubu ile 25 ve altı, 26-35 yaş ve 46 ve üzeri yaş grupları arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 36-45 yaş (x=4,63) aralığındaki profesyonellerin turizm eğitimi faktörüne katılımı 25 ve altı (x=4,40), 26-35 yaş (x=4,40) ve 46 ve üzeri yaş (x=4,25) aralığındaki profesyonellerinden daha yüksektir.

Turizm profesyonellerinin mezuniyet durumuna göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans

analizi yapılmıştır. Tablo 34’te görüldüğü gibi mezuniyet durumu ile meslek yapılanması ve kariyer ve bakanlık faktörlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Meslek yapılanması ve kariyer faktöründeki farklılık yüksek lisans mezunu profesyoneller ile lise, önlisans, lisans ve doktora mezunları arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan yüksek lisans mezunu profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer faktörüne katılımı ($x=4,32$) lise mezunu ($x=3,79$), önlisans mezunu ($x=3,95$), lisans mezunu ($x=3,99$) ve doktora mezunu ($x=3,50$) profesyonellerin katılımından daha yüksektir.

Tablo 34: Turizm Profesyonellerinin Mezuniyet Durumuna Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	p	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar
Meslek yapılanması ve Kariyer	Lise	152	3,79	0,570	6,502	0,000	Lise/Yüksek Lisans, Önlisans/Yüksek Lisans, Lisans/Yüksek Lisans, Doktora/Yüksek Lisans
	Önlisans	84	3,95	0,718			
	Lisans	261	3,99	0,733			
	Yüksek Lisans	18	4,32	0,320			
	Doktora	6	3,50	0,309			
Destinasyon Yönetimi	Lise	152	4,06	0,723	2,130	0,076	
	Önlisans	84	4,19	0,650			
	Lisans	261	4,29	0,788			
	Yüksek Lisans	18	4,26	0,771			
	Doktora	6	4,00	0,000			
Bakanlık	Lise	152	3,57	0,840	3,432	0,009	Lise/Doktora
	Önlisans	84	3,64	1,043			
	Lisans	261	3,74	0,899			
	Yüksek Lisans	18	3,93	0,659			
	Doktora	6	4,66	0,000			
Turizm Eğitimi	Lise	152	4,38	0,621	1,355	0,249	
	Önlisans	84	4,38	0,745			
	Lisans	261	4,42	0,749			
	Yüksek Lisans	18	4,63	0,275			
	Doktora	6	4,40	0,309			

Bakanlık faktöründeki farklılık ise doktora mezunu profesyoneller ile lise, mezunları arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan doktora mezunu profesyonellerin bakanlık faktörüne katılımı ($x=4,66$) lise mezunu ($x=3,57$) profesyonellerin katılımından daha yüksektir.

Turizm profesyonellerinin sektördeki ünvanına göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 35’te görüldüğü gibi sektördeki ünvanı ile bakanlık faktöründe anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 35: Turizm Profesyonellerinin Sektördeki Ünvanına Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	p	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar
Meslek yapılanması ve Kariyer	Çalışan	307	4,01	0,703	2,000	0,136	
	Yönetici	214	3,93	0,635			
Destinasyon Yönetimi	Çalışan	307	4,25	0,781	1,286	0,277	
	Yönetici	214	4,15	0,691			
Bakanlık	Çalışan	307	3,56	0,907	14,829	0,000	Çalışan/Yönetici,
	Yönetici	214	3,78	0,805			
Turizm Eğitimi	Çalışan	307	4,43	0,727	0,951	0,387	
	Yönetici	214	4,39	0,609			

Bakanlık faktöründeki farklılık sektörde yönetici ünvanına sahip olmayan profesyoneller ile sektörde yönetici olarak görev yapan profesyoneller arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan yönetici profesyonellerin bakanlık faktörüne katılımı ($x=3,78$) sektörde yönetici ünvanına sahip olmayan profesyonellerin ($x=3,56$) katılımından daha yüksektir.

Turizm profesyonellerinin sektör deneyimine göre meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 36’da sektör deneyimi değişkeni açısından meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Meslek yapılanması ve kariyer faktöründeki farklılık 5 ve altı yıl sektör deneyimine sahip olanlar ile 11-15 yıl arası ve 16-20 yıl arası sektör deneyimine sahip profesyoneller arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 5 ve altı yıl sektör deneyimine sahip olanların meslek yapılanması ve kariyer faktörüne katılımı ($x=4,13$),

11-15 yıl arası ($x=3,77$) ve 16-20 yıl arası ($x=3,82$) sektör deneyimine sahip profesyonellerden daha yüksektir.

Tablo 36: Turizm Profesyonellerinin Sektör Deneyimine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	p	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar
Meslek yapılanması ve Kariyer	5 ve altı	196	4,13	0,616	4,790	0,000	5 ve altı/11-15, 5 ve altı/16-20
	6-10	129	3,92	0,737			
	11-15	76	3,77	0,781			
	16-20	56	3,82	0,399			
	21-25	15	4,02	0,295			
	26 ve üzeri	49	3,83	0,770			
Destinasyon Yönetimi	5 ve altı	196	4,38	0,646	7,519	0,000	5 ve altı/11-15, 5 ve altı/26 ve üzeri, 6-10/26 ve üzeri, 16-20/26 ve üzeri
	6-10	129	4,20	0,699			
	11-15	76	4,07	0,976			
	16-20	56	4,36	0,419			
	21-25	15	4,10	0,365			
	26 ve üzeri	49	3,73	0,973			
Bakanlık	5 ve altı	196	3,68	0,884	1,868	0,098	
	6-10	129	3,67	0,875			
	11-15	76	3,77	1,005			
	16-20	56	3,97	0,768			
	21-25	15	3,26	0,457			
	26 ve üzeri	49	3,74	0,998			
Turizm Eğitimi	5 ve altı	196	4,49	0,594	3,557	0,004	5 ve altı/26 ve üzeri, 16-20/26 ve üzeri
	6-10	129	4,35	0,701			
	11-15	76	4,36	0,883			
	16-20	56	4,64	0,327			
	21-25	15	4,61	0,341			
	26 ve üzeri	49	4,16	0,903			

Destinasyon yönetimi faktöründeki farklılık 5 ve altı yıl sektör deneyimine sahip olanlar ile 11-15 yıl arası sektör deneyimine sahip olanlar ve 26 ve üzeri yıl deneyime sahip olanlar ile 5 ve altı yıl, 6-10 yıl arası ve 16-20 yıl arası sektör deneyimine sahip olanlar arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 5 ve altı yıl sektör deneyimine sahip olanların destinasyon yönetimi faktörüne katılımı ($x=4,38$) 11-15 yıl arası ($x=4,07$) sektör deneyimine sahip olanlardan daha yüksektir. 26 ve üzeri yıl deneyime sahip olanların katılımı ise ($x=3,73$) 5 ve altı yıl arası ($x=4,38$), 6-10 yıl

arası ($x=4,20$) ve 16-20 yıl arası ($x=4,36$) sektör deneyimine sahip profesyonellerden daha düşüktür.

Turizm eğitimi faktöründeki farklılık 26 ve üzeri yıl deneyime sahip olanlar ile 5 ve altı yıl ve 6-10 yıl arası sektör deneyimine sahip olanlar arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan 26 ve üzeri yıl deneyime sahip olanların katılımı ($x=4,16$) 5 ve altı yıl arası ($x=4,49$) ve 16-20 yıl arası ($x=4,64$) sektör deneyimine sahip profesyonellerden daha düşüktür.

2.6.6.4. Turizm Akademisyenleri, Öğrencileri ve Profesyonelleriyle İlgili Ana Hipotezin Test Edilmesine İlişkin Bulgular

Turizm akademisyenleri, öğrencileri ve profesyonellerin meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörleri ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir farklılaşma meydana getirip getirmediğini belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 37’de görüldüğü üzere turizm akademisyeni, öğrencisi ve profesyoneli olma durumu açısından meslek yapılanması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi faktörlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 37: Turizm Akademisyenleri, Öğrencileri ve Profesyonellerine Göre Turizmde Diplomalı Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılmasında Yapılması Gerekenlerle İlgili Faktörlerde Meydana Gelen Farklar

		n	$\bar{x}$	s.s.	F	P	Tukey Çoklu Karşılaştırmalar	Faktör Ort.
Meslek yapılanması	Akademisyen	325	4,26	0,638	134,114	0,000	Akademisyen/Öğrenci, Akademisyen/ Profesyonel, Öğrenci/ Profesyonel	4,26
	Öğrenci	924	4,55	0,654				
	Profesyonel	521	3,96	0,677				
Destinasyon Yönetimi	Akademisyen	325	4,38	0,539	25,620	0,000	Akademisyen/Öğrenci, Akademisyen/ Profesyonel, Öğrenci/ Profesyonel	4,36
	Öğrenci	924	4,48	0,663				
	Profesyonel	521	4,22	0,750				
Bakanlık	Akademisyen	325	4,29	0,746	150,739	0,000	Akademisyen/Öğrenci, Akademisyen/ Profesyonel, Öğrenci/ Profesyonel	4,15
	Öğrenci	924	4,46	0,741				
	Profesyonel	521	3,71	0,895				
Turizm Eğitimi	Akademisyen	325	4,44	0,505	9,497	0,000	Akademisyen/Öğrenci, Akademisyen/ Profesyonel, Öğrenci/ Profesyonel	4,47
	Öğrenci	924	4,56	0,628				
	Profesyonel	521	4,42	0,687				

Farklılık tüm faktörlerde ve tüm gruplar arasında meydana gelmiştir. Araştırmaya katılan turizm öğrencileri turizmde diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılmasında yapılması gerekenlerle ilgili tüm faktörlere katılımı turizm akademisyenleri ve turizm profesyonellerinden daha yüksektir.

Diğer taraftan turizm profesyonellerinin tüm faktörlere katılımı turizm öğrencileri ve turizm akademisyenlerine göre daha düşüktür. Bu durum sektörde profesyonellerin büyük çoğunluğunun turizm diplomasına sahip olmamasından dolayı taşıdığı endişe ile açıklanabilir.

2.6.6.5. Araştırmanın İstatistik Hipotezlerinin Kabul ve Red Durumları

Araştırmaya ilişkin başlangıçta ortaya konulan hipotezlerle ilgili olarak karşılaşılan sonuçlar toplu olarak tablo 38’de görülmektedir.

Tablo 38: Araştırmanın İstatistik Hipotezlerinin Kabul ve Red Durumları

Hipotezler	Kabul Durumu
H ₀ : Turizm sektör paydaşlarının turizmde diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri turizm akademisyenleri, turizm öğrencileri ve turizm profesyonellerine göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₁ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.	Kabul
H ₀₂ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri yaşına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₃ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezuniyet durumuna göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₄ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu lise alanına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₅ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu lisans alanına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₆ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu yüksek lisans alanına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₇ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu doktora alanına göre farklılık göstermemektedir.	Kabul
H ₀₈ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri çalıştığı kuruma göre farklılık göstermemektedir.	Kabul
H ₀₉ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri akademik ünvanına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₁₀ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri akademik deneyimine göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₁₁ : Turizm akademisyenlerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri sektör deneyimine göre farklılık göstermemektedir.	Red

Tablo 38'in Devamı

Hipotezler	Kabul Durumu
H ₀₁₂ : Turizm öğrencilerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.	Kabul
H ₀₁₃ : Turizm öğrencilerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu lise alanına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₁₄ : Turizm öğrencilerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri staj yapıp yapmama durumuna göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₁₅ : Turizm öğrencilerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri eğitim durumuna göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₁₆ : Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₁₇ : Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri yaşına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₁₈ : Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezuniyet durumuna göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₁₉ : Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu lise alanına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₂₀ : Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu önlisans alanına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₂₁ : Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu lisans alanına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₂₂ : Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri mezun olduğu yüksek lisans alanına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₂₃ : Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri turizm diploması olup olmasına göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₂₄ : Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri sektör deneyimine göre farklılık göstermemektedir.	Red
H ₀₂₅ : Turizm profesyonellerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlere katılım düzeyleri sektördeki ünvanına göre farklılık göstermemektedir.	Red

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Literatürden elde edilen verilere bakıldığında turizm sektörü genel olarak turizm sisteminin içinde faaliyet gösteren ve doğrudan ticari ilişkilerin bütününe dâhil olan paydaşlardan ve bunların ilişkilerinden oluşmaktadır. Literatürde turizm sistemi ile ilgili farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir (Mill ve Morrison, 1992; Gunn, 1994; Leiper, 2004; Mason, 2008; Mai ve Bosch, 2010). Turizm sistemi içinde faaliyet gösteren paydaşların ise bir alt sistem olarak kanuni düzenlemelerle işleyen bir sistemleri olduğu anlaşılmaktadır. Turizm sektörünün sisteminin sağlıklı bir şekilde işleminin sektörde istihdam edilen işgücünün niteliği ile ilgili olduğu açıktır (Kelley, 1992; MacVicar ve Rodger, 1996; Lohman ve Jafari, 1996; Jafari ve Solà, 1996; Jenkins, 1997; Singh, 1997; Leslie ve Richardson, 2000; Mattila ve Enz, 2002; Gee, 2002; Hawkins, 2002; Mayoka ve King, 2002; Conlin ve Baum, 2003; Baum, 2007; Baum ve Szivas, 2007; Solnet, 2007; Singh, Hu ve Roehl, 2007; Haven-Tang ve Jones, 2008; Ross ve Pryce, 2010; Erbaş vd. 2013; Temizkan vd. 2014; Erbaş vd. 2014; Erbaş vd. 2015; Baum, 2015; Temizkan, 2015; Erbaş vd. 2016).

Devletler sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünü yetiştirmek amacı ile ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimini gerçekleştirecek çok sayıda eğitim kurumları kurmuştur. Türkiye cumhuriyeti devleti 1980’li yıllardan itibaren sektörün hızla büyümesi ile ortaya çıkan nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak için aynı yöntemle turizm diploması veren turizm eğitim kurumlarını kurmuştur. Ancak insan kaynağının yetiştirilmesi, eğitim kurumlarının inşa edilmesi, eğitimcilerin yetiştirilmesi gibi faktörler zaman aldığından turizm eğitiminin büyüme hızı sektörün büyüme hızına yetişememiştir. 2010 yılından sonra turizm eğitim kurumlarının sayıları, kapasiteleri, öğrenci sayıları ve mezun sayıları dikkate alındığında nitelikli işgücü ihtiyacının artık bu eğitim kurumları ile karşılanabileceği görülmektedir. Dolayısı ile sektörün geçmişte yaşadığı nitelikli işgücü ihtiyacı açığını kapatmak için açılan kısa süreli kurslar ve sertifikasyon faaliyetleri gibi eğitimlere ihtiyaç kalmamıştır. Ancak diplomalı nitelikli işgücünün tamamına yakın önemli bir bölümünün sektöre girmediği ve sektörü terk ettiği yapılan bilimsel çalışmalarda ortaya konulmuştur. Bu durumun nedeni olarak, turizm meslekleri ile ilgili diplomaya

dayalı yasal düzenlemelerin olmaması, turizm işlerinin kısa süreli kurslardan belge alanlar veya hiç turizm eğitimi görmemiş olanlar tarafından karşılanması gösterilebilir. Bu kapsamda diplomalı nitelikli işgücünün sektöre kazandırılmasıyla devlet tarafından turizm eğitime yapılan yatırımlar amacına ulaşmış ve Türkiye turizm sektörünün rekabet gücü artmış olacaktır.

Diplomalı nitelikli işgücünün sektöre kazandırılması için yapılması gerekenler Türkiyede turizm akademisyenleri, turizm profesyonelleri ve turizm öğrencilerinin katılımının olduğu çok çeşitli toplantılarda ortaya konulmaktadır. 2015 yılında İçişleri Bakanlığı Personel Dairesi Başkanlığı ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turizm Fakültesi işbirliği ile desteklenen ve TİYADER (Uluslararası Turizm Eğitimcileri ve Profesyonelleri Derneği) tarafından düzenlenen “2023 Stratejik Hedefleri için Stratejik Sektör Turizmde Ortak Akıl Projesi” kapsamında Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde farklı tarihlerde “Turizm Akademisyenleri Çalıştayı”, “Turizm Öğrenci ve Mezunları Çalıştayı” ve “Turizm Profesyonelleri Çalıştayı” adı altında üç çalıştay gerçekleştirilmiştir. Bu çalıştaylardan elde edilen verilere göre Türkiye’de diplomalı nitelikli işgücünün sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlerin meslek yapılması ve kariyer, destinasyon yönetimi, bakanlık ve turizm eğitimi olarak dört faktör altında toplandığı görülmektedir. Nitel yöntemle bu araştırmadan elde edilen veriler neticesinde (Syf, 60-65) ;

- Turizm diplomalılarının istihdamını sağlamaya yönelik bir meslek kanunu çıkartılması gerektiği,
- Belgelendirmelerin yapılması, sicil kayıtlarının oluşturulması ve bir mesleki örgütlenmenin oluşturulması gerektiği,
- Sektör paydaşlarının yerel ve ulusal düzeylerde bir araya geldikleri ve ortak karar aldıkları konseylerin oluşturulması gerektiği,
- Turizm eğitim kurumlarında eğitimci olarak, turizm kamu kurumlarında (Kültür ve turizm bakanlığı, il kültür turizm müdürlükleri vs.) turizm diplomalıların memur ve bürokrat olarak istihdam edilmesi gerektiği,
- Turizm eğitim kurumlarının müfredatlarında birlikteliğin sağlanması gerektiği,

- Turizm eğitim kurumlarının müfredatlarının sektörün ihtiyaçlarına göre tekrar dizayn edilmesi gerektiği,
- Turizm eğitim kurumlarında turizm diplomalıların dekan, bölüm başkanlığı, müdür gibi idari görevlere getirilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Araştırmanın nicel yöntemle elde edilen verilerine bakıldığında;

Turizm akademisyenlerinin çoğu turizm alanında diplomaya sahiptir. Dolayısı ile akademisyenlerin niteliğinin yeterli olduğu söylenebilir. Akademisyenlerin çoğu sektör deneyimine sahip olmasına rağmen beş yıldan daha fazla deneyime sahip olanların oranının düşük olduğu görülmektedir (Tablo 6). Akademisyenlerin diplomalı nitelikli işgücünün sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlerle ilgili ifadelerle katılım düzeylerinin yüksek olduğu ve bu konuda mutabakata vardıkları söylemek mümkündür (Tablo 7). Lise, lisans, yüksek lisans ve doktora alanında turizm diplomasına sahip akademisyenlerin turizm diplomasına sahip olmayan akademisyenlere göre diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırmak için yapılması gerekenleri daha fazla destekledikleri görülmektedir (Tablo 9, 10, 11, 12). Ayrıca genç akademisyenler ve araştırma görevlisi, öğretim görevlisi kadrolarındaki akademisyenler diplomalıları sektöre kazandırmak için yapılması gerekenleri daha fazla desteklemektedir (Tablo 13, 15).

Turizm öğrencilerinin yarısından fazlası turizm lisesi mezunu değildir (Tablo 19). Turizm lisesi mezunu olan, stajını yaparak sektörle tanışmış olan öğrencilerin turizm lisesi mezunu olmayan ve stajını henüz tamamlamamış olan öğrencilere göre diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırmak için yapılması gerekenleri destekleme düzeyleri daha yüksektir (Tablo 22, 23). Öğrencilerin diplomalı nitelikli işgücünün sektöre kazandırılması için yapılması gerekenlerle ilgili ifadelerle oldukça yüksek katılım gösterdikleri görülmektedir (Tablo 20). Bu durum öğrencilerin, turizm sektöründe diplomalı nitelikli işgücünün sektöre kazandırılması için yapılması gerekenleri bir an önce gerçekleşmesini istedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Turizm profesyonellerinin ise önemli bir bölümünün hiç turizm eğitimi almadığı (Tablo 25) kanun çıktıktan sonra sadece turizm diplomalıların sektöre girmesini destekleme düzeylerinin oldukça düşük olduğu (Tablo 26) ve sektörde çalışan turizm diplomalı profesyonellerin turizm diplomasına sahip olmayanlara göre

diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırmak için yapılması gerekenleri daha fazla destekledikleri görülmektedir (Tablo 32).

Sonuç olarak turizm akademisyenlerinin ve turizm öğrencilerinin diplomalı nitelikli işgücünü sektöre kazandırmak için yapılması gerekenlere turizm profesyonellerine göre katılım düzeyleri daha fazla olmasına rağmen genel olarak hem turizm akademisyenleri ve öğrencileri hem de turizm profesyonelleri turizm diplomalıların sektörde istihdam edilmesini 4'e yakın düzeyde güçlü bir şekilde desteklediği görülmektedir.

Artık Türkiye'de turizm sektörü, turizm işlerinin kısa süreli kurslardan belge alanlar veya hiç turizm eğitimi görmemiş olanlar tarafından karşılanamayacak kadar ciddi bir sektör haline gelmiştir. Günümüzde her düzeyde diplomalı eğitim veren turizm eğitim kurumlarının sayıları, kapasiteleri, öğrenci sayıları ve mezun sayıları diplomalı nitelikli işgücü ihtiyacını karşılayacak yeterli sayıya ulaşmıştır. Bu yüzden kısa süreli kurslar ve sertifikasyon faaliyetleri gibi eğitimlere ihtiyaç kalmamıştır. Dolayısı ile turizm sisteminin turizm mesleklerine ve diplomalarına dayalı olarak örgütlenmeden turizm alanında yaşanan sorunları önlemek ve bu alanda ilerleme kaydetmek mümkün görülmemektedir.

Bu kapsamda diplomalı nitelikli personelin turizm sektörüne kazandırılması için geliştirilen çözüm önerileri şu şekildedir;

- Başta turizm akademisyenleri olmak üzere, çalışanlar, mezunlar, öğrenciler, iş adamları ve Turizm Bakanlığı gibi turizm paydaşlarının, işletmelerin çektikleri sıkıntıların başında yer alan taşıma kapasitelerine göre işletme sayılarının sınırlandırılmasını, diplomalı nitelikli insan kaynağı sıkıntılarının giderilmesini, sektörün yapısal sorunlarının çözülmesini sağlayacak, turizm sisteminin önemli bir parçası olarak köprü görevi görecektir Ulusal ve yerel turizm konseyi yönetimini bünyesinde barındıracak ve tüm turizm sektörünü kucaklayacak olan bir turizm meslek yasasının tasarlanması ve bunun ülkenin önüne bir çözüm olacak şekilde konulması gerekmektedir.
- Turizm mesleklerinin turizm diplomalarına dayalı olduğu etkin bir turizm planlaması için, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde Turizm Bakanlığı'nın, işletmelerin, profesyonellerin ve akademisyenlerin Ar-Ge olarak aktif şekilde

temsil edildiği Türkiye turizm konsey sistemi modeli mutlaka harekete geçirilmelidir.

- Turizm işletmeleri kuracak yatırımcılarda turizm diplomasına sahip olma şartının aranması, turizm işletme yöneticiliği belgelerinin verilmesi, bu belge olmadan turizm işletmesi kurulamaması ve turizm mesleklerini icra edenlerin belgelendirilmesi ve meslek sicil kayıtlarının oluşturulması gerekmektedir.
- Mevcut çalışanların belgelendirilmesi ve müktesep haklarının güvence altına alınması ve çıkarılması öngörülen yasadan sonra turizm diplomasına sahip olmayanların turizm mesleklerine kabul edilmemesi sağlanmalıdır.
- Turizm eğitimi, orta öğretim düzeyinde turizm liseleri ve üniversite düzeyinde turizm fakülte-yüksekokullarında ve sosyal bilimler enstitülerinde yapılmaktadır. Öğrenimi tamamlananlara turizm lise, önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora diplomaları verilmektedir. Eğitim kurumları, turizmin öğretilmesinde, araştırma-geliştirme konusunda ve turizm insan kaynağının yetiştirilmesinde turizm sektörünün temel ögesidir. Gerek Turizm Bakanlığının gerekse de turizm işletmelerinin insan kaynağı tamamıyla turizm eğitim kurumlarından karşılanmalıdır. Turizm eğitim kurumlarının niteliklerinin korunması son derece önemlidir. Bu amaçla turizm fakültelerinde dekanlar, yüksekokullarda müdürler turizm öğretim üyelerinden, turizm liselerinde müdürler turizm öğretmenlerinden atanmalıdır. Bu amaçla eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin ve öğretim üyelerinin diğer alanlarda olduğu gibi kesinlikle turizm alanında akademik ünvanlı ve turizm diplomalı olmaları kayıt altına alınmalıdır.
- Turizm bakanlığı, turizm planlamasının yapılmasından, turizm politikalarının oluşturulmasından ve turizm işletmelerinin denetiminden sorumludur. Turizm Bakanlığının kendisinden beklenen işlevleri gereği gibi yerine getirebilmesi için, diğer bakanlıkların kendi mesleklerine ve diplomalarına dayanması gerçeği doğrultusunda; beş turizm mesleğine (konaklama, rekreasyon, seyahat, turist rehberliği ve yiyecek-içecek) ve bu mesleklerin kanıtı olan beş tür turizm diploması temeline göre örgütlenmesi gerekmektedir. KPSS'ye göre personel alınırken, diğer alanlarda olduğu gibi diploma koşulunun mutlaka aranması gerekmektedir. Turizm Bakanlığının insan kaynağını turizm diplomalı yöneticiler ve çalışanlar oluşturmalıdır.

- Turizm işletmeleri, konaklama, rekreasyon, seyahat ve yiyecek-içecek olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır. İşletmelerin insan kaynağı ihtiyaçları konaklama, rekreasyon, seyahat, turist rehberliği ve yiyecek-içecek olmak üzere beş turizm mesleğince mevcut turizm profesyonellerinin intibak sürecinden sonra sadece turizm diplomalılarından sağlanmalıdır. Turizm işletmelerinde bütün yöneticiler profesyonel yönetici belgeleri ve diğer tüm çalışanların meslek sicil kayıtları oluşturulmalı ve bundan sonra çalışma ruhsatları ile çalışmalıdır.
- Turizmin gerek bilimsel gerekse de uygulama alanında gelişiminin sağlanması açısından meslek statüsünde olması son derece önemli ve gereklidir.
- Turizm sektörünün, turizm sisteminin önemli bir parçası olarak yerel, bölgesel ve ulusal konseylerin yönetimlerinin; turizm sorunları ve planlaması ile ilgili sistematik ortak akıl oluşturabilmesi bütün turizm paydaşlarını dengeli olarak temsil edecek ve turizm sistemini (sektörünü) şekillendirecek şekilde sağlıklı bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.
- Turizm sektörü ülkeye en çok döviz getiren sektör olması ve diğer sektörleri geliştirmesi nedeniyle Türkiye açısından stratejik sektör; turizm meslekleri, stratejik meslek; turizm diplomaları, stratejik diplomalar ve Turizm Bakanlığı da stratejik bakanlık, yani Türkiye'nin birinci sınıf Ticaret Bakanlığı niteliğindedir. Bu nedenlerle, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kültür kısmının ayrılması gerekmektedir. Eğitim ve kültür birbiriyle yakından alakalı olduğundan milli eğitim bakanlığı ile birleştirilmesi veya ayrı bir bakanlık halinde yeniden düzenlenerek, Turizm Bakanlığı işlevsel hale getirilmelidir.
- Günümüz turizm tüketicisinin sürekli olarak yükselen profili nedeniyle taleplerinin karşılanmasının ancak turizm bilgisine ve felsefesine sahip, yasalı olan, turizm diplomalıları ile mümkün olacağı aşikârdır. En alt kademedeki çalışanlar dahi bu diplomalara sahip olmalıdır. Temel eğitimin 12 yıl olduğu ülkemizde, turizm alanında çalışmak isteyenlerin, en az turizm lisesinde okuyarak kendilerini geliştirmeleri ve sektöre katkı yapmaları sağlanmalıdır.
- Turizm alanında araştırma ve analizler yapılabilmesi, kısa orta ve uzun vadeli sürdürülebilir turizm planları ve politikaları geliştirilebilmesi, imaj dâhil ülkeyi tanıtıcı çalışmalar yapılması vb. ülke gerçeklerine uygun kararlar alınabilmesi

açısından turizm akademisyenlerinin turizm bakanlığında ve turizm konseylerinde yer alması gerekmektedir.

- Turizm eğitiminin sektörle işbirliğinin artırılması ve turizm eğitiminin sektöre uygun şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Bu araştırma sonucunda geliştirilen çözüm önerileri doğrultusunda;

- Türkiye'deki turizm sektöründe ve turizmle ilgili kamu kurumlarında işgücünün nitelikle ilgili sorununa kesin çözüm bulunmuş olacaktır.
- Hizmet niteliğindeki artış, turistik ürünle ve ülke ile ilgili imajları olumlu yönde geliştirecektir. Böylece turist sayısındaki artışın gelirlerde de görülmesi sağlanmış olacaktır.
- Turizm eğitimi veren kurumlara yapılan yatırımlar etkili verimli bir şekilde değerlendirilmiş olacaktır.
- Diplomalıların sadece sektörde değil turizm bakanlığının merkez ve taşra teşkilatında memur, uzman ve il kültür turizm müdürü gibi görevlerde istihdam edilmesi sağlanarak sektör ile kamunun uyumlu çalışmasının önü açılmış olacaktır.
- Yasaya dayalı meslek örgütleri ortaya çıkmış olacaktır. Böylece turizm sektöründeki nitelikli işgücü ulusal çapta temsil kabiliyetine kavuşmuş olacaktır. Ücretler ve çalışma şartları bu örgütlerin kararlarına göre belirleneceği için iyileşecek ve nitelikli işgücünün sektörden ayrılmasının önüne geçilmiş olacaktır.
- Meslek örgütleri üyelerinin sicil kaydını tutacaktır. Turizm sektöründe çalışanlar kayıt altına alındığında işverenler de güvence altına alınmış olacaktır. Mesleğin veya işverenin itibarını zedeleyecek davranışlarda bulunanlar çeşitli yaptırımlarla karşılaşabilecektir. İşletmenin, mesleğin ve ülkenin imajı korunmuş olacaktır.
- Turizm sektörünün sorunlarını çözmeye yönelik araştırmalar için uygun bir dayanak noktası elde edilmiş ve sektörün paydaşlarının nitelikli işgücünün istihdamını sağlamaya yönelik düşünceleri alındığından ortak akılla en ideal sistem inşaa edilmiş olacaktır.

Bu araştırma, turizm sektöründe diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılması için turizm akademisyenlerinin, öğrencilerinin ve profesyonellerinin

bu konudaki düşüncelerini anlamaya yöneliktir. Turizm akademisyenlerinin, öğrencilerinin ve turizm profesyonellerinin turizm diplomalıların sektörde istihdam edilmesini güçlü bir şekilde desteklediği görülmektedir.

Arzu edilen diplomalı nitelikli personelin sektöre kazandırılması için bundan sonra konu ile ilgili yapılacak çalışmalar konunun güncel tutulması, farkındalık oluşturulması ve sürecin gerçekleşebilmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Aguinis, H. ve Glavas, A. (2012). "What We Know and Don't Know About Corporate Social Responsibility: A Review and Research Agenda" , *Journal of Management*, C: 38, No: 4, ss. 932-968.
- Ağaoğlu, O. K. (1992 a). Turizm Eğitiminin Batı Avrupa Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Konumu ve Türkiye Uygulamasında Yaşanılan Tıkanıklıklar, *Turizm Eğitimi Konferans- Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara.
- Ağaoğlu, O. K. (1992 b). "İşgücünü Verimli Kullanma Tekniklerinin Turizm Sektörüne Uygulanması", Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları: 457, Ankara.
- Airey, D. (2004). "From Here to Uncertainty" , *Proceedings of the Conference of the Association for Tourism in Higher Education*, Missenden Abbey, 1-3 Aralık, Buckinghamshire, UK.
- Airey, D. (2008). "Tourism Education: life begins at 40" , *Teoros*, C: 27, No: 1, ss. 27-32.
- Airey, D. (2011). Growth and Development, *An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.
- Airey, D. ve Johnson, S. (1999). "The Content of Tourism Degree Courses in The UK" , *Tourism Management*, C: 20, ss. 229-235.
- Akçay, Ş. (2002). Aktif Eğitim Metotları ile Eğitimcinin Eğitimi, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Aksü, S. (1997). "Dünyadaki Gelişmelerin Türk Turizmi Üzerindeki Muhtemel Etkileri" , *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 8, Eylül-Aralık, ss. 21-24.
- Aktaş, A. (1992). Turizmde Okul-Sektör İşbirliği ve Sorunlar, *Turizm Eğitimi Konferans- Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara.
- Aktob. (2015). Turizm verileri. <http://www.aktob.org.tr/pdf/aktob.turizm.verileri.pdf> 10 Temmuz 2015.
- Anuar, A. N. A., Ahmad, H., Jusoh, H. ve Hussain, Y. M. (2012). "The Roles of Tourism System Towards Development of Tourist Friendly Destination Concept" , *Asian Social Science*, C: 8, No: 6, ss. 146-155.
- Atakan, Ü. (1997). Turizm Arzında ve Yatırımlarında Gelişim, 2. *Bilkent Turizm Forum*, 5-6 Aralık, Ankara.
- Avcıkurt, C. ve Karaman, S. (2002). Lisans Eğitimi Veren Turizm Okullarının Ders Programlarının Karşılaştırması, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.

Avcıkurt, C., Köroğlu, A. ve Sarıoğlu, M. (2009). “Türk Turizminin Dünya Turizmindeki Yeri”, (Ed. Çavuş, Ş., Ege, Z. ve Çolakoğlu, E. O.), *Türk Turizm Tarihi-Yapısal ve Sektörel Gelişim*, Detay Yayıncılık, Ankara.

Aydın, Ç. (2016). Akademik Turizm Bülteni, Temmuz (17/7) <http://anatoliajournal.com/atb/2016/07/02/temmuz-2016-177/>. 01 Kasım 2016

Aydos, H. (1992). Türkiye’de Turizm Sektörüne İşgücü Yetiştirilmesi, Buna Yönelik Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Turizm Eğitimi Konferans- Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara.

Ayikoru, M., Tribe, J, ve Airey, D., (2009). “Reading Tourism Education Neoliberalism Unveiled” , *Annals of Tourism Research*, C: 36, No: 2, ss. 191-221.

Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2002). Önlisan ve Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarının Buldukları Yerlerin Analizi ve Turizm Eğitimi İçin Öneri Bir Model, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.

Ayres, H. (2006). “Education and Opportunity as Influences on Career Development: Findings from a Preliminary Study in Eastern Australian Tourism” , *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, C: 5, No: 1, ss. 16-27.

Baum, T. (2002). “Skills and Training for The Hospitality Sector: A Review of Issues” , *Journal of Vocational Education and Training*, C: 54, No: 3, ss. 343-364.

Baum, T. (2007). “Human Resources in Tourism: Still Waiting for Change” , *Tourism Management*, C: 28, ss. 1383-1399.

Baum, T. (2015). “Human Resources in Tourism: Still Waiting for Change? A 2015 Reprise” , *Tourism Management*, C: 50, ss. 204-212.

Baum, T. ve Szivas, E. (2007). “HRD in Tourism: A Role for Government?” , *Tourism Management*, ss. 1-12.

Bayraktaroğlu, E. (2016). Akademik Turizm Bülteni, Eylül (17/9) <http://anatoliajournal.com/atb/2016/08/22/eylul-2016-179/>. 01 Kasım 2016.

Bédard, F. (2002). “A Case Study in Developing Human Resources in Tourism: the Canadian and Province of Quebec Experience” , *Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm*, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.

Birdir, K. (2002). Turizm ve Otel İşletmeciliği Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin Turizm Endüstrisinde Çalışmayı Tercih Etmemelerinin Temel Nedenleri: Bir Nominal Grup Tekniği Araştırması, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.

Blanton, D. (1981). “Tourism Training in Developing Countries: The Social and Cultural Dimension” , *Annals of Tourism Research*, C: 8, No: 1, ss. 116-133.

Bonetti, E., Petrillo, S. C. ve Simoni, M. (2006). Tourism System Dynamics: A Multi-level Destination Approach, *Tourism Local Systems and Networking* (Ed. Lazzeretti, L. ve Petrillo, S. C.), First Edition, Elsevier.

Boylu, Y. ve Arslan, E. (2013). Türkiye'deki Turizm Eğitiminde Son Rakamsal Gelişmeler. *14. Ulusal Turizm Kongresi*. 05-08 Aralık, Bildiri Kitabı İçinde (539-556). Kayseri.

Brackenbury, M. (2002). “Competencies in Travel and Tourism: Meeting the Challenges of Change in the Global Market Place” , *Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm*, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.

Busby, G. (2003). “Rethinking of Education and Training for Tourism” , Conference Reviews, *Tourism Management*, C: 24,ss. 495-498.

Capone, F. (2006). Systemic Approaches for the Analysis of Tourism Destination: Towards the Tourist Local System, *Tourism Local Systems and Networking* (Ed. Lazzeretti, L. ve Petrillo, S. C.), First Edition, Elsevier.

Career View. (2006). *Tourism*, (Çevrimiçi) http://www.victoria.ac.nz/st_services/careers/pdf/career-view/career-view-tourismweb.pdf. 10 Haziran 2015.

Carlsen, J. (1999). “A Systems Approach to Island Tourism Destination Management” , *Systems Research and Behavioral Science*, C: 16, ss. 321-327.

Cengiz, H. (2014). “Gönüllü Sade Yaşam Davranışının Ölüm Tüketimi Davranışına Yönelik Tutumlar Üzerine Etkisi: Türk ve Amerikan Kültürleri Arasında Bir Karşılaştırma”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.

Cervera-Taulet, A. ve Ruiz-Molina, M. E. (2008). “Tourism Education: A Strategic Analysis Model” , *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, C: 7, No: 2, ss. 59-70.

Chang, T. ve Hsu, J. (2010). “Development Framework for Tourism and Hospitality in Higher Vocational Education in Taiwan” , *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, C: 9, No: 1, ss. 101-109.

Conlin, V. M. ve Baum, T. (2003). Comprehensive Human Resource Planning: An Essential Key to Sustainable Tourism in Small Island Settings, *Classic Reviews in Tourism* (Ed. Cooper, C.), Channel View Publications.

Cooper, C., Shepherd, B. ve Westlake, J. (1996). *Educating the Educators in Tourism: A Manual of Tourism and Hospitality Education*, 1st Edition, Published by The World Tourism Organization.

Cooper, C. (2002). “Standard Creation in Tourism Education and Training-GTAT” , *Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm*, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.

- Coşkun, N. (2010). “Türkiye’de Turizm Politikaları ve Turizm Sektörü Üzerindeki Etkileri” , Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi.
- Creswell, W. J. (2014). *Research Design*, (Çeviri Ed. Demir, B. Ş.), Eğiten Kitap, Ankara.
- Çapar, B. (2002). Turizm Sektörü-Turizm Eğitimi Kurumları İşbirliği, Staj Sorunları Ve Çözüm Önerileri, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Çetin, Ş. (2002). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Mezunlarının İstihdam Sorunları, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Çiftçi, G., Çakır, A. ve Çakır, G. (2012). Türkiye ve İsviçre’deki Turizm Eğitiminin Karşılaştırmalı Analizi, *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*, 17-19 Ekim, Ankara.
- Davis, D. F., Golicic, S. L. ve Boerstler, C. N. (2011). “Benefits and Challenges of Conducting Multiple Methods Research in Marketing” , *Journal of the Academy of Marketing Science*, C: 39, No: 3, ss. 467–479.
- Demirkol, Ş. ve Çetin, G. (2014). *Turizm Politikaları ve Alternatif Yönetim Yaklaşımları*, Değişim Yayınları, Ankara.
- Dinçer, Z. M. ve Çetin, G. (2015). “Kalkınma Planlarında Turizm” , *Değişik Perspektifleriyle Turizm Politikası ve Planlaması*, (Ed. Küçükaltan, D., Çeken, H ve Mercan, Ş), Detay Yayıncılık, Ankara.
- Doğan, Z. H. (1992). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokullarının Sorunları (Aydın Örneği), *Turizm Eğitimi Konferans- Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara.
- Durgunay, D. (1997). Türkiye’de İç Turizm, 2. *Bilkent Turizm Forum*, 5-6 Aralık, Ankara.
- Enz, A. C. ve Siguaw, A. J. (2000). Best Practices in Service Quality, *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, C: 41, No: 5, ss. 20-29.
- Erbaş, A., Cankül, D. ve Temizkan, R. (2013). Turizm Personeli Meslek Yasası Girişimi: Tiyader Örneği. 14. *Ulusal Turizm Kongresi*. 05-08 Aralık, Bildiri Kitabı İçinde (1150-1162). Kayseri
- Erbaş, A., Temizkan, R ve Cankül, D. (2014). Türkiye’de Örgün Turizm Eğitiminin Önündeki Engellerle Mücadelede Tiyader ve Turizm Meslekleri ve Turizm Konseyi Meslek Yasası Taslağı. 15. *Ulusal Turizm Kongresi*. 13-16 Kasım, Bildiri Kitabı İçinde (1301-1315). Ankara.
- Erbaş, A., Temizkan, R. ve Cankül, D. (2015). "Turizmde Nitelikli Personelin Sektöre Kazandırılması: Tiyader Modeli” I. *Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators*, 28-30 May. Cilt: 3, ss. 615-622.
- Erbaş, A., Temizkan, R. ve Cankül, D. (2016). National Tourism Planning Based On University Degrees And Tourism Professions: Tiyader Model, *6th International*

Interdisciplinary Business-Economics Advancement Conference (Conference Proceedings), ISSN: 2372-5885, May 9-13, Miami, Florida, USA.

Ernawati, B. D. (2003). "Stakeholders' Views on Higher Tourism Education" , *Annals of Tourism Research*, C: 30, No: 1, ss. 255-258.

Fidgeon, R. P. (2010). "Tourism Education and Curriculum Design: A Time For Consolidation and Review?" , *Tourism Management*, C: 31, No: 6, ss. 699-723.

Freyer, W., Hammer, M. ve Piermeier, A. (2011). "Germany" ,*An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.

Gallego, F. J. (2002). "Official Inauguration" , *Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm*, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.

Gartner, C. W. (1996). *Tourism Development (Principles, Processes and Policies)*, John Wiley & Sons, New York.

Gee, Y.C. (1997 b). *International Tourism: A Global Perspective*, Published by World, 1st Edition, Madrid.

Gee, Y. C. (1997 a). "In Search of Professionalism for the 21st Century: The Need for Standards in Tourism Education in a Changing Marketplace" , *Human Capital in the Tourism Industry of the 21st Century*, 21–23 Ocak 1996, Madrid, Spain, First Edition, Published by The World Tourism Organization.

Gee, Y. C. (2002). "Tourism Employment Issues: the PATA Viewpoint" , *Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm*, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.

Gharamaleki, R. E. M (2011). " *Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Eğitimi Veren Kurumları Değerlendirmeleri İran –Türkiye Karşılaştırması*", Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.

Goeldner, R.C., Ritchie, B. R. J. ve McIntosh, W. R. (2000). *Tourism (Principles, Practices, Philosophies)*, Eighth Edition, John Wiley & Sons, New York.

Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi: Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Gökdeniz, A., Çeken, H. ve Erdem, B. (2002). Okul-Sektör İşbirliği Çerçevesinde Stajdan Beklentiler, Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Uygulama, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.

Gunn, A. C. (1994). *Tourism Planning (Basics, Concepts, Cases)*, Third Edition, Taylor& Francis, Washington.

Gunn, A. C. (2000). Curriculum Design, *Encyclopedia of Tourism* (Ed. Jafari, J.), Routledge, London and New York.

Gündüzalp, M. (1992). "Kalkınmada Turizm ve Eğitimi", *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara

- Güneş, İ. (1997). Türk Turizminde Eğitim Politikası ve Planlaması, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 8, Eylül-Aralık, ss. 15–20.
- Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA). (2009). *Güney Ege Bölgesi Turizm Strateji Belgesi*, http://geka.gov.tr/Dosyalar/o_19v5fauvq1mal848phr62d16pl8.pdf 10 Haziran 2015.
- Gürdal, M. (2002). Türkiyede Mesleki Turizm Eğitiminin Yapısal Analizi, Okullaşma, Eğitimin Kalitesi, Staj, İstihdam Sorunları ve Çözüm Önerileri, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Hacıoğlu, N. (1985). Is Tourism Education Enough, *Milliyet Gazetesi*, 6 May, ss. 8.
- Hacıoğlu, N. (1992). “Yükseköğretimde Mesleki Turizm Eğitimi Geliştirme Perspektifleri”, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara
- Hacıoğlu, N., Kaşlı, M., Şahin, S. ve Tetik, N. (2008). *Türkiye’de Turizm Eğitimi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Hall, M. C. (2008). *Tourism Planning (Policies, Processes and Relationship)*, Second Edition, Pearson, England.
- Hartline, D. M. ve Ferrell, C. O. (1996). “The Management of Customer-Contact Service Employees: An Empirical Investigation” , *Journal of Marketing*, C: 60, No: 4,ss. 52–70.
- Haven-Tang, C. ve Jones, E. (2008). “Labour Market and Skills Needs of the Tourism and Related Sectors in Wales” , *International Journal of Tourism Research*, C: 10, ss. 353-363.
- Hawkins, E. D. (2002). “Emerging Information Technologies: Implications for Tourism and Human Resources” , *Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm*, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.
- Hayes, K. D. ve Ninemier, D. J. (2009). *Human Resources Management in the Hospitality Industry*, John Wiley & Sons, New Jersey.
- Holden, A. (2005). *Tourism Studies and The Social Sciences*, Routledge Publication, New York.
- Holloway, C.J. (1994). *The Business of Tourism*, Fourth Edition, Pitman Publishing, London.
- Holloway, C. J. ve Humphreys, C. (2012). *The Business of Tourism*, Ninth Edition, Pearson.
- Hudson, S. (2011). “North America” , *An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.
- Ilgaz, S. ve Çakar, M. (2002). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Problemleri: Başkent Üniversitesi İİBF Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.

- Inskeep, E. (1991). *Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach*, John Wiley & Sons.
- Inui, Y., Wheeler, D. ve Lankford, S. (2006). "Rethinking Tourism Education: What Should Schools Teach?" , *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, C: 5, No: 2, ss. 25-35.
- İçöz, O. (1991). "Turizm Sektörünün Gelişmesinde İnsan Unsurunun Önemi" , *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C: 2, No: 6, ss. 15-18.
- İçöz, O., Var, T. ve İlhan, İ. (2009). *Turizm Planlaması ve Politikası (Turizmde Bölgesel Planlama)*, İkinci Basım, Turhan Yayınları, Ankara.
- İlkiz, O. ve Hitay, O. (1992). Türkiye’de Turizm Eğitimindeki Sorunlar, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara
- İnce, T. M. (2002). Türkiyede Turizm Eğitimi, *Turizm Bakanlığı 2. Turizm Şurası Bildirileri*, 2. Cilt, ss. 175-180, 12-14 Nisan, Ankara.
- Jafari, J. ve Sola, F. E. (1996). "Human Resources Development and Quality Tourism: A Multi-Conference Report" , *Annals of Tourism Research*, C: 23, No: 1, ss. 228-231.
- Jenkins, L. C. (1997). Tourism Educational Systems, Institutions and Curricula: Standardisations and Certification, *Human Capital in the Tourism Industry of the 21st Century*, 21–23 Ocak 1996, Madrid, Spain, First Edition, Published by The World Tourism Organization.
- Kalaycı, Ş. (2010). *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, (Ed. Kalaycı, Ş), Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı (2014), *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.
- Karakütük, K. ve Tural, N. (1992). Genel Eğitim Politikaları ve Turizm Eğitiminin Yeri, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara
- Kelley, W. S. (1992). "Developing Customer Orientation Among Service Employees" , *Journal of Academy of Marketing Science*, C: 20, No: 1, ss. 27-36.
- Kızılırmak, İ. (2000). "Yükseköğretim Kurumlarının Turizm ve Otelcilik Programlarının Turizm Sektörünün Beklentileri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" , *Milli Eğitim Dergisi*, C: 147, ss. 54-60.
- Kızıloğlu, T. ve Macit, M. (2002). Turizm Yöneticilerinde Kendini Geliştirme, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- King, B. ve Craig-Smith, S. (2011). "Australasia" , *An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.
- Knowles, T., Diamantis, D. ve El-Mourhabi, J. (2004). *The Globalization of Hospitality*, İkinci Baskı, Thomson.

- Kocaoğlu, B. (1992). Turizm Eğitiminde Kalite Kavramının Öğretimi, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 09-11 Aralık, Ankara.
- Koçel, Taner. (2011). *İşletme Yöneticiliği*, 13. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Korkmaz, H., Gürol, N. ve Avcıkurt, C. (2012). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektöre Yönelik Görüşleri ve Kariyer Beklentileri Arasındaki İlişki, *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*, 17-19 Ekim, Ankara.
- Kozak, M. (1992). Mesleki Turizm Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Ders Programlarının Hazırlanması, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara
- Kozak, N., Kozak, M. ve Kozak, M. (2008). *Genel Turizm (İlkeler, Kavramlar)*, 7. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kozak, M. (2014). *Bilimsel Araştırma (Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri)*, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kusluvan, S. ve Kusluvan, Z. (2000). “Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working in The Tourism Industry in Turkey” , *Tourism Management C*: 21, ss. 251-269.
- Küçükaltan, G. Y. (2002). Türkiyede İç Turizme Katılmada Yaygın Turizm Eğitiminin Rolü: Fransa İle Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2015). Türkiye Turizm Stratejisi 2023, <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf> 10 Haziran 2015.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2015). Turizm istatistikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,72942/turizm-gelir-gider-ve-ortalama-harcama.html> 10 Haziran 2015.
- Lazzeretti, L. ve Petrillo, S. C. (2006). *Tourism Local Systems and Networking*, First Edition, Elsevier.
- Leal, S. (2004). “Is Tourism Education In Brazil Sustainable” , *Proceedings of the Conference of the Association for Tourism in Higher Education*, Missenden Abbey, 1-3 Aralık, Buckinghamshire, UK.
- Leal, S. ve Padilha, A. M. (2011). “Brazil and Latin America” ,*An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.
- Lee-Ross, D. ve Pryce, J. (2010). *Human Resources and Tourism (Skills, Culture and Industry)*, Channel View Publications, UK.
- Leiper, N. (2000 a). Education, Multidisciplinary, *Encyclopedia of Tourism* (Ed. Jafari, J.), Routledge, London and New York.

- Leiper, N. (2000 b). An Emerging Discipline, *Annals of Tourism Research*, C: 27, No: 3, ss. 805-809.
- Leiper, N. (2004). *Tourism Management*, 3rd Edition, Pearson.
- Leslie, D, and Richardson, A. (2000). "Tourism and Cooperative Education in UK Undergraduate Courses: are the Benefits Being Realized?" , *Tourism Management*, C: 21, ss. 489-498.
- Lewis, A. (2011). "The Caribbean" ,*An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New york.
- Lickorish, J. L. ve Jenkins, L. C. (1997). *An Introduction to Tourism*, Butterworth Heinemann, USA.
- Lipman, G. (1997). "Human Capital in the Tourism Industry" , *Human Capital in the Tourism Industry of the 21st Century*, 21–23 Ocak 1996, Madrid, Spain, First Edition, Published by The World Tourism Organization.
- Lohmann, M. ve Jafari, J. (1996). "Tourism Education and Training" , *Annals of Tourism Research*, C: 23, No: 2, ss. 490-492.
- Lundberg, E. D. (1990). *The Tourist Business*, Sixth Edition, Van Nostrand Reinhold, New York.
- MacVigar, A. ve Rodger, J. (1996). "Computerized Yield Management Systems: A Comparative Analysis of the Human Resource Management Implications" , *International Journal of Hospitality Management*, C: 15, No: 4, ss. 325-332.
- Mai, V. T. ve Bosch, O. J. H. (2010). "Systems Thinking Approach As A Unique Tool for Sustainable Tourism Development: A Case Study in the Cat Ba Biosphre Reserve of Vietnam" , *Proceedings of the 54th Annual Meeting of the International Society of Systems Sciences*, 18–23 Haziran, Waterloo, Canada.
- Majure, R. (1992). Otelcilik ve turizm Sektöründe Yabancı Dil Öğretimi, *Turizm Eğitimi Konferans- Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara.
- Mason, P. (2008). *Tourism Impact, Planning and Management*, Second Edition, Butterworth Heinemann, USA.
- Mattila, S. A. ve Enz, A. C. (2002). "The Role of Emotions in Service Encounters" , *Journal of Service Research*, C: 4, No: 4, ss. 268-277.
- Maulet, G. (2006). A Framework to Identify a Localised Tourism System, *Tourism Local Systems and Networking* (Ed. Lazzeretti, L. ve Petrillo, S. C.), First Edition, Elsevier.
- Mayaka, M. (2011). "East Africa" , *An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New york.
- Mayaka, M. ve King, B. (2002). "A Quality Assessment of Education and Training for Kenya's Tour-Operating Sector" , *Current Issues in Tourism*, C: 5, No: 2, ss. 112-133.

- Mayaka, M. and Akama, J. S. (2007). "Systems Approach to Tourism Training and Education: The Kenyan Case Study" , *Tourism Management*, C: 28, ss. 298–306.
- Mayring, P. (2010). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*, (Çev. Gümüş, A ve Durgun, S.M), Baki Kitabevi.
- Merriam, B. S. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. (Revised and Expanded from Case Study Research in Education), Jossey-Bass Publishers, San Francisco.
- Mısırlı, İ. (2002 a). "Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme Sistemi (Sertifikasyon)" , *Anatolia Turizm Araştırma Dergisi*, C:13, No:1, ss. 39-55.
- Mısırlı, İ. (2002 b). Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme Sistemi (Sertifikasyon), *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Mihalič, T. (2011). "Slovenia" ,*An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.
- Mill, R. C. ve Morrison, M. A. (1992). *The Tourism System*, Second Edition, Prentice Hall, New Jersey.
- Munar, M. A. (2007). "Is The Bologna Process Globalizing Tourism Education?" , *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, C: 6, No: 2, ss. 68-82.
- Neuman, L. W. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri (Nitel ve Nicel Yaklaşımlar)*, 1 cilt, (Çev. Özge, S), Yayın Odası, Ankara.
- Nickerson, P. N. (1996). *Foundations of Tourism*, Prentice Hall, New Jersey.
- Odabaşı, Ş. (2002). Turizm Bakanlığının Uluslar Arası Eğitim Faaliyetleri, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Onwuegbuzie, J. A. ve Nancy L. L. (2004). "Enhancing the Interpretation of Significant Findings: The Role of Mixed Methods Research" , *The Qualitative Report*, C: 9, No: 4, ss. 770-792.
- Özdoğan, N. O. ve Çavuş, Ş. (2009). "Türkiye'de Turizm Eğitiminin Yapısı ve Gelişimi", (Ed. Çavuş, Ş., Ege, Z. ve Çolakoğlu, E. O.), *Türk Turizm Tarihi Yapısal ve Sektörel Gelişim*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Page, J. S. (2003). *Tourism Management*, Butterworth Heinemann.
- Page, J. S. (2009). *Tourism Management*, (Managing for Change), Third Edition, Elsevier.
- Pavesic, D. V. ve Breymer, R. A. (1990). "Job satisfaction; What is Happening to the Young Managers" , *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, C: 31, No: 1, ss. 90-96.

- Petrova, P. ve Mason, P. (2004). "How Valuable are Tourism Degrees? The Views of the Tourism Industry" , *Proceedings of the Conference of the Association for Tourism in Higher Education*, Missenden Abbey, 1-3 Aralık, Buckinghamshire, UK.
- Pırnar, İ. (1992). Türkiye’de Turizm Bilincini Geliştirme, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara.
- Pizam, A. ve Shani, A. (2011). "The Nature of the Hospitality Industry: Present and Future Managers’ Perspective" , (Çeviren: Türksoy, A.), *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C: 22, No: 1, ss. 76-86.
- Prideaux, B. (2001). "Links Between Transport and Tourism-Past, Present and Future" , *Tourism in the Twenty-First Century*, (Ed. Faulkner, B., Moscardo, G. ve Laws, E). Continuum, London and New York.
- Richards, G. (1998). "A European Network For Tourism Education" , *Tourism Management*, C: 19, No: 1, ss. 1-4.
- Richardson, S. (2009). "Undergraduates’ Perceptions of Tourism and Hospitality As A Career Choice" , *International Journal of Hospitality Management*, C: 28, ss. 382-388.
- Ritchie, B. R. J. (2000). Education, *Encyclopedia of Tourism* (Ed. Jafari, J.), Routledge, London and New York.
- Saayman, M. (2011). "South Africa" , *An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.
- Serra, D. M. F. (2006). Integrated Quality Management as Part of the Strategic Management, *Tourism Local Systems and Networking* (Ed. Lazzeretti, L. ve Petrillo, S. C.), First Edition, Elsevier.
- Sharpley, R. (2009). *Tourism Development and The Environment: Beyond Sustainability*, Earthscan Publication, London.
- Sharpley, R.ve Telfer, J.D. (2002). *Tourism and Development Concepts and Issues*, Channel View Publications.
- Singh, S. (1997). "Developing Human Resource for The Tourism Industry With Reference to India" , *Tourism Management*, C: 18, No: 5,ss. 299-306.
- Singh, T.V. ve Singh, S. (2000). Education Method, *Encyclopedia of Tourism* (Ed. Jafari, J.), Routledge, London and New York.
- Singh, N., Hu, C. ve Roehl, S. W. (2007). "Text Mining A Decade of Progress in Hospitality Human Resource Management Research: Identifying Emerging Thematic Development" , *Hospitality Management*, C: 26,ss. 131-147.
- Singh, S. ve Singh, V. T. (2011). "India" , *An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.

- Solà, F. E. (2002). "Tourism Employment: Toward a New Paradigm" , *Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm*, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.
- Solnet, D. (2007). "Employee-Customer Linkages: A Social Identification Perspective in A Hotel Industry Context" , *Journal of Hospitality and Tourism Management*, C: 14, No: 2, ss. 129-143.
- Soyak, M. (2013). "Uluslararası Turizmde Son Eğilimler ve Türkiye’de Turizm Politikalarının Evrimi" , *The Journal of Marmara Social Research*, Sayı: 4, ss. 1-18.
- Sürücü, F. (1997). Turizm Pazarlarında Gelişmeler ve Tanıtım Uygulamaları, 2. *Bilkent Turizm Forum*, 5-6Aralık, Ankara.
- Swarbrooke, J. ve Horner, S. (2001). *Business Travel and Tourism*, Butterworth Heinemann.
- Szivas, E. ve Riley, M. (1999). "Tourism Employment During Economic Transition" , *Annals of Tourism Research*, C: 26, No: 4, ss. 747-771.
- Szivas, E., Riley, M. ve Airey, D. (2003). "Labor Mobility into Tourism Attraction and Satisfaction" , *Annals of Tourism Research*, C: 30, No: 1, ss. 64-76.
- Telfer, J.D. ve Sharpley, R. (2008). *Tourism and Development in the Developing World*, Routledge Publication, New York.
- Temizkan, R. (2005). "Turist Rehberlerinin Türkiye İmajını Algulamaları" , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm ve Otel İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Hatay.
- Temizkan, R. (2010). "İşgören Seçim Sürecinde İş Başvuru Formlarında Ayrımcılık: Konaklama İşletmelerinde Bir Uygulama" , Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Temizkan, R. (2015). *Turizm İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi*, (Ed. Pelit, E.), Grafiker Yayınları, Ankara.
- Temizkan, R. ve Cankül, D. (2015). *2023 Stratejik Hedefleri İçin Stratejik Sektör Turizmde Ortak Akıl* (Ed. Temizkan, R ve Cankül, D). Esogü Basımevi, Eskişehir.
- Temizkan, R. Erbaş, A., ve Cankül, D. (2014). "Turizm Personeli Meslek Yasası Mümkün mü?" , *Journal of Recreation and Tourism Research*, Cilt: 1, No: 4, ss. 22-30.
- Tesone, V. D. (2004). "Development of A Sustainable Tourism Hospitality Human Resources Management Module: A Template For Teaching Sustainability Across The Curriculum" , *International Journal of Hospitality Management*, C: 23, No: 3, ss. 207-237.
- Timur, A. (1992). Türkiye'de Turizm Eğitiminin Yapısı, Uygulanan Politikalar ve Sonuçları, *Turizm Eğitimi Konferans- Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara.

- Tribe, J. (2011). "Overview of Research" ,*An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.
- Tribe, J. (2011). "Curriculum, Development and Conflict: A Case Study of Moldova" , *An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.
- Tosun, C. (1999). "Towards a Typology of Community Participation in the Tourism Development Process" , *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, C: 10, No: 2, ss. 113-134.
- Tosun, C. ve Jenkins, L. C. (1998). "Tourism Planning in Third-World Countries" , *Progress in Tourism and Hospitality Research*, C: 5, ss. 101-114.
- Tosun, C., Fletcher, C. ve Fyall, A. (2006). "21 Turkey: EU Membership Implications for Sustainable Tourism" , *Tourism in The New Europe: The Challenges and Opportunities Of EU Enlargement*, ss. 270-287.
- Tuna, M. (2002). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Alanında Eğitim Veren M.Y.O.'nın Sorunlarına İlişkin Bir Araştırma, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Tuna, M. ve Bengi, A. (2013) *Türkiye Turizminin Hukuksal Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu*, 17-18 Nisan, Ankara.
- Turizm Bakanlığı (1992), 1. *Turizm Şurası Kararları*, 20-21-22 Ekim, Ankara.
- Turizm Bakanlığı (2002), 2. *Turizm Şurası Kararları*, 12-14 Nisan, Ankara.
- Turizm Gazetesi. (2015). <http://turizm gazetesi.com/news.aspx?id=76392> 10 Haziran 2015.
- Turizmi Teşvik Kanunu. (1982). 16/3/1982 Tarih ve 17635 Sayılı Resmi Gazete. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2634.pdf> 10 Haziran 2015.
- Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği (TUYED) (2013). <http://www.tuyed.org.tr/turizmde-istihdam-838-bin-kisi-oldu/>, 10 Eylül 2015.
- Türkiye İhracatçılar Meclisi. (2015). <http://www.tim.org.tr/tr/tim-gundem-ihracat-2015te-144-milyar-dolari-buldu.html> 10 Haziran 2015.
- Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği (2014). Türkiye Turizmi İle İlgili Seçilmiş Veriler.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve Spss İle Veri Analizi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Urry, J. (2009). *Turist Bakışı*, (Çeviren. Tataroğlu, E. ve Yıldız, İ.), Bilgesu Yayıncılık, Ankara.
- Üngüren, E. ve Ehtiyar, R. (2009). "Türk ve Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin

Belirlenmesi: Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma”, *Journal of Yasar University*, C: 4, No: 14, ss. 2093-2127.

Ünlüöenen, K. ve Boylu, Y. (2005). “Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 3, No: 12, ss. 11-32.

Ünlüöenen, K. ve Boylu, Y. (2009). Türkiye’deki Örgün Turizm Eğitime İlişkin Rakamsal Gelişmelerin Değerlendirilmesi, *10. Ulusal Turizm Kongresi*, 31-24 Ekim, Mersin.

Veijola, S. (2010). “ Introduction: Tourism as Work” , *Tourism Studies*, C: 9, No: 2, ss. 83-87.

Venema, M. (2011). “The Netherlands” ,*An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.

Wahab, S., Hammam, A. ve Jafari, J. (1998). “Tourism Education and Training” , *Annals of Tourism Research*, C: 25, No: 2, ss. 527-528.

Wall, G. ve Mathieson, A. (2006). *Tourism Change, Impact and Opportunities*, Pearson.

Weaver, D. ve Lawton, L. (2006). *Tourism Management*, Third Edition, John Wiley & Sons, Australia.

Weaver, D. ve Lawton, L. (2010). *Tourism Management*, Fourth Edition, John Wiley & Sons, Australia.

Winberg, M. (2002). “Official Inauguration” , *Human Resources in Tourism: Towards A New Paradigm*, 26–27 Ocak, Madrid, Spain.

World Travel & Tourism Council. (2015). <https://www.wttc.org//media/files/reports/economic%20impact%20research/regional%202015/world2015.pdf> 10 Eylül 2015.

World Tourism Organization. (2013). *Tourism Highlights 2013 Edition*.<http://www.e-unwto.org/content/180322/fulltext> 10 Haziran 2015.

World Tourism Organization. (2013).<http://www2.unwto.org> 10 Haziran 2015.

World Tourism Organization. (2014). *Tourism Highlights 2014 Edition*. <http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2014-edition> 10 Haziran 2015.

World Tourism Organization. (2015). *Tourism Highlights 2015 Edition*. <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899> 10 Haziran 2015.

World Tourism Organization. (2016) .<http://media.unwto.org/press-release/2016-01-18/international-tourist-arrivals-4-reach-record-12-billion-2015>. 10 Haziran 2015.

Xiao, H. (2000). “China’s Tourism Education into the 21st Century” , *Annals of Tourism Research*, C: 27, No: 4, ss. 1052-1055.

- Yanardağ, Ö. ve Avcı, M. (2012). “Turizm Sektöründe İstihdam Sorunları: Marmaris, Fethiye, Bodrum İlçeleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme” , *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi C: 3*, No: 2, ss. 39-62.
- Yaşaroğlu, A. Ş. (1992). Turizm Bilincini Geliştirme, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara.
- Yazıcı, S. (2002). Turizm Eğitiminin Bilinci ve Uygulama Dersi: Staj, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, Ankara.
- Yeşiltaş, M., Öztürk, Y. ve Hemmington N. (2010). “Tourism Education in Turkey and Implications for Human Resources” , *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, C: 21, No: 1, ss. 55-71.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Zagonari, F. (2009). “Balancing Tourism Education and Training, *International Journal of Hospitality Management*, C: 28, ss. 2-9.
- Zengin, B. (2010). “Türk Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisine Reel ve Moneter Etkileri”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, C: 5, No: 1, ss. 105-123.
- Zhang, W. ve Fan, X. (2011). “China” ,*An International Handbook of Tourism Education* (Ed. Airey, D. ve Tribe, J.), Routledge, London and New York.

EKLER

Ek 1: Araştırmada kullanılan anket formu (Akademisyenler için)

Sayın Turizm Akademisyeni:

Bu anketin sadece bilimsel amaçlarla veri toplamayı amaçladığını önemle belirtmek isterim.

Katkılarınızdan dolayı şimdiden çok teşekkür ederim!

Öğr. Gör. Duran CANKÜL (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi) durancankul@hotmail.com 0222 239 37 50/1175

1. Tüm turizm sektörünü kapsayan yasal düzenleme ile ilgili ifadelere katılma düzeyinizi (X) ile işaretleyiniz. (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 2 = Katılmıyorum, 3 = Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4 = Katılıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum)						1	2	3	4	5
1. Tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
2. Turizm işleri bir yasal düzenleme ile "meslekler" statüsü kazanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
3. Turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
4. Sadece meslek sicil kaydı olanların turizm sektöründe turizm işlerinde çalışmaları sağlanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
5. Turizm işletmecileri (yönetici, yatırımcı yönetici) "meslek erbabi yöneticiler" olarak belgelendirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐					
6. Sadece "Meslek Erbabı Yönetici Belgesi" olan yatırımcıların turizm işletmesi kurması sağlanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
7. Kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara "Meslek Erbabı Yönetici Belgesi" verilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐					
8. Kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilir.	☐	☐	☐	☐	☐					
9. Kanun turizm diplomalarının kariyer basamaklarını düzenlemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐					
10. Yerelde turizm sektör paydaşlarının ortak kararlar alabilmesi için yerel "İ Turizm Konseyleri" kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
11. Turizm sektör paydaşlarının ulusal düzeyde ortak kararlar alabilmesi için "Türkiye Turizm Konseyi" kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
12. Sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı "Türkiye Turizm Konseyi" ve "İ Turizm Konseyleri" üyeleri, kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
13. Ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐					
14. Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
15. Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde ulusal ve uluslararası yayın yapan bir turizm televizyonu kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
16. Türkiye Turizm Konseyi, bölgelerin taşıma kapasitelerine göre turizm yatırımlarının sayısının sınırlandırılmasını sağlamalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
17. Türkiye Turizm Konseyi, il turizm konseyleri aracılığıyla bölgelerin özelliklerine göre turizm yatırımlarının niteliklerini belirlemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐					
18. Türkiye Turizm Konseyi il turizm konseyleri aracılığıyla turizm işletmelerinin denetimlerini yapmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
19. Turizm okullarının açılması kararı verilirken Türkiye Turizm Konseyinin görüşü alınmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
20. Sektörün bağlı olduğu bakanlık "Kültür ve Turizm Bakanlığı" yerine "Turizm Bakanlığı" şeklinde olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
21. Turizm Bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomaları istihdam edilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐					
22. Turizm müsteşarları il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
23. Turizm diplomalarının kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, misafirhanelerde ve hastanelerin otel hizmetlerinde staj ve istihdamı sağlanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
24. Turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
25. Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmesini sağlamalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
26. Turizm eğitimi veren okulların müfredatları ortak bir bakış açısı ile düzenlenmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐					
27. Turizm eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
28. Turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
29. Turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir.	☐	☐	☐	☐	☐					
30. Staj süreleri ve staj kabul şartları ortak bir düzenleme ile belirlenmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐					
31. Turizm eğitimi veren kurumlar staj süresince staj yapan öğrencilerini ve staj eğitimlerini denetlemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐					
32. Turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐					
33. Turizm eğitiminde bölümleşme sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐					

2. Yaşınız?	.....	3. Cinsiyetiniz?	Erkek ( )	Kadın ( )			
4. Mezuniyet Durumunuz?	Lise ( )	Ön lisans ( )	Lisans ( )	Yüksek lisans ( )	Doktora ( )		
5. Mezun Olduğunuz Alan?	Turizm ( )	Turizm ( )	Turizm ( )	Turizm ( )	Turizm ( )		
	Diğer ( )	Diğer ( )	Diğer ( )	Diğer ( )	Diğer ( )		
6. Görev Yaptığınız Kurum	Turizm Fakültesi ( )	Turizm Yüksekokulu ( )	Meslek Yüksekokulu ( )	Diğer ( ) Belirtiniz.....			
7. Akademik Unvanınız?	Arş. Gör. ( )	Arş. Gör. Dr. ( )	Öğr. Gör. ( )	Öğr. Gör. Dr. ( )	Yrd. Doç. Dr. ( )	Doç. Dr. ( )	Prof. Dr. ( )
8. Akademik Deneyiminiz?	..... Yıl	9. Sektör Deneyiminiz Var mı?	Evet ( ).....Yıl	Hayır ( )			
10. Ankette değinilmemiş konu ile ilgili olabilecek yorumlarınızı belirtiniz.....							

Ek 2: Araştırmada kullanılan anket formu (Profesyoneller için)

Sayın Turizm Çalışanı;

Bu anketin sadece bilimsel amaçlarla veri toplamayı amaçladığını önemle belirtmek isterim.

Katkılarınızdan dolayı şimdiden çok teşekkür ederim!

Öğr. Gör. Duran CANKÜL (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi) durancankul@hotmail.com. 0222 239 37 50/1175

1. Tüm turizm sektörünü kapsayan yasal düzenleme ile ilgili ifadelere katılma düzeyinizi (X) ile işaretleyiniz. (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 2 = Katılmıyorum, 3 = Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4 = Katılıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum)					
	1	2	3	4	5
1. Tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Turizm işleri bir yasal düzenleme ile "meslekler" statüsü kazanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmesi ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Sadece meslek sicil kaydı olanların turizm sektöründe turizm işlerinde çalışmaları sağlanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Turizm işletmecileri (yönetici, yatırımcı yönetici) "meslek erbabı yöneticiler" olarak belgelendirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Sadece "Meslek Erbabı Yönetici Belgesi" olan yatırımcıların turizm işletmesi kurması sağlanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara "Meslek Erbabı Yönetici Belgesi" verilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Kanun turizm diplomalıların kariyer basamaklarını düzenlemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Yerelde turizm sektör paydaşlarının ortak kararlar alabilmeleri için yerel "İl Turizm Konseyleri" kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Turizm sektör paydaşlarının ulusal düzeyde ortak kararlar alabilmeleri için "Türkiye Turizm Konseyi" kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı "Türkiye Turizm Konseyi" ve "İl Turizm Konseyleri" üyeleri, kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde ulusal ve uluslararası yayın yapan bir turizm televizyonu kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Türkiye Turizm Konseyi, bölgelerin taşıma kapasitelerine göre turizm yatırımlarının sayısının sınırlandırılmasını sağlamalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Türkiye Turizm Konseyi, il turizm konseyleri aracılığıyla bölgelerin özelliklerine göre turizm yatırımlarının niteliklerini belirlemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Türkiye Turizm Konseyi il turizm konseyleri aracılığıyla turizm işletmelerinin denetimlerini yapmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Turizm okullarının açılması kararı verilirken Türkiye Turizm Konseyinin görüşü alınmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Sektörün bağlı olduğu bakanlık "Kültür ve Turizm Bakanlığı" yerine "Turizm Bakanlığı" şeklinde olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Turizm Bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalıları istihdam edilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Turizm müsteşarları, il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Turizm diplomalıların kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, misafirhanelerde ve hastanelerin otel hizmetlerinde staj ve istihdamı sağlanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmesini sağlamalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Turizm eğitimi veren okulların müfredatları ortak bir bakış açısı ile düzenlenmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Turizm eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
30. Staj süreleri ve staj kabul şartları ortak bir düzenleme ile belirlenmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
31. Turizm eğitimi veren kurumlar staj süresince staj yapan öğrencilerini ve staj eğitimlerini denetlemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
33. Turizm eğitiminde bölümlenme sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐

2. Yaşınız?	.....	3. Cinsiyetiniz?	Erkek ( )	Kadın ( )	
4. Mezuniyet Durumunuz?	Lise ( )	Ön lisans ( )	Lisans ( )	Yüksek lisans ( )	Doktora ( )
5. Mezun Olduğunuz Alan?	Turizm ( )	Turizm ( )	Turizm ( )	Turizm ( )	Turizm ( )
	Diğer ( )	Diğer ( )	Diğer ( )	Diğer ( )	Diğer ( )
6. Unvanınız?	Turizm Diplomalı Çalışan ( )		Turizm Diplomasız Çalışan ( )		
7. Sektör Deneyiminiz?	..... Yıl				
8. İşletmedeki Pozisyonunuz?					
9. Ankette değinilmemiş konu ile ilgili olabilecek yorumlarınızı belirtiniz.....					

Ek 3: Araştırmada kullanılan anket formu (Öğrenciler için)

Sayın Turizm Öğrencisi:

Bu anketin sadece bilimsel amaçlarla veri toplamayı amaçladığını önemle belirtmek isterim.

Katkılarınızdan dolayı şimdiden çok teşekkür ederim!

Öğr. Gör. Duran CANKÜL (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi) durancankul@hotmail.com. 0222 239 37 50/1175

1. Tüm turizm sektörünü kapsayan yasal düzenleme ile ilgili ifadelere katılma düzeyinizi (X) ile işaretleyiniz. (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 2 = Katılmıyorum, 3 = Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4 = Katılıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum)					
	1	2	3	4	5
1. Tüm turizm işletmelerini ve çalışanlarını kapsayan bir çatı kanun çıkartılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Turizm işleri bir yasal düzenleme ile "meslekler" statüsü kazanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Turizm sektöründe mevcut tüm çalışanlar belgelendirilmeli ve meslek sicil kaydı oluşturulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Sadece meslek sicil kaydı olanların sektörde çalışmaları sağlanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Turizm işletmecileri (yönetici, yatırımcı yönetici) "meslek erbabı yöneticiler" olarak belgelendirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Sadece "Meslek Erbabı Yönetici Belgesi" olan yatırımcıların turizm işletmesi kurması sağlanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Kanun çıktıktan sonra sadece turizm diploması olanlara "Meslek Erbabı Yönetici Belgesi" verilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Kanun çıktıktan sonra turizm mesleklerine sadece turizm diplomasına sahip olanlar girebilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Kanun turizm diplomalıların kariyer basamaklarını düzenlemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Yerelde turizm sektör paydaşlarının ortak kararlar alabilmeleri için yerel "İl Turizm Konseyleri" kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Turizm sektör paydaşlarının ulusal düzeyde ortak kararlar alabilmeleri için "Türkiye Turizm Konseyi" kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Sektörün işleyişine yönelik kararların alınacağı "Türkiye Turizm Konseyi" ve "İl Turizm Konseyleri" üyeleri, kararlardan doğrudan etkilenen sektörde faaliyet gösteren kesimlerden oluşmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Ar-ge ve eğitim faaliyetlerinin sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için turizm eğitimcileri ve araştırmacılarının turizm konseylerinde temsil edilmesi gerekmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde çeşitli bilgi ve istatistikleri toplayan turizm bilgi bankası kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Türkiye Turizm Konseyi bünyesinde ulusal ve uluslararası yayın yapan bir turizm televizyonu kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Türkiye Turizm Konseyi, bölgelerin taşıma kapasitelerine göre turizm yatırımlarının sayısının sınırlandırılmasını sağlamalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Türkiye Turizm Konseyi, il turizm konseyleri aracılığıyla bölgelerin özelliklerine göre turizm yatırımlarının niteliklerini belirlemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Türkiye Turizm Konseyi il turizm konseyleri aracılığıyla turizm işletmelerinin denetimlerini yapmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Turizm okullarının açılması kararı verilirken Türkiye Turizm Konseyinin görüşü alınmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Sektörün bağlı olduğu bakanlık "Kültür ve Turizm Bakanlığı" yerine "Turizm Bakanlığı" şeklinde olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Turizm Bakanlığında başka diplomaları gerektiren özel durumlar haricinde turizm diplomalıları istihdam edilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Turizm müsteşarları, il ve ilçe müdürleri turizm diplomalı olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Turizm diplomalıların kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda, misafirhanelerde ve hastanelerin otel hizmetlerinde staj ve istihdamı sağlanmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Turizm bölümlerine öğrenci alımında ÖSYM sınav puanı ile birlikte bir yetenek değerlendirme ve mülakat sınavları da olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Tüm turizm eğitim kurumları verdikleri diplomaların sertifikalarla pas geçilmesini sağlamalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Turizm eğitimi veren okulların müfredatları ortak bir bakış açısı ile düzenlenmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Turizm eğitim kurumlarında eğitime yeni başlayanlara ve eğitim süresince meslek hakkında rehberlik yapılmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Turizm eğitim kurumları öğrencilerine sektörün ihtiyaç duyduğu yabancı dil yeterliliğini kazandırmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Turizm eğitim kurumları mesleki dersler ve yabancı dil derslerinde uygulamaya ağırlık vermelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
30. Staj süreleri ve staj kabul şartları ortak bir düzenleme ile belirlenmelidir	☐	☐	☐	☐	☐
31. Turizm eğitimi veren kurumlar staj süresince staj yapan öğrencilerini ve staj eğitimlerini denetlemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Turizm eğitimi veren kurumların akademik takvimleri sektörün işleyişine uygun olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
33. Turizm eğitiminde bölümleşme sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐

2. Yaşınız?	.....	3. Cinsiyetiniz?	Erkek ( )	Kadın ( )
4. Mezun Olduğunuz Lise?	Turizm ( )	Diğer ( )		
5. Stajınızı Yaptınız mı?	Evet ( )	Hayır ( )		
6. Eğitim Durumunuz?	Ön lisans ( )	Lisans ( )	Yüksek Lisans ( )	Doktora ( )
7. Ankette değinilmemiş konu ile ilgili olabilecek yorumlarınızı belirtiniz.....				